

Om oss, uten oss.

En kvalitativ studie om ungdommers erfaringer i møte med medvirkning, og hvilken påvirkning det har på deres mestring og den sosiale bærekraften i lokalsamfunnet.

INGRID KRONENES EIDE

VEILEDER

Migle Helmersen og Jørn Andreas Cruickshank

Universitetet i Agder, 2023

Fakultet for folkehelsevitenskap

Institutt for ernæring og folkehelse

Forord

Denne masteroppgaven markerer avslutningen på studiet folkehelsevitenskap ved Universitetet i Agder. Problemstillingen i oppgaven tar for seg ungdommers erfaringer i møte med medvirkning, og hvilken påvirkning det har på ungdommers mestring og den sosiale bærekraften i lokalsamfunnet.

Masteroppgaven har et omfang på 60 studiepoeng.

Ideen til tematikken kom både fra interessen min for den gjensidige påvirkningen mellom folkehelse og stedsutvikling, og ungdommers rett til medvirkning. Dermed var det interessant se hvilke erfaringer ungdommene hadde til dette tema, samt hvordan det påvirker deres mestring og den sosiale bærekraften i lokalsamfunnet. Oppgaven min fremmer et viktig budskap. Nettopp ungdommers stemme om å bli hørt og tatt seriøst i medvirkningen av stedsutviklingen for å danne helsefremmende og sosialt bærekraftige lokalsamfunn. Derfor går min første takk til ungdommene som har bidratt med reflekterte og innholdsrike utsagn. Oppgaven ville ikke vært det samme uten dere!

Videre ønsker jeg å rette en stor takk til mine veiledere Miple Helmersen og Jørn Andreas Cruickshank som har kommet med gode innspill og veiledning gjennom hele skriveprosessen. Tusen takk for at dere alltid har vært tilgjengelig og besvart mine henvendelser og spørsmål raskt.

Når jeg i skrivende stund begynner å se enden på et femårig utdanningsløp, er det i den anledning flere støttespillere som har gjort studietiden min minneverdig. Jeg ønsker dermed å rette en stor takk til familie, samboer, venner og studievenninner som har støttet meg gjennom studietiden.

Kristiansand, mai 2023

Ingrid Kronenes Eide

Sammendrag

Bakgrunn: God helse skapes der hvor mennesker lever sine liv. Tidligere erfaringer viser at det ikke er tilstrekkelig med invitasjon til medvirkning fra innbyggere i stedsutviklingen. Medvirkning er et helsefremmende prinsipp for å endre ytre påvirkningsfaktorer. Det kan være behov for å se på nye eller andre måter å tilnærme seg kunnskap om hvordan lokalsamfunn og nærmiljø påvirker individers mestring, og om medvirkning kan være en styrkende faktor.

Studiens hensikt: Hensikten med denne studien har vært å undersøke hvordan ungdommer erfarer at medvirkning påvirker deres mestring og den sosiale bærekraften i lokalsamfunnet.

Materiale og metode: Datamaterialet ble samlet inn gjennom syv semistrukturerte intervjuer. Alle informantene var aktiv med medvirkning, og var medlem i et styre eller råd. Som analysemetode brukte jeg systematisk tekstkondensering.

Resultater: Studiens resultater fremhever både positive og negative erfaringer i møte med medvirkning. Ungdommene føler på empowerment, mestring og tilhørighet når de medvirker. Samtidig føler de også på avmakt, lite mestring og mangel på tilhørighet når de ikke blir inkludert eller hørt. Videre viser resultatene at ungdommene utvikler kunnskaper og ferdigheter gjennom medvirkning.

Konklusjon: Studien viser i likhet med tidligere litteratur, kunnskap og forskning at ungdommene blir inkludert, men for sent, de har en påvirkningskraft, men ingen reel medvirkning. For å danne fremtidige helsefremmende og sosialt bærekraftige lokalsamfunn bør det legges mer til rette for medvirkning fra ungdommer i stedsutviklingsprosesser. Medvirkning i seg selv kan være helsefremmende for ungdommer, da det bidrar til økt mestring, empowerment og tilhørighet. Samtidig kan medvirkning danne fremtidige demokratisk aktive innbyggere.

Nøkkelord: Medvirkning, stedsutvikling, helsefremming, bærekraftig utvikling, mestring, empowerment, tilhørighet

Abstract

Background: Good health is created where people live their lives. Previous experience shows that it is not sufficient to invite residents to participate in site development. Participation is a health-promoting principle for changing external influencing factors. There may be a need to look at new or other ways of approaching knowledge about how local communities and the local environment affect individual's coping, and whether participation can be a strengthening factor.

Purpose of the study: The purpose of this study has been to investigate how young people experience that participation affects their coping skills and the social sustainability of the local community.

Method: The data was collected through seven semi-structured interviews. All the informants were active with participation and were members of a board or council. As an analysis method, I used systematic text condensation.

Results: The study highlight both positive and negative experiences in the face of participation. The young people feel empowerment, coping and belonging when they participate. At the same time, they also feel powerless, little control and lack of belonging when they are not included or heard. Furthermore, the results show that the young people develop knowledge and skill through participation.

Conclusion: The study shows, like previous literature, knowledge, and research, that young people are included, but too late, they have influence, but not real participation. To form future health-promoting and socially sustainable local communities, more provision should be made for the participation of young people in local development processes. Participation can be health-promoting for young people, as it contributes to increased, coping, empowerment and belonging. At the same time, participation can form future democratically active citizens.

Keywords: Participation, site development, health promotion, sustainable development, coping, empowerment, belonging

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Sammendrag	3
Abstract	4
1.0 Innledning	9
1.1 Bakgrunn for valg av tema.....	9
1.2 Oppgavens oppbygning.....	10
1.3 Begrepsavklaring.....	11
2.0 Kunnskapsgrunnlag	12
2.1 Helsefremmende arbeid.....	12
2.2 Hovedforståelser for begrepet sted, lokalmiljø og nærmiljø.....	13
2.2.1 Sammenhengen mellom lokalsamfunnet og nærmiljøets påvirkning på individers helse.....	15
2.3 Helsefremming gjennom folkehelseloven og planlegging etter plan- og bygningsloven.....	17
2.4 Medvirkning knyttet til norsk lovverk.....	19
2.5 Barn og unges rett til medvirkning.....	21
2.6 Helsegevinster og konsekvenser ved ungdommers medvirkning i stedsutviklingsprosesser.....	22
2.7 Bærekraftig utvikling.....	24
2.7.1 Sosial bærekraft.....	25
3.0 Teoretisk forankring	30
3.1 Det komplekse samspillet.....	30
3.2 Mestring.....	33
3.3 Empowerment.....	33
3.4 Sammenhengen mellom mestring og empowerment.....	34
4.0 Metode	36
4.1 Metodisk valg og vitenskapelig ståsted.....	36
4.2 Datainnsamling.....	37
4.2.1 Intervju.....	37
4.3 Utvalg.....	38

4.3.1 Rekrutering	38
4.4 Planlegging av intervjuene	39
4.4.1 Intervjuguide	39
4.4.2 Lydopptak.....	39
4.5 Gjennomføring av intervju	39
4.5.1 Intervjurollen	40
4.6 Transkribering	41
4.7 Analysemetode	42
4.8 Kvalitetskriterier.....	44
4.8.1 Studiens validitet og reliabilitet.....	45
4.9 Forskningsetisk refleksjon og vurdering	46
5.0 Presentasjon av funn.....	48
5.1 Positive erfaringer i møte med medvirkning.....	48
5.1.1 Inkludering	48
5.1.2 Påvirkningskraft	50
5.1.3 Mestring	50
5.2 Negative erfaringer i møte med medvirkning	51
5.2.1 Inkludert for sent	52
5.2.2 Ingen reel medvirkning	53
5.2.3 Medvirkningens negative påvirkning på ungdommers mestring	54
5.3 Tilhørighet.....	56
5.3.1 Fysisk møteplass er viktig for tilhørighet.....	56
5.3.2 Positive forventninger knyttet til en møteplass	57
5.3.3 Ungdommenes ønsker om møteplass blir bagatellisert.....	58
5.4 Fremtidens voksne.....	59
5.4.1 Ungdommene får kompetanse som vil ruste dem i fremtiden	59
5.4.2 Viktigheten av å ha med ungdom i stedsutviklingen	60
6.0 Diskusjon.....	62
6.1 Gjennom medvirkning kan det helsefremmende og bærekraftige arbeidet styrkes	62
6.2 Økt opplevelse av empowerment og mestring kan styrkes gjennom medvirkning.....	64
6.3 Ingen reel medvirkning fører til negativ påvirkning på empowerment og mestring	66
6.4 En møteplass for ungdom kan være en inngangsport for økt tilhørighet, mestring og empowerment.....	70
6.5 Ungdom er fremtiden – gjennom medvirkning dannes ressurssterke og demokratisk aktive innbyggere	73
6.6 Studiens styrker og svakheter.....	74

6.6.1 Intervju som metode	74
6.6.2 Forskerrolle	75
7.0 Konklusjon.....	78
7.1 Implikasjoner for praksis.....	78
7.2 Forslag til videre forskning	79
Referanseliste.....	80
Vedlegg	86
Vedlegg 1: Informasjonsskriv og samtykkeskjema for de over 16 år	86
Vedlegg 2: Informasjonsskriv og samtykkeskjema for de under 16 år	89
Vedlegg 3: Intervjuguide.....	92
Vedlegg 4: Godkjenning fra SIKT	94
Vedlegg 5: Godkjenning fra FEK	96
Vedlegg 6: Utdrag fra analysen.....	97

Figuroversikt

Figur 1. Illustrasjon av kommunal planstrategi. Hentet fra: (Kommunetorget, u.å).....	s. 18
Figur 2. Tre dimensjoner av bærekraftig utvikling. Hentet fra: (De forente nasjoner, 2021).....	s. 25
Figur 3. Tre dimensjoner ved sosial bærekraft. Hentet fra: (Hofstad & Bergsli, 2017).....	s. 27
Figur 4. Helse-determinantmodell av Dahlgren og Whitehead. Hentet fra: (Kommunesektorens organisasjon, 2018).....	s. 31

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

I denne studien omhandler tematikken de helsefremmende egenskapene rundt medvirkning i stedsutviklingsprosesser blant ungdommer. Tematikken i denne studien er aktuell av mange grunner.

God helse er noe som skapes der hvor vi mennesker lever våre liv, dermed omhandler ikke folkehelse kun helsesektoren. Helse skapes også utenfor helsesektoren og dette kan blant annet være i lokalsamfunnet (Meld. St.19 (2018-2019), 2019, s. 153). Michael Marmot er en britisk forsker som arbeider som professor innenfor epidemiologi og folkehelse ved University College London. Marmot har utarbeidet 8 prinsipper som omhandler det helsefremmende arbeidet. De 8 Marmot prinsippene presiserer at det er viktig å gi barn og unge den beste starten på livet, muligheten til økt kontroll over eget liv, samt skape sunne og bærekraftige lokalsamfunn for å styrke folkehelsen (Marmot et al., 2023, s. 13). I sammenheng med FN's lykkekåring hvor Norge ligger lavest blant de nordiske landene, forteller lykkeforsker Ragnhild Bang i et intervju til NTB at noen av utfordringene i Norge er en synkende trend i livskvalitet, særlig blant unge (Bang, 2023; Helliwell et al., 2023).

Der hvor vi mennesker lever våre liv har stor betydning for vår livskvalitet og helse. Derfor er det viktig at vi jobber for å skape inkluderende, trygge og helsefremmende samfunn som vil gi et godt liv for alle. Et av mange mål i folkehelsearbeidet er å utvikle helsefremmende miljø. Stedsutviklingen har blitt et viktig innsatsområde for å kunne ta hensyn til befolkningens trivsel og helse (Meld. St.19 (2014-2015), 2015, s. 18). I Norge er det vedtatt lovverk med gode rammebetingelser for å fremme helse i stedsutviklingen (Folkehelseloven, 2011; Plan- og bygningsloven, 2008).

Tidligere erfaringer viser at det ikke er tilstrekkelig med invitasjon til medvirkning fra innbyggere i stedsutviklingen (Regjeringen, 2018). Medvirkning handler om mulighetene til å endre og påvirke ytre påvirkningsfaktorer (Distriktssenteret, 2019). Medvirkning står sentralt for å styrke individers selvkontroll og mestringsevne (Meld. St.19 (2014-2015), 2015, s. 50). Barn og unge er en stor samfunnsgruppe som ikke har de samme uformelle og formelle kanaler til å medvirke samfunnsutviklingen som voksne har. Barn og unge er morgendagens

voksne og skal leve lengst med de valgene som blir tatt. Det er dermed viktig å inkludere barn og unge i stedsutviklingen for å kunne danne et sosialt bærekraftig lokalsamfunn (Distriktssenteret, 2019).

Fysiske og sosiale omgivelser anses som viktig innen bærekraftig utvikling. Gjennom de nasjonale forventningene til kommunal og regional planlegging, setter regjeringen fokus på at kommunene skal legge vekt på og planlegge godt for å skape og danne en bærekraftig samfunnsutvikling, hvor en sikrer god folkehelse og sosial rettferdighet (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019, s. 3). Bærekraftig utvikling er et overordnet mål for samfunnsutviklingen både globalt, nasjonalt og lokalt. Her står folkehelsearbeid sentralt for å nå de forutsetningene som skal til for å nå dette målet (Helsedirektoratet, 2018, s. 8).

På bakgrunn av det som har blitt presentert ovenfor, ble jeg nysgjerrig på medvirkning blant ungdommer og ønsket å innhente deres erfaringer rundt tema. Gjennom oppgaven skal jeg besvare problemstillingen:

- *«Hvordan påvirker medvirkning i stedsutviklingen ungdoms mestring og den sosiale bærekraften i lokalsamfunnet?».*

Jeg har også utarbeidet tre forskningsspørsmål som skal bidra til å identifisere problemstillingen:

- *«På hvilken måte medvirker ungdom i utviklingen av deres lokalsamfunn?»*
- *«Hvordan erfarer ungdommer at medvirkning påvirker deres evne til å mestre?»*
- *«Hvorfor mener ungdom at deres medvirkning bør inkluderes i stedsutviklingen?»*

1.2 Oppgavens oppbygning

Prosjektets skriftlige oppbygning er hovedsakelig delt inn i fem deler. Jeg starter med en omfattende beskrivelse av kunnskapsgrunnlaget. Deretter beskrives de aktuelle teoriene som min oppgave er forankret i. Videre beskrives min metode og hvordan jeg har gått frem for å analysere mitt materiale. Deretter blir funn presentert, før jeg videre drøfter mine funn med teori og kunnskapsgrunnlag i diskusjonskapittelet. Hvert kapittel har en innledning hvor jeg redegjør innholdet.

1.3 Begrepsavklaring

Folkehelse: «befolkningens helsetilstand og hvordan helsen fordeler seg i en befolkning»

(Folkehelseloven, 2011, § 3-a)

Folkehelsearbeid: «samfunnets innsats for å påvirke faktorer som direkte eller indirekte fremmer befolkningens helse og trivsel, forebygger psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, eller som beskytter mot helsetrusler, samt arbeid for en jevnere fordeling av faktorer som direkte eller indirekte påvirker helsen.» (Folkehelseloven, 2011, § 3-b).

Helsefremmende arbeid: Tar utgangspunkt i de faktorene som kan styrke ressurser for god helse. Dette kan være faktorer som miljømessige, sosiale, samfunnsmessige, individuelle eller kulturelle forutsetninger for en god helseutvikling (Klepp, 2010, s. 6).

Ungdommer: I denne studien vil ungdommer bli betegnet som 13-19 år.

Sted: Et sted blir betegnet i denne oppgaven som et geografisk område hvor område kan variere i størrelse (Berg & Dale, 2004, s. 39).

Lokalsamfunn: Er en betegnelse for et sosialt miljø og sted innenfor et mindre område som et nærmiljø, nabolag, kommune eller bydel (Kjølørød, 2023; Mæland, 2019, s. 133).

Nærmiljø: Et nærmiljø blir betegnet i denne oppgaven som en samlebetegnelse for de ulike sosiale og fysiske forholdene som er i et lokalsamfunn (Noack, 2019).

Stedsutvikling: Er fysisk utforming og tilrettelegging for å skape livskraftige samfunn. Dette kan romme blant annet areal- og transportplanlegging, friluftsliv, uterom og folkehelse (Erlandsen et al., 2019, s. 14).

Tilhørighet: Å føle tilhørighet vil si at en har et sted å komme til og følelsen av å høre til et sted. Dette kan være der en bor, på skolen, barnehagen eller et annet sted hvor en føler seg trygg (Holte, u.å).

Medvirkning: I min oppgave er medvirkning et verktøy for å endre ytre påvirkningsfaktorer.

Empowerment: Er en opplevelse av makt og kontroll over eget liv. I min oppgave er det en faktor som kan oppstå gjennom medvirkning.

2.0 Kunnskapsgrunnlag

I denne delen presenterer jeg relevant kunnskap og overordnede rammer for å belyse min problemstilling og forskningsspørsmål.

Jeg starter med å presentere helsefremmende arbeid. Videre presenteres sammenhengen mellom stedsbegrepene knyttet til folkehelse og stedsutvikling. Som student ble jeg selv forvirret og syntes det var krevende å skille mellom alle begrepene for sted. Begrepene er komplekse og kan knyttes til både folkehelse og stedsutvikling. Deretter beskriver jeg sammenhengen mellom lokalsamfunn og nærmiljøets påvirkning på individers helse, samt hvorfor medvirkning knyttet til lokalsamfunn kan være en helsefremmende faktor.

Videre presenteres helsefremming gjennom folkehelseloven og plan- og bygningsloven, medvirkning knyttet til norsk lovverk, samt barn og unges rett til medvirkning. Deretter presenteres hvilke helsegevinster og konsekvenser som kan forekomme ved ungdommers medvirkning i stedsutviklingsprosesser.

Avslutningsvis beskriver jeg bærekraftig utvikling og sosial bærekraft. Jeg valgte å ha dette som et avsluttende kapittel da medvirkning fra ungdommer i stedsutviklingsprosesser, kan tenkes å føre til helsefremmende lokalsamfunn og bærekraftig utvikling.

2.1 Helsefremmende arbeid

Gjennom Ottawa charteret i 1986 ble den første konferansen om helsefremmende arbeid presentert. I charteret blir helsefremmende arbeid definert som prosessen som setter menneske i stand til å forbedre og få økt kontroll over egen helse (World Health, 1986, s. 17). Det helsefremmende arbeidet tar ikke utgangspunkt i risikofaktorer og sykdom, men heller de ulike faktorene som kan styrke ressurser for god helse (Mæland, 2019, s. 17).

Vi mennesker har ansvar for egen helse, men det er ulike faktorer som påvirker menneskers indirekte helse og denne påvirkningen skjer i samfunnet. Det helsefremmende arbeidet tar utgangspunkt i de ulike faktorene som kan styrke ressurser for god helse. Dette kan være miljømessige, samfunnsmessige, sosiale, individuelle eller kulturelle forutsetninger (Klepp, 2010, s. 6). Gjennom en sosial modell bygger helsefremmende arbeid for helsepåvirkning og helse. Helse er ikke bare et mål i seg selv, men også et middel for å oppnå andre ønskelige

mål (Mæland, 2019, s. 17). Ved å styrke befolkningen og menneskers helse vil det skape et overskudd som bidrar til muligheter for økonomisk, sosial og personlig utvikling og dermed vil det øke livskvaliteten (Mæland, 2019, s. 17). Livskvalitet og god helse er viktig for den enkelte og har en effekt på samfunnsutviklingen (Meld. St.19 (2018-2019), 2019, s. 9).

Et viktig prinsipp i det helsefremmende arbeidet er «Health in All Policies». Det vil si at helse vedlikeholdes og skapes også utenfor helsesektoren. Det er dermed helt nødvendig å styrke innsatsen på tvers av sektorer (Meld. St.19 (2018-2019), 2019, s. 153). Gjennom folkehelsearbeidet er lokalsamfunnet en viktig arena både fordi menneskers trivsel og helse påvirkes av det sosiale og fysiske nærmiljøet. Samtidig gir lokalsamfunnet muligheter for å engasjere mange mennesker i en felles sak (Mæland, 2019, s. 133). I det helsefremmende arbeidet betraktes innbyggere som samarbeidspartnere og ikke som en målgruppe. Dette betyr at strategier og mål bør være åpne for påvirkning og diskusjon fra brukerne eller befolkningens side (Mæland, 2019, s. 79). Det er ulike måter å arbeide helsefremmende på, og dette kan blant annet være gjennom medvirkning knyttet til stedsutviklingen. I det helsefremmende arbeidet er lokalsamfunnet en av de viktigste arenaene, og medvirkning fra innbyggere er en helt avgjørende faktor (Klepp, 2010, s. 81).

Gjennom folkehelsearbeidet ønsker en å fokusere mer på mestringsbetingelser.

Med mestringsbetingelser menes det arenaer og miljøer som har en påvirkningskraft på blant annet menneskers tilhørighet, opplevelse av mening og mestring (Helsedirektoratet, 2014, s. 43). I regjeringens Folkehelsemelding formuleres det et mål om at enkeltindivider skal kunne oppleve og erfare mestring. Her handler det om å finne den rette balansen mellom myndighetens ansvar og den enkeltes ansvar for eget liv (Meld. St.19 (2014-2015), 2015, s. 51).

2.2 Hovedforståelser for begrepet sted, lokalmiljø og nærmiljø

Når jeg forklarer de ulike begrepene for sted, har jeg på meg folkehelsebriller og stedsbriller for å forklare sammenhengen mellom begrepene. Geografifagets teorier om sted og menneskers tilknytning til disse er relevant for min problemstilling. Dette er fordi steder kan påvirke menneskers helse både positivt og negativt. Det kan også måten inkludering av innbyggernes medvirkning i stedsutviklingsprosesser. Begrepene er komplekse, men kan ses i en folkehelsesammenheng, da begrepene kan knyttes til det helsefremmende arbeidet. Jeg

starter med å forklare kort om hvordan begrepet sted ble til i stedsteorien, og videre forklarer jeg de ulike stedbegrepene sett i et folkehelseperspektiv.

Frem til 1970-tallet ble begrepet «sted» betraktet som et alminnelig og allment ord uten faglig eller teoretisk betydning. I 1976 og 1977 kom noen av de første og mest innflytelsesrike begrepsforklaringene rundt begrepet «sted» (Berg & Dale, 2004, s. 40). Begrepet fikk en teoretisk og faglig betydning som vektla de opplevelsesmessige og subjektive aspektene. Mange mente at det menneskelige aspektet i begrepet forsvant i midlertidig gjennom den nye betydningen for begrepet (Berg & Dale, 2004, s. 40). Agnew (1978) slo fast tre hovedforståelser av begrepet sted på slutten av 1980-tallet, og mente at begrepet kunne identifiseres i den geografiske litteraturen (Berg & Dale, 2004, s. 41). Noen geografer har lagt fokus på sted som «location» som ses på som lokalisering, dette vil si et spesifikt fysisk område som bygger bakgrunn for samfunnsmessig og for økonomisk aktivitet. Samtidig har andre geografer lagt vekt på «sense of place» som følelsesmessig og opplevelsesmessig tilknytning til et sted, mens andre har hatt fokus på sted som «locale» som en setting for hverdagens sosiale interaksjon (Berg & Dale, 2004, s. 41). Agnew (1987) satt søkelys på at de tre hoved forståelsene bør ses på som tre dimensjoner som komplimenterer hverandre (Berg & Dale, 2004, s. 41).

«Location» er et begrep som assosieres med lokaliseringsteorier og økonomisk geografi. Steder blir vurdert i hovedsak ut fra hvilke lokaliseringsfordeler det kan ha for næringsvirksomheten. Eksempler på slike lokaliseringsfaktorer kan være tilgang på klima, råvarer, havne- og tomtforhold, barnehagetilbud og lignende (Berg & Dale, 2004, s. 41). «Sense of place» er et begrep som legger vekt på den opplevelsesmessige og indre- og subjektive dimensjonen ved et sted. Målet med dette begrepet er å sette det menneskelige aspektet i fokus i geografisk teori. Her setter begrepet fokus på hvordan ulike grupper og individer knytter og tolker seg til de nærområdene hvor de lever sine liv. Begrepet legger vekt på at det er en stor relasjon mellom stedet og her skaper mennesker sin identitet (Berg & Dale, 2004, s. 42). Begrepet «locale» forstås som en møteplass hvor individers hverdagslige aktiviteter krysser og møter hverandre. Sted som tolkes som «locale» blir formet gjennom sosial praksis som knyttes til rutinepreget aktiviteter som kjennetegner hverdagslivet til individer. Dette kan for eksempel være skole, arbeidsliv, hjem og nærområder (Berg & Dale, 2004, s. 44). Både begrepet «sense of place» og «locale» kan ses i et folkehelseperspektiv som et begrep som kan bidra til tilhørighet. Om mennesker danner en relasjon til stedet og

skaper en identitet gjennom stedet, kan det føre til trygghet og tilhørighet. Å føle en trygghet til stedet kan også tenkes å føre til rutinepreget aktiviteter. Gjennom de rutinepregede aktivitetene som skole, arbeidsliv, hjem, nærområde og lignende kan tenkes å bidra til økt sosialisering, mestring, medvirkning og tilhørighet som påvirker folkehelsen positivt.

2.2.1 Sammenhengen mellom lokalsamfunnet og nærmiljøets påvirkning på individers helse

Tilgang til gode lokalsamfunn og helsefremmende nærmiljø er betydningsfullt for folkehelsen (Helsedirektoratet, 2021). Hvilke store og små valg som blir gjort gjennom byråkrater, politikere, frivillige organisasjoner og hver enkelt av innbyggerne påvirker det fysiske og sosiale miljøet i lokalsamfunnet (Hofstad et al., 2016, s. 36). Et helsefremmende lokalsamfunn består av nærmiljø som fremmer trygghet, sosiale møteplasser, helse, stolthet, god tilgjengelighet og kulturell identitet. Utformingen av nærmiljøet, offentlig rom og bygg har en påvirkningskraft for psykisk helse, trygghet, tilgjengelighet, deltakelse i sosiale aktiviteter og fysisk aktivitet (Helsedirektoratet, 2014, s. 57). Aktivitetsvennlige nærmiljø bør tilrettelegges for friluftsliv, naturopplevelser, idrett, aktiv transport, egenorganiserte aktiviteter og enkel tilgang til kollektivtransport (Meld. St.19 (2018-2019), 2019, s. 67). For barn og unge er det særs viktig med tilgang til grøntområder (Helsedirektoratet, 2018, s. 79). Det er lokalsamfunnets ansvar å sørge for at innbyggerne føler seg likeverdige. Gjennom kommuneplanleggingen kan en påvirke tilgang til ressurser, rettferdig fordeling av goder og felleskap (Hofstad et al., 2016, s. 34).

Individuelle kognitive faktorer som blant annet holdninger, kunnskap og mestringstro påvirker våre handlinger, men disse faktorene er også delvis skap og påvirket av nærmiljøet vi lever i (Helsedirektoratet, 2014, s. 36). Nærmiljøet består av det fysiske rom og et psykososialt rom. Hvordan nærmiljøet fungerer i praksis er avhengig av individets aksjonsradius. Eldre, ungdommer og barn har ulik aksjonsradius (Helsedirektoratet, 2014, s. 57). Dagliglivets arenaer er bo- og nærmiljøet. I nærmiljøet deltar innbyggere på aktiviteter, organisasjoner, fritidstilbud og det er her vi mennesker omgås hverandre (Meld. St.19 (2018-2019), 2019, s. 65). Samtidig er det viktig at nærmiljøet legger til rette for aktiviteter og møteplasser som bidrar til å skape sosialisering, deltakelse, samhold og tilhørighet i lokalsamfunnet (Helsedirektoratet, 2014, s. 57). Omvendt kan dårlige nærmiljø bidra til økt utenforskap, utrygghet, lav trivsel og dårlig sosialisering (Proba, 2020, s. 7).

Kvalitetene og hvilke tilbud det er i nærmiljøet påvirker oppvekstmiljøet til barn og unge, samt deres tilhørighet, trivsel og livskvalitet (Proba, 2020, s. 7). Det er dermed særs viktig å legge til rette for gode oppvekstmiljø for barn og unge, slik at de opplever mestring og tilhørighet (Meld. St.19 (2018-2019), 2019, s. 34). Samtidig er det viktig å danne sosiale møteplasser som påvirker og stimulerer hverdagslig kontakt for barn og unge, slik at de kan utfolde seg (Helsedirektoratet, 2014; Proba, 2020). Ved å legge til rette for at barn og unge trives i næromgivelsene de bor i, kan det føre til stressreduksjon, positive følelser, delaktige innbyggere og økt opplevelse av tilhørighet (Helsedirektoratet, 2014, s. 53-54). Det å føle tilhørighet til et sted og miljø står sterkt knyttet til individers helse. Sammenhengen mellom helse og tilhørighet på individnivå er faktorer som selvtillit, sosial støtte, opplevelse av mening i livet og støtte til å ta positive helsevalg (Hofstad et al., 2016, s. 32).

Selvforsterkende sosiale prosesser kan dannes gjennom medvirkning. Når de lokale organisasjonene samarbeider med innbyggerne for å håndtere konflikter og møte felles behov påvirker dette livskvaliteten i lokalsamfunnet (Mæland, 2019, s. 79). Muligheten til å delta i felleskapet og muligheten til å oppleve bekreftelse fra andre mennesker er en faktor som har stor betydning for opplevelsen av tilhørighet. Både kontekstuelle og individuelle faktorer er viktig. Gjennom individuelle faktorer står mestring sentralt. Mestring har en positiv effekt på helsen til alle mennesker, og dette er noe lokalsamfunn bør legge til rette for (Hofstad et al., 2016, s. 33). Kontekstuelle faktorer er sosiale eller fysiske barrierer som hindrer en person i å være i aktivitet. Det er ulike faktorer som kan påvirke at mennesker blir hindret fra å være i fysisk aktivitet. Dette kan være faktorer som avstand, økonomi, mangel på transport og utforming av bygninger (Hofstad et al., 2016, s. 33).

Kort oppsummert påvirker individers helse av de sosiale og materielle kontekstene vi har rundt oss i lokalsamfunnet og nærmiljøet (Helsedirektoratet, 2014, s. 36). På bakgrunn av dette er det viktig at lokalsamfunn legger til rette for at ungdommer skal oppleve og føle tilhørighet, mestring, selvtillit og sosial støtte i sine nærområder for å danne et helsefremmende lokalsamfunn (Hofstad et al., 2016, s. 33). Samtidig er det viktig at lokalsamfunnet legger til rette for medvirkning fra ungdommer, slik at de kan påvirke utformingen av sitt lokalsamfunn og nærmiljø (Hofstad et al., 2016, s. 33).

2.3 Helsefremming gjennom folkehelseloven og planlegging etter plan- og bygningsloven

Som nevnt tidligere er vi mennesker ansvarlig for egen helse. Samtidig er folkehelsearbeidet basert på kunnskapen om hvordan ulike miljø og samfunnet generelt påvirker befolkningens helse. Folkehelseloven fastsetter at folkehelse er et ansvar som ligger i alle sektorer og ikke bare i helsesektoren (Helse- og omsorgsdepartementet, 2021). Folkehelseloven bygger på fem grunnleggende prinsipper for folkehelsearbeidet:

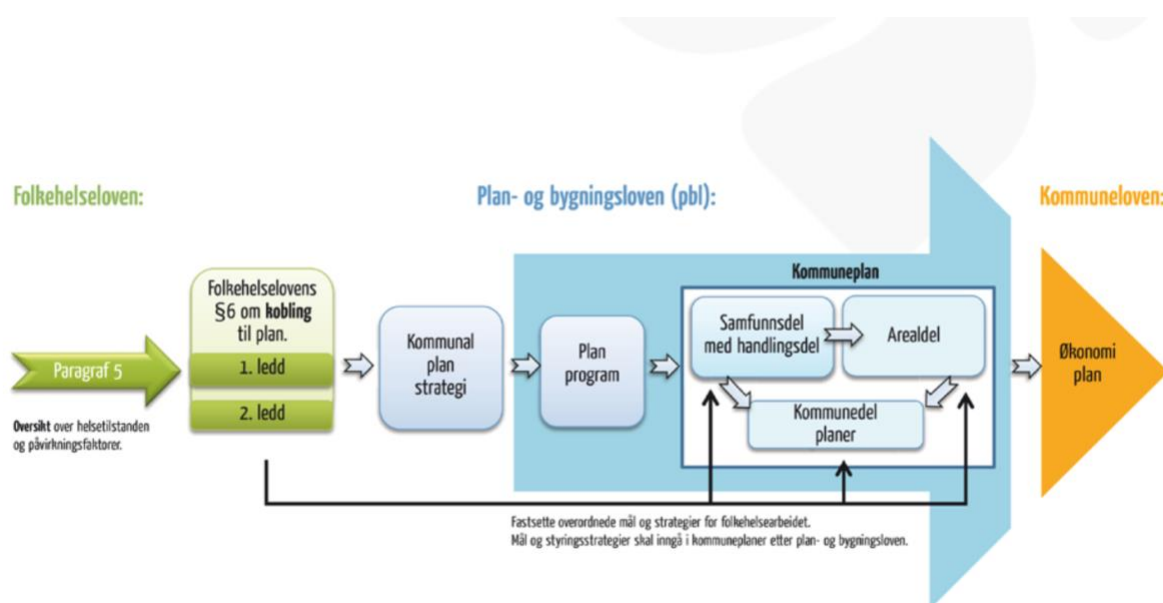
- Utjevne sosiale helseforskjeller,
 - «Helse-i-alt-vi-gjør»,
 - Bærekraftig utvikling,
 - Føre-var,
 - Medvirkning.
- (Helse- og omsorgsdepartementet, 2021).

Formålet med folkehelseloven er å bidra til en samfunnsutvikling som bidrar til å fremme folkehelsen. Folkehelsearbeidet skal fremme befolkningens trivsel, helse, gode miljø- og sosiale forhold (Folkehelseloven, 2011§ 1-1). Gjennom folkehelseloven har kommuner fått ansvar for folkehelsearbeidet ut ifra de virkemidlene hver enkelt kommune har. Videre skal det legges opp til en systematisk arbeidsform som skal bidra til politisk forankring, langsiktighet og tversektoriell innsats (Folkehelseloven, 2011§ 1-1). For kommunene innebærer dette å ha oversikt over planforankring av mål, evaluering av folkehelsearbeid på lang og kort sikt og folkehelsesituasjon i egen befolkning (Helsedirektoratet, 2018, s. 69-70).

Folkehelseloven sammen med plan- og bygningsloven har vært med på å prege stedsutviklingen i Norge, og begge lovene har et mål om fremme befolkningens helse (Folkehelseloven, 2011, s. § 1; Plan- og bygningsloven, 2008, s. § 3-1). Plan- og bygningsloven er et sentralt verktøy i folkehelsearbeidet for å bidra til utviklingen av helsefremmende lokalsamfunn, samt bidra til medvirkning i utvikling av lokalsamfunn og nærmiljø. Å motvirke sosiale helseforskjeller og fremme helse er et mål som skal ivaretas gjennom planleggingen ifølge plan- og bygningsloven (Plan- og bygningsloven, 2008§ 3-1). Folkehelseloven nevner at kommunene skal knytte folkehelsearbeidet gjennom kommuneplaner og kommunal planstrategi etter plan- og bygningsloven. Folkehelseloven og

plan- og bygningsloven har en gjensidig påvirkningsfaktor på folkehelsearbeidet, da folkehelseloven presiserer hvordan en skal ta hensyn til folkehelsen gjennom planarbeid (Helsedirektoratet, 2019).

Figur 1. illustrerer koblingen mellom plan- og bygningsloven og folkehelseloven.

Figur 1. Illustrasjon av kommunal planstrategi (Kommunetorget, u.å).

Gjennom plan- og bygningsloven står bærekraft sentralt, og loven arbeider for å «fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner» (Plan- og bygningsloven, 2008, § 1-1). I folkehelsemeldingen «God helse – felles ansvar» legger regjeringen frem at det handler om å legge til rette for en samfunnsutvikling som bidrar til helsegevinster for befolkningen. Regjeringen og plan- og bygningsloven § 1-1 nevner også at vi har et spesielt ansvar for barn og unge (Meld. St. 34 (2012-2013); Plan- og bygningsloven, 2008). Barn og unge bli sett på som en aldersgruppe 0-18 år i plansammenheng. Blant denne gruppen er det ulike forutsetninger og behov. Tiltak som skal iverksettes for å sikre barn og unges oppvekstvilkår skal vurderes ut ifra hvilke behov gruppen har etter alder (Miljøverndepartementet, 2012, s. 6). Hvordan nærmiljøet er tilrettelagt for barn og unge der de vokser opp spiller en stor rolle for deres utvikling og helse. Det er viktig å danne et helsefremmende samfunn der det er tilrettelagt for aktivitetsfremmende omgivelser, gode møtesteder og mulighet for lek (Miljøverndepartementet, 2012, s. 6). For å oppnå gode nærmiljø og lokalsamfunn for alle generasjoner trenger en også å legge til rette for medvirkning fra barn og unge, slik at en kan ha et samfunn som imøtekommer ulike behov.

I den nye folkehelsemeldingen som kom i vår står det at det forventes at kommuner legger til rette for å sikre gode vilkår for god fysisk og psykisk helse i planlegging. Videre beskriver de at det er viktig at en tar hand om barn og unges interesser gjennom samfunns- og arealplanleggingen for å danne trygge, aktivitetsfremmende og attraktive by- og bomiljø (Meld. St. 15 (2022-2023), 2023, s. 117). Etter plan- og bygningsloven skal det legges til rette for at hvem som helst kan delta i planprosessen, samt at alle skal involveres og høres i saker som angår dem (Meld. St. 15 (2022-2023), 2023, s. 120). I folkehelsemeldingen presenterer de også at barn og unges rett til et helsefremmende miljø skal sikres (Meld. St. 15 (2022-2023), 2023, s. 118).

2.4 Medvirkning knyttet til norsk lovverk

I Norge er plan- og bygningsloven et sentralt rammeverk gjennom all planlegging. Utjevningen av helseforskjeller påvirkes av utslag av økonomiske, politiske og sosiale valg. Dermed kommer planlegging inn for å bidra til å fremme folkehelse (Hofstad, 2018, s. 226). Gjennom formålet til plan- og bygningsloven (2008) står det at:

«Planlegging og vedtak skal sikre åpenhet, forutsigbarhet og medvirkning for alle berørte interesser og myndigheter. Det skal legges vekt på langsiktige løsninger, og konsekvenser for miljø og samfunn skal beskrives» (Plan- og bygningsloven, 2008, § 1-1).

Her står medvirkning som et punkt som skal sikres gjennom planlegging og vedtak (Plan- og bygningsloven, 2008, § 1-1). I plan- og bygningsloven står det også at:

«Enhver som fremmer planforslag, skal legge til rette for medvirkning. Kommunen skal påse at dette er oppfylt i planprosesser som utføres av andre offentlige organer eller private» (Plan- og bygningsloven, 2008, § 5-1).

Medvirkning i planprosesser er viktig da det danner kvalitet i plan- og beslutningsgrunnlaget, skaper mangfold i samfunnet, bidrar til stedsidentitet, eierskap og bygger gjensidig læring og demokratiutvikling (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014, s. 12).

I plan- og bygningsloven kommer det frem at kommuner har et ansvar for å ivareta og legge til rette for aktiv medvirkning fra grupper som krever spesiell tilrettelegging, deriblant barn og unge (Plan- og bygningsloven, 2008, § 5-1). Barn og unge er en gruppe som er mer sårbar enn voksne og de har krav på særskilt beskyttelse, samt tilrettelegging for utvikling av selvkontroll og mestringssevne (Meld. St.19 (2014-2015), 2015, s. 50). Nærmiljø, skole og organisert fritidsaktiviteter er noen faktorer og er en viktig rolle i styrkingen av individets selvkontroll og mestringssevne. Medvirkning fra barn og unge kan være sentralt for å danne et helsefremmende samfunn, for eksempel i sammenheng med deltakelse i ungdomsråd, planprosesser etter plan- og bygningsloven og andre arenaer for medvirkning (Meld. St.19 (2014-2015), 2015, s. 50).

I plan- og bygningsloven forstås medvirkning som grupper og enkeltindividers rett til å kunne påvirke og delta i offentlige beslutnings og utredningsprosesser (Plan- og bygningsloven, 2008, § 1-1). Dette betyr at innbyggerne i et samfunn er med på å påvirke og planlegge sin fremtid. Medvirkning er viktig i et lokaldemokrati da dette er en grunnleggende forutsetning, og det gir befolkningen muligheten til å delta og medvirke planløsninger. For å ta vare på grunnleggende levekår og felles verdier i et bærekraftig lokalsamfunn står befolkningens aktive rolle til å medvirke planprosesser sentralt (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014, s. 8). I plan- og bygningsloven står bærekraft også sentralt. Her skal en arbeide for å fremme bærekraftig utvikling til beste for fremtidige generasjoner, samfunnet og for den enkelte (Plan- og bygningsloven, 2008, § 1-1). Samfunnsplanlegging er viktig for menneskers fremtidige trivsel og helse. Gjennomtenkt utforming av nye nærings- og boområder, fornuftig arealdisponering, målrettet planlegging av skoler, barnehager, kommunikasjon, friområder og lignende kan bidra til å forebygge fremtidige helseplager blant innbyggere og befolkningen i et lokalsamfunn (Mæland, 2019, s. 150).

Som nevnt tidligere i kapittel 2.3 bygger folkehelseloven på fem grunnleggende prinsipper, hvorav et av de er medvirkning. Medvirkning er et bærende prinsipp i folkehelsearbeidet og medvirkning, i form av retten til ytre seg er nedfelt i Grunnloven § 100 og Menneskerettighetserklæringen artikkel 19 (De forente nasjoner, 1948; Grunnlova, 1814). I henhold til lov om folkehelsearbeid skal kommuner ha kunnskap om utviklingstrekk og faktorer i lokalsamfunn og miljø som kan påvirke befolkningens helse (Folkehelseloven, 2011, § 5 c). Oversikten skal identifisere folkehelseutfordringer i kommunene og videre

vurdere årsaksforhold og konsekvenser. Kommunen skal ha fokus på trekk ved utviklingen som kan opprettholde eller skape helsemessige eller sosiale problemer og helseforskjeller (Folkehelseloven, 2011, § 5). Oversikten skal være grunnlaget for kommunene gjennom arbeidet med planarbeidet og planstrategi. Planleggingen skal inneholde strategier og mål for å imøtekomme utfordringene kommunene står ovenfor (Helsedirektoratet, 2019). På bakgrunn av dette kan en se at både planleggingspolitikken og folkehelsepolitikken legger opp til en tettere tilknytning mellom folkehelsemålene og planleggingsaktivitetene (Hofstad, 2018, s. 228).

2.5 Barn og unges rett til medvirkning

I 1991 ratifiserte Norge FN's barnekonvensjon. Dette betyr at Norge har forpliktet seg til å oppfylle og respektere innholdet i barnekonvensjonen. Etter artikkel 12 i barnekonvensjonen står det at barn og unge har rett til å si sin mening og at barn og unges meninger skal bli ivaretatt (Miljøverndepartementet, 2012, s. 7). Det er viktig i et samfunn at flest mulig får være med å medvirke og påvirke planarbeidet. Barn og unge kan gi viktige innspill som kan være med å utvikle og forme deres nærmiljø hvor de skal leve som fremtidige voksne (Meld. St.19 (2018-2019), 2019, s. 66).

Hvilke muligheter barn og unge har for deltakelse og medvirkning i planarbeid varierer, men mange fylkeskommuner og kommuner har gode prosesser som er tilrettelagt for dette. Det finnes mange ulike måter og metoder å involvere barn og unge på (Miljøverndepartementet, 2012, s. 22). Det er utarbeidet rikspolitiske retningslinjer for å ivareta barn og unges interesser i planleggingen. Kommunene skal:

1. Etter plan- og bygningsloven vurdere hvilke konsekvenser det er for barn og unge i bygge- og plansaksbehandlingen.
2. Det skal innarbeides tiltak og mål i kommuneplanarbeidet ved en samlet vurdering av barn og unges oppvekstmiljø.
3. Det skal utarbeides bestemmelser, retningslinjer og vedtekter om kvalitet og omfang av anlegg og arealer som er av betydning og berører barn og unge.
4. En skal organisere planprosesser slik at barn og unges synspunkter kommer frem, og en skal tilrettelegge for medvirkning fra barn og unge.
(Miljøverndepartementet, 2012, s. 8).

Gjennom medvirkning kan viktig informasjon om løsninger, konsekvenser og behov komme frem. Dette kan føre til at beslutninger som blir tatt blir mer hensiktsmessige enn de ellers ville blitt. Det er også spesielt viktig at folkevalgte ivaretar behovet og interesser til de som ikke hever stemmen, da de kanskje er mest berørt (Regjeringen, 2015). Gjennom god medvirkning fra ungdommer kan politikken føre til bedre forankring, og øke tilliten til at folkevalgte tar hensyn og lytter til ungdommenes behov. Videre kan medvirkning føre til bedre beslutninger da de blir bedre forankret (Regjeringen, 2015). Ved bruk av medvirkning kan en også oppleve læring. Her kan de folkevalgte lære om ungdommenes behov og ønsker, og ungdommene kan lære om politikernes prioriteringer og avveininger. På denne måten kan god dialog gi bedre gjensidig tillit og forståelse mellom folkevalgte og innbyggerne (Regjeringen, 2015).

Medvirkning ses på som et viktig demokratisk prinsipp i folkehelsesloven. Et godt folkehelsearbeid bygges på involvering av brukere og innbyggere i offentlige tjenester. Medvirkning handler om retten til å påvirke og delta i offentlige avgjøringsprosesser. Dette krever gode prosesser for involvering i samfunn- og politikkutvikling lokalt og nasjonalt (Meld. St.19 (2018-2019), 2019, s. 66). Kommunen har et særlig ansvar for å sikre barn og unges medvirkning. Folkehelse er noe som også gjelder barn og unge, og deres medvirkning kan medføre gode tiltak for å fremme livskvalitet og gode oppvekstvilkår. I det kunnskapsbaserte folkehelsearbeidet er medvirkning en viktig kunnskapskilde. Medvirkning i seg selv kan være helsefremmende ved at barn og unge opplever tilhørighet i samfunnet og blir aktive borgere (Meld. St. 15 (2022-2023), 2023, s. 121).

2.6 Helsegevinster og konsekvenser ved ungdommers medvirkning i stedsutviklingsprosesser

For å utvikle helsefremmende og bærekraftige lokalsamfunn må fremtidens lokalsamfunn ta i bruk alle tilgjengelige ressurser. Dette betyr at kommunen bør være åpen for å involvere alle innbyggere, inkludert barn og unge. Per dags dato er det ingen lov som regulerer og sikrer den faktiske innflytelsen rundt medvirkning fra barn og unge. Det er derfor viktig at kommunen arbeider og legger til rette for inkludering av barn og unge, slik at de får muligheten til å påvirke utviklingen i lokalsamfunnet (Distriktssenteret, 2019).

Ungdommers medvirkning kan påvirke lokalsamfunnet i en positiv retning. Men hvor mye blir ungdom inkludert og hørt? Etter utregninger fra SSB i 2018 kom det frem at barn og unge utgjorde hele 33% av befolkningen (Statistisk sentralbyrå, 2018). Likevel har denne befolkningsgruppen lite direkte påvirkning i den lokale samfunnsutviklingen (Hagen, 2017; Mansfield et al., 2021). Det er oftest de med stemmerett og politiske styringer som tar valg og får medvirke i stedsutviklingsprosesser. (Mansfield et al., 2021, s. 175). Ungdommer blir ofte sett på som individer med lite kunnskap og handlingskraft. De prøver å fremme forslag om endringer i stedsutviklingsprosesser, men dette blir ikke alltid godt mottatt av voksne (Mansfield et al., 2021, s. 175). Forskning viser at ungdommer har nok kompetanse og kan fremme meningsfulle forslag i stedsutviklingsprosesser. Videre beskriver de at det ofte er fokus på barn og unge i stedsutviklingsprosesser, men at barn og unge blir ofte ekskludert i beslutningene (Mansfield et al., 2021, s. 176). Dersom en ønsker at ungdommer skal bo i regionen i fremtiden, må de også bli involvert i planleggingen av den (Hagen, 2017, s. 8).

Ved å ekskludere barn og unge i stedsutviklingsprosesser, kan det medføre helseproblemer og atferdsproblemer som kriminalitet, lite sosialisering, utrygghet og lite deltakelse i samfunnet (Mansfield et al., 2021, s. 177-178). Det kan også øke helse ulikheter ved å ekskludere barn og unge i stedsutviklingsprosesser (Mansfield et al., 2021, s. 178). Ungdommer har ofte ulike perspektiv og andre bekymringer enn voksne, og oftest ønsker ungdommer å utvikle tryggere lokalsamfunn og nærmiljø (Frank, 2006, s. 361-362). Barn og unges perspektiver og tanker er nyttig å ta med i beslutningsprosesser, da de sitter med en erfaring og kunnskap om hvordan det er å vokse opp i dagens samfunn (Knudtzon & Tjerbo, 2009, s. 37). De er brukerne av tilbudene i kommunen og lokalmiljøet, og ved å inkludere barn og unge i planlegging av tiltak og tilbud kan ses på som ressursbesparende. Dette kan bidra til å redusere utviklingen av tilbud som ikke vil bli brukt (Knudtzon & Tjerbo, 2009, s. 37). Selv om ungdommers medvirkning og forslag er konstruktive, møter de ofte på voksne som ikke tar dem på alvor. Dette fører til økt frustrasjon, motløshet og opplevelsen av å bli manipulert (Frank, 2006, s. 360; Mansfield et al., 2021). Ved å ekskludere barn og unge i stedsutviklingsprosesser fører det til at de blir «usynlige» og de opplever at lokalsamfunnet blir styrt og er regulert for voksne (Mansfield et al., 2021, s. 175). Det kan også fjerne ungdommers mestring og empowerment av egen tilstedeværelse, og det kan påvirke deres deltakelse i lokalsamfunnet i en negativ retning (Mansfield et al., 2021, s. 175).

Ved å inkludere barn og unge i stedsutviklingsprosesser vil det kunne påvirke lokalsamfunnet i en positiv retning, og øke samfunnets motstandskraft. Opplevelse av stolthet, å høre til, være en betydning for andre og mestring er noe ungdom selv beskriver etter god involvering i utviklingsprosesser (Hagen, 2017, s. 5). Medvirkning og deltakelse kan være en faktor for mindre utenforskap. Dette vil igjen styrke ungdommens motivasjon for å engasjere seg og delta (Hagen, 2017, s. 7). Gjennom medvirkning kan også ungdommer få bedre forståelse for deres fysiske og sosiale miljø, og økt kunnskap om hvordan systemene fungerer (Frank, 2006; Hagen, 2017; Vromen & Collin, 2010). Økt kunnskap, ferdigheter, selvtillit og identitet er også noen helsefremmende effekter ungdommer oppnår gjennom medvirkning i stedsutviklingsprosesser (Frank, s. 361(Hagen, 2017)-362). Videre presenterer tidligere forskning at ungdommer ofte ønsker å medvirke i stedsutviklingsprosesser for å gjøre en positiv endring i samfunnet for seg selv, og for andre ungdommer. (Vromen & Collin, 2010, s. 105). De beskriver videre at ungdommene opplever økt eierskap og stolthet gjennom medvirkning (Vromen & Collin, 2010, s. 106). I artikkelen til Vromen & Collin (2010) forteller ungdommer at de ønsker mindre formellere måter å medvirke på, da de mener at dette ville vært mer appellerende og bidratt til at flere ungdommer ønsker å delta og medvirke i stedsutviklingsprosesser (Vromen & Collin, 2010, s. 108).

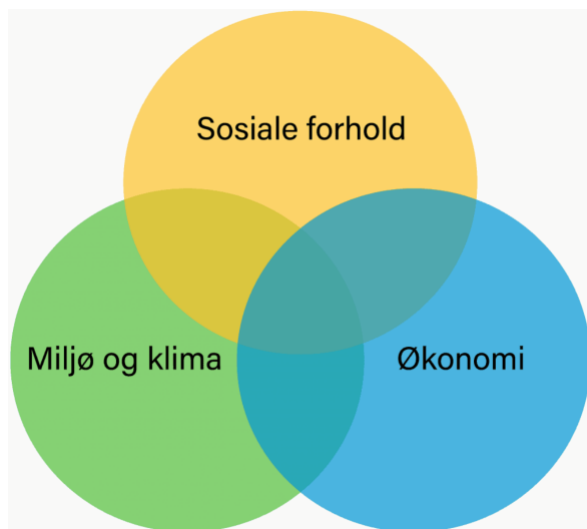
Gjennom medvirkning av nærområder styrkes både tilhørighet, trygghet, stedsidentitet, læring og empowerment og dette er faktorer som påvirker helsen positivt og som ses på som helsefremmende (Evensen & Raanaas, 2018; Hofstad, 2021). Erfaringer fra FN's bærekraftsmål viser at involvering av barn og unge bidrog til måloppnåelse. Barn og unge engasjerer seg ofte for samfunnet som helhet, og det er slike perspektiver som gir rettferdig og helhetlig politikk (Rotevatn & Breivik, 2016, s. 12).

2.7 Bærekraftig utvikling

Bærekraftig utvikling betegner samfunnsutviklingen som kan vedvare over lengre tid, uten å påvirke negativt på kommende eller nåværende generasjoner (Helsedirektoratet, 2018, s. 13). De forente nasjoner (FN) beskriver bærekraftig utvikling gjennom tre dimensjoner:

1. Klima og miljø
2. Økonomi
3. Sosiale forhold

(De forente nasjoner, 2021)

Figur 2. Tre dimensjoner av bærekraftig utvikling (De forente nasjoner, 2021).

Figur 2 illustrerer tre dimensjoner av bærekraftig utvikling. Sammenhengen mellom disse tre dimensjonene avgjør og vurderer om noe er bærekraftig. For å arbeide bærekraftig må vi komme frem til løsninger som stabiliserer de ulike belastningene på miljøet, med forbruket og økonomien vår. Det blir mer bærekraftig for miljøet og mennesker om vi utarbeider bedre løsninger til å fordele ressursene på (De forente nasjoner, 2021). Bærekraftig utvikling går ut på å dekke menneskers grunnleggende behov, og at en får muligheten til å tilfredsstille sine meninger og forventninger til et bedre liv (Brundtland & Dahl, 1987, s. 42). Et samfunn som bygger på sosial bærekraft er preget av tilhørighet, trygghet og tillit og tilgang til goder som utdanning, arbeid og gode nærmiljø. En kan legge til rette for sosial bærekraftig samfunnsutvikling gjennom planprosessene (Folkehelseinstituttet, 2020).

2.7.1 Sosial bærekraft

Sosial bærekraft er et begrep som ikke er forankret, men det forskes mye på hva som menes med begrepet. Hofstad (2021) definerer sosial bærekraft som en kombinasjon av tilgang til muligheter og goder, og sosial rettferdighet i et samfunn. Hun understreker også at et sosialt bærekraftig lokalsamfunn er noe som gir innbyggerne, tilhørighet, trygghet, tillit og har tilgang på gode nærmiljø, utdanning og arbeid (Hofstad, 2021, s. 50).

Sosial bærekraft er en av de tre dimensjonene innen bærekraft som har fått minst oppmerksomhet siden Brundtlandrapporten i 1987 (Hofstad & Bergsli, 2017, s. 5-6). FNs bærekraftsmål har satt bærekraftig utvikling som et helhetlig samfunns mål. Samtidig har

kommunene hatt lite fokus på sosial bærekraft gjennom areal- og samfunnsplanleggingen (Hofstad, 2021, s. 11). Sosial bærekraft er et komplekst tema og det trengs forskning som bidrar til økt kunnskap og hva begrepet betyr (Hofstad, 2021, s. 11).

Sosial bærekraft blir beskrevet av Hofstad og Bergsli som bestående av tre dimensjoner. Disse tre dimensjonene er:

1. Individuelle behov
2. Prinsipper for interaksjon mellom individ og samfunn
3. Lokalsamfunnets tilstand

(Hofstad & Bergsli, 2017, s. 36)

Individuelle behov, prinsipper for interaksjon mellom individ og samfunn og lokalsamfunnets tilstand er tre dimensjoner som har gjensidig påvirkningsfaktor på hverandre.

Kvalitet og trygghet er to grunnleggende behov for å se om et sted er sosialt bærekraftig

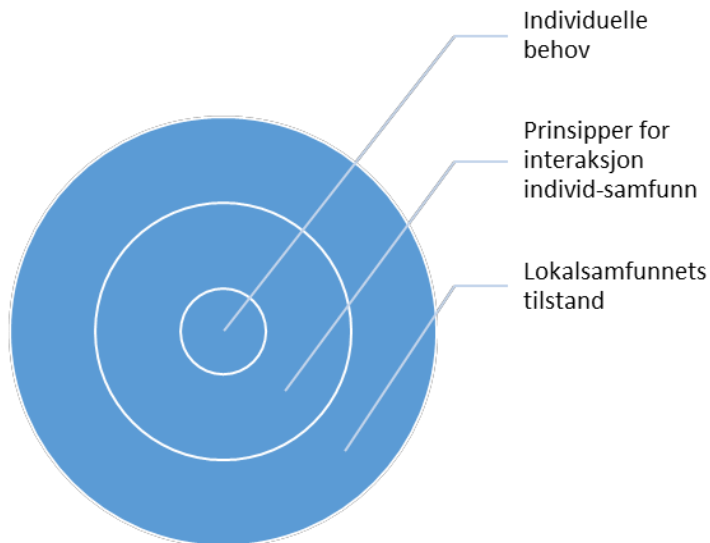
(Hofstad, 2021, s. 39). Mennesker er avhengige av å føle seg trygge på de arenaen de deltar i.

Når en opplever et område som sikkert og trygt, fører det til gjensidighet og tillit mellom medlemmene i et lokalsamfunn. Dette får også en motsatt effekt om en ikke opplever trygghet og tillit til området (Hofstad, 2021, s. 39). I korte trekk handler sosial bærekraft om å danne en retning med grunnlag av ulike faste sosiale mål (Hofstad & Bergsli, 2017, s. 35). Noen av de viktigste temaene innen sosial bærekraft er:

- Å dekke grunnleggende behov
- Rettferdig eller lik tilgang til goder og ressurser
- Stedstilhørighet
- Medvirkning
- Helsefremmende og gode lokalsamfunn

(Hofstad & Bergsli, 2017, s. 35-36).

Hofstad og Bergsli har delt sosial bærekraft inn i tre ulike dimensjoner, sett vekk fra negativ eller positiv føring, men heller at en tar utgangspunkt i det fenomenet en ønsker å endre retning på. De tre dimensjonene er delt inn i om en ønsker å endre eller dekke «individuelle behov», om det omhandler «prinsipper for interaksjon mellom individ og samfunn» eller om det angir «lokalsamfunnets tilstand» (Hofstad & Bergsli, 2017, s. 36). Figur 3 illustrerer tre dimensjoner ved sosial bærekraft.

Figur 3. Tre dimensjoner ved sosial bærekraft (Hofstad & Bergsli, 2017, s. 36).

Individuelle behov

Individuelle behov har et tydelig fokus på å dekke det grunnleggende behovet hos menneske. Grunnleggende behov strekker seg fra helt nødvendige materielle og fysiske behov for å opprettholde livet. Dette kan være grunnleggende behov som helse, husly og mat, til de immaterielle behovene som arbeid, utdanning og lignende (Hofstad & Bergsli, 2017, s. 37). Flere bidragsyttere definerer også psykososiale faktorer som en del av de grunnleggende behovene. Her handler det om at menneske skal kunne ta ut sitt menneskelige potensiale og oppleve trivsel og mestring (Hofstad & Bergsli, 2017, s. 37).

Gjennom psykososiale faktorer påvirkes individer av sosiale relasjoner, sosial samhørighet og tilhørighet (Barstad & Sandvik, 2015, s. 20). Hvilke sosiale relasjoner individet har er sterkt knyttet til deres helse. Sosial samhørighet handler om hva som binder samfunnet sammen, som normer, holdninger og verdier. Tilhørighet innebærer stedstilhørighet og tilhørighet til grupper en ønsker å tilhøre (Barstad & Sandvik, 2015, s. 20).

Prinsipper for interaksjon individ-samfunn

Gjennom sosial bærekraft handler det ikke bare om hvordan hvert enkelt menneske har det. Sosial bærekraft har også fokus på muligheten til å oppleve trivsel, livskvalitet og hvordan grunnleggende behov blir fordelt i befolkningen (Hofstad & Bergsli, 2017, s. 37-38). Her er en opptatt av hvordan lokalsamfunnet håndterer jevn fordeling og tilgang til goder og ressurser. Menneske skal ha mulighet til å tilegne seg ressurser og goder som er likt fordelt.

Hvordan interaksjon mellom samfunn og individ er lagt til rette handler blant annet om hvilke forhold som bidrar og legger til rette for ressurstilgang (Hofstad & Bergsli, 2017, s. 38).

Det kan tenkes at gjennom medvirkning kan en legge til rette for bedre interaksjon mellom individ og samfunn. Det å kunne være med å forme og påvirke samfunnet rundt seg og kunne gi uttrykk for egne meninger og synspunkter, kan tenkes å øke individers ressurstilgang og muligheter. Det kan også bidra til økt følelse av autonomi, noe som regnes som et grunnleggende behov hos mennesker (Barstad & Sandvik, 2015, s. 27).

Lokalsamfunnets tilstand

Hofstad og Bergsli mener det har skjedd et skifte i sosial bærekraft, fra myk sosial bærekraft til hard sosial bærekraft. Gjennom myk sosial bærekraft inkluderes livskvalitet, glede, mangfold og stedstilhørighet. Andre bidrag er også opptatt av strukturer, systemer og forhold som danner kapasitet til å utvikle gode og helsefremmende nærmiljøer (Hofstad & Bergsli, 2017, s. 38). Stedet hvor vi mennesker bor, oppholder oss og jobber har stor påvirkning på vår livskvalitet, helse og livsmuligheter (Hofstad & Bergsli, 2017, s. 38). Slike lokalsamfunnsbaserte elementer påvirker individet uansett hvilke genetisk sammenheng og familiebakgrunn individet har. Det er derfor viktig at vi utvikler våre lokalsamfunn helsefremmende. Måten lokalsamfunn og nærmiljø planlegges og utvikles kan gjøre en vesentlig forskjell for helsen til innbyggerne (Ryding et al., 2012, s. 2081).

Gjennom sosial bærekraft står barn og unges livskår i fokus. Flere etterspør mer sosial bærekraft fra barn og unge gjennom medvirkning (Taubøll & Skule, 2022). Sosial bærekraft krever at en ivaretar de ulike befolkningsgruppene, og dette gjelder også grupper som har et behov for at andre setter deres behov på agendaen. Barn og unge er fremtidens voksne og det blir dermed viktig å tilrettelegge for medvirkning fra barn og unge i stedsutvikling for å kunne utvikle bærekraftige samfunn (Taubøll & Skule, 2022). Både Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) og rapporten fra Nordregio peker på viktigheten av inkludering og engasjering av barn og unge i utviklingen for å kunne nå bærekraftsmålene (Gassen et al., 2018; Rotevatn & Breivik, 2016). Gjennom tidligere erfaringer så en at ved involvering av ungdommers medvirkning i stedsutviklingsprosesser, bidro til at lokalsamfunnet beveget seg i en bærekraftig utvikling (Frank, 2006, s. 360). Ungdomsårene er en tid hvor de blir mye påvirket, og her danner ungdommer praksis som videreføres i livet.

Dersom vi ønsker en fremtid med en befolkning som er demokratisk orientert, bør dette tidlig læres gjennom spesifikke erfaringer (Hagen, 2017, s. 5).

3.0 Teoretisk forankring

Jeg har nå innført et omfattende kunnskapsgrunnlag knyttet til mitt tema. Videre skal jeg fortelle hvordan alt henger sammen. Den kunnskapen jeg tidligere har presentert og de teoriene jeg har valgt er hovedkunnskaper for å analysere mine funn senere i oppgaven.

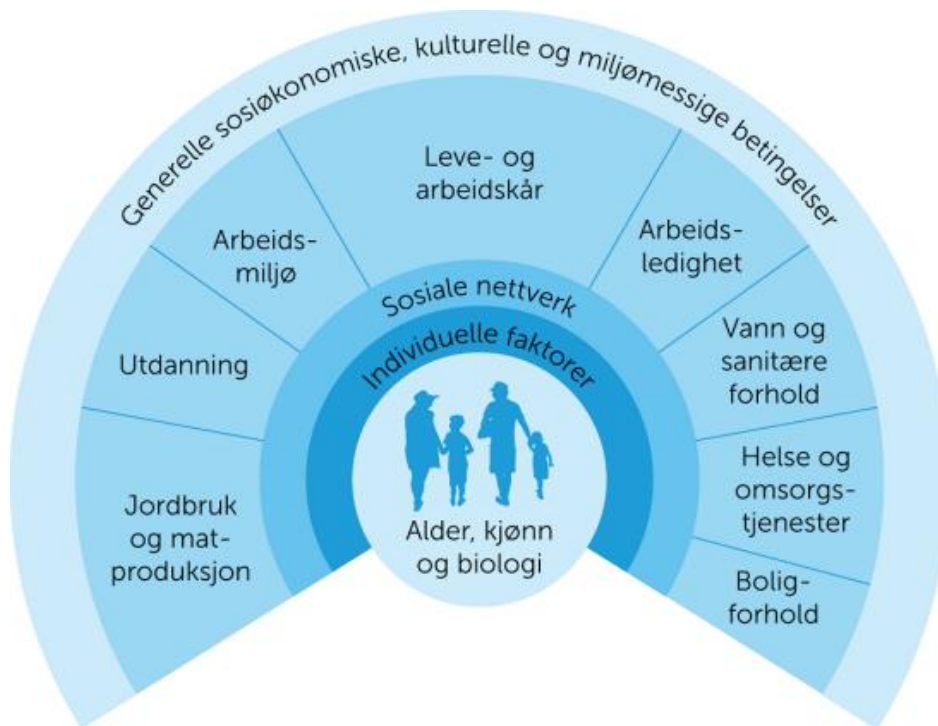
I denne delen gjør jeg rede for de aktuelle teoriene som min oppgave er forankret i. Jeg har valgt helsedeterminantmodellen, mestring og empowerment som relevante teorier for å belyse min problemstilling og forskningsspørsmål.

Jeg starter med å presentere helsedeterminant modellen hvor jeg beskriver hvilke individuelle egenskaper og ytre påvirkningsfaktorer som påvirker helsen til befolkningen. Her formidles det at helse er noe som skapes på ulike arenaer. Videre presenterer jeg teorien om mestring og empowerment, samt sammenhengen mellom mestring og empowerment.

3.1 Det komplekse samspillet

Helse dannes gjennom ulike livsområder og arenaer som har ulik betydning for menneskers levekår og helse (Mæland, 2019, s. 32). Helse blir påvirket av de strukturelle forholdene i samfunnet, individuelle levevaner og forhold. De strukturelle forholdene i samfunnet og levevaner kan være sosiale helsedeterminanter som arbeid, oppvekst, tilgang til helsetjenester, utdanning, økonomi, bo- og nærmiljø og sosiale nettverk. Det er dermed ikke bare helsevaner som er avgjørende for helsen, men også de strukturelle samfunnsforholdene som vi mennesker vokser opp i (Mæland, 2019, s. 32-33).

Margareth Whitehead og Göran Dahlgren har visualisert hvordan ulike påvirkningsfaktorer påvirker den sosiale fordelingen og folkehelsen gjennom en helsedeterminantmodell (Dahlgren & Whitehead, 1991, s. 11). Figur 4 illustrerer hvilke hovedfaktorer som kan påvirker helsen.

Figur 4: Helse-determinantmodell av Dahlgren og Whitehead (Kommunesektorens organisasjon, 2018).

Modellen kan tenkes som en «løkmodell» hvor de ulike lagene bygger på og påvirker hverandre. Det første laget innebærer den genetiske sammensetning av det enkelte individ. Genetikk spiller en stor rolle på helsen, men er samtidig noe vi har lite kontroll over (Dahlgren & Whitehead, 1991; Mæland, 2019).

Deretter kommer levevaner, livsstil og påvirkning fra omgivelsene. Mange levevaner kan ha en betydning for helsen. I dette laget er det vanskelig å skille mellom miljø og arv, da vi mennesker også påvirkes av andre faktorer som ytre omstendigheter som sosiale og kulturelle normer (Dahlgren & Whitehead, 1991; Mæland, 2019). For mange er det vanskelig å ta et valg som bryter med den sosiale gruppen en identifiserer seg med og tilhører. Å bryte ut av gruppens normer kan for mange oppleves som å bryte identifikasjon og tilhørighet (Mæland, 2019, s. 110-111).

Det tredje laget omhandler sosial støtte og nettverk som familie, naboer og venner. Tilgang på en trygg familiesituasjon, sosial tilhørighet, gode venner og et stimulerende lokalmiljø er noen av de forholdene som bidrar til god livskvalitet og fremmer god helse. Mangel på sosial støtte og nettverk kan være helsehemmede (Dahlgren & Whitehead, 1991; Mæland, 2019).

Det samfunnet en bor i påvirker befolkningens helse gjennom faktorer som tilgang på sosial støtte, helsetjenester, arbeids- og levekår (Dahlgren & Whitehead, 1991; Mæland, 2019). Det fjerde laget i modellen omhandler derfor de materielle og sosiale forholdene der individet bor og arbeider. Dette kan være bestemt av ulike sektorer som lokalsamfunn, arbeid, skole, bo- og nærmiljø, helsevesen og tilgangen en har på disse tjenestene (Dahlgren & Whitehead, 1991; Mæland, 2019). Samtidig påvirkes levekår i stor grad av det siste laget i modellen, som omhandler de generelle økonomiske, kulturelle og politiske forholdene i samfunnet (Dahlgren & Whitehead, 1991; Mæland, 2019).

Modellen viser både individuelle egenskaper og ytre påvirkningsfaktorer. Det er altså kun det første laget som er upåvirkelig, men de ytre påvirkningsfaktorene kan både påvirkes og endres (Mæland, 2019, s. 32). Modellen understreker også at det ikke holder å alene rette fokus mot de genetiske sammensetningene, men at en må se på det komplekse samspillet mellom sosial støtte og nettverk, samt de samfunnsmessige helsedeterminantene (Dahlgren & Whitehead, 1991; Mæland, 2019).

Lokalsamfunn, bo- og nærmiljø, arbeid og skole kan anses som viktige helsedeterminanter. Som nevnt i kapittel 2.2.1 har særlig lokalsamfunn og nærmiljø stor betydning for individers helsen. Dette er fordi helse skapes der hvor vi lever våre liv, og gode lokalsamfunn og nærmiljø bidrar til økt mestring, livskvalitet og tilhørighet (Hofstad et al., 2016, s. 36).

En kan dermed se på medvirkning som en viktig faktor i Dahlgren og Whitehead sin helsedeterminant modell. Dette er fordi medvirkning kan være et verktøy for å endre de ytre påvirkningsfaktorene vi har rundt oss i samfunnet, som enten påvirker helsen negativt eller for å heve de påvirkningsfaktorene som påvirker helsen positivt (Gibson, 1991, s. 356). Medvirkning kan også øke kunnskapen om helseproblemer i samfunnet, samt øke tilgangen i tjenester og ressurser (Gibson, 1991; Hofstad et al., 2016). Samtidig kan medvirkning bidra til å forbedre beslutninger i stedsutviklingsprosesser som danner mer helsefremmende lokalsamfunn (Gibson, 1991; Hofstad et al., 2016).

Helsedeterminantmodellen kan også ses i sammenheng med de tre dimensjonene for sosial bærekraft. Dette er fordi både helsedeterminantmodellen og de tre dimensjoner av sosial bærekraft fokuserer på hvilke faktorer i samfunnet som påvirker individers helse, og hvordan

en kan styrke individers helse og bærekraften i samfunnet (Dahlgren & Whitehead, 1991; Hofstad & Bergsli, 2017).

3.2 Mestring

Det å oppleve at en har kontroll over eget liv er sentralt for mestringsevnen og selvbildet. (Mæland, 2019, s. 79). Mestring handler om både individets evne til å påvirke og endre situasjoner som har oppstått og evnen til å tilpasse seg en ny situasjon. Mestring dreier seg i stor grad om opplevelsen av å ha kontroll over eget liv og ha krefter til å møte utfordringer (Vifladt & Hopen, 2004, s. 61). Om livssituasjoner og hendelser resulterer i mestring eller stressreaksjoner, avhenger av samspillet mellom ressurser i omgivelsene og individet. En viktig faktor i dette samspillet er de betydningsfulle og umiddelbare sosiale og individuelle ressursene som finnes i individet, det sosiale nettverket, sosioøkonomisk status og samfunnsomgivelser. Dette er ressurser som kan styrke individets tillit til egen mestringsevne (Samdal et al., 2017, s. 41). Det er samlet sett på som viktig at det på alle nivåer legges til rette for miljø som reduserer negative effekter av stress og fremmer mestring. Gjennom politiske beslutninger kan dette gjennomføres på samfunnsnivå (Samdal et al., 2017, s. 41). Stress som ikke oppleves som vedvarende og langvarig, kan føre til at individet erfarer å løse oppgaver og dermed føre til økt mestring. Stress som oppleves som ikke håndterbart kan føre til negativ påvirkning på helsen og resultere i psykiske og fysiske helseplager (Samdal et al., 2017, s. 42). For å tolke den ulikheten av opplevelse av mestring er det relevant å vurdere nærmiljøets betydning. Ved å påvirke nærmiljøet kan samfunnsplanleggingen styrke menneskers opplevelse av mestring (Samdal et al., 2017, s. 1).

3.3 Empowerment

Begrepet empowerment kommer fra et humanistisk menneskesyn og det innebærer en grunnleggende hypotese om at mennesker utvikler ferdigheter og evner som vil sikre et best mulig liv for både felleskapet og individet. En forutsetning for å oppnå dette er opplevelsen av kontroll og makt over de faktorene som påvirker egen helse (Sørensen et al., 2002, s. 2379). Begrepet empowerment kan også defineres som en prosess hvor samfunn, grupper og individ arbeider for å mobilisere ulike ressurser for å håndtere sine utfordringer (Sørensen et al., 2002, s. 2379-2380).

Empowerment er et begrep som kan ses i prosess-sammenheng og resultatsammenheng. I prosess-sammenheng refererer den til utvikling og implementering av mekanismer for å sette

grupper eller individer i stand til å «få kontroll og makt over». Som resultatsammenheng refererer den til en effektiv tilstand hvor grupper eller individer føler at de har «økt kontroll og makt over» (Jo & Nabatchi, 2018, s. 232).

Empowerment innebærer et kritisk syn på samfunnet og de strukturene som forsterker, skaper og fastholder menneskers ulike muligheter og vilkår til å påvirke eget liv. Her står fordelingen av makt, innflytelse og ressurser sentralt (Altman, 2006, s. 31). For å kunne imøtekomme dagens utfordringer i folkehelsearbeidet bør det helsefremmende arbeidet basert på empowerment ideologien styrkes (Sørensen et al., 2002, s. 2379). Gjennom empowerment kan innbyggerne formidle sin interesse og direkte delta for endringer i offentlige tjenester. Ved å gi innbyggerne muligheten for å aktivt delta i endringer av samfunnet, fører det til meningsfulle bidrag og «reel kontroll over» som er viktige kjerneelementer i teorien om empowerment (Jo & Nabatchi, 2018, s. 232-233). Det er sentralt for selvbildet og mestringsveien å kunne føle på empowerment og oppleve at «får kontroll over» og «økt kontroll over» eget liv og helse (Jo & Nabatchi, 2018; Mæland, 2019).

Folkehelsearbeidet handler om å utjevne ulikhet i helse og bedre individers indirekte helse (Gibson, 1991, s. 356). Empowerment ideologien handler ikke bare om individers ansvar for å opprettholde god helse, men også effekten av de sosiale omgivelsene som påvirker individers helse (Gibson, 1991, s. 356). Gjennom empowerment kan det oppstå positive og helsefremmende effekter på individer, grupper og samfunn. Individuelle positive effekter som kan oppstå ved empowerment er opplevelsen av samarbeid, kunnskap, administrere ressurser, kritisk bevissthet, deltakende atferd og følelsen av kontroll (Jo & Nabatchi, 2018, s. 233). Den helsefremmende ideologien bygger på at fellesskapet og enkeltindivider må få større kontroll og innflytelse over forhold som påvirker helsen. Det betyr at folk må få mer kunnskap om de forholdene, kunne påvirke beslutninger som kan påvirke og ha konsekvenser for helsen, og delta aktivt i arbeidet mot et sunnere samfunn globalt og lokalt (Mæland, 2019, s. 79).

3.4 Sammenhengen mellom mestring og empowerment

Mestring og empowerment er to begreper som kan knyttes sammen da de har likhetstrekk ved at begge gir individer muligheten til å få kontroll og ansvar for eget liv og utfordringer (Jo & Nabatchi, 2018; Vifladdt & Hopen, 2004). Empowerment gir individer, grupper og samfunn økt kunnskap, selvtillit og ferdigheter til å «få kontroll over» og «økt kontroll over» eget liv

og påvirkninger som stammer fra samfunnet (Mæland, 2019, s. 79). Det handler i bunn og grunn om å gi mennesker evnen til å være mer selvsikre i sine ferdigheter til å påvirke sitt eget liv og sin situasjon (Sørensen et al., 2002, s. 2379). Mestring gir individer muligheten til å utvikle mestringsressurser for å håndtere problemer og utfordringer de møter på en effektiv måte (Vifladt & Hopen, 2004, s. 61). Begrepet handler om å utvikle individers kunnskap om hvordan finne løsninger på problemer, takle motgang og hvordan håndtere stressende situasjoner (Samdal et al., 2017, s. 41). Ut ifra dette kan en se at begrepene har en gjensidig påvirkning på hverandre. Ved å føle empowerment har en bedre utgangspunkt for å øke selvtilliten, følelsen av mestring og håndtere utfordringer på en hensiktsmessig måte (Jo & Nabatchi, 2018; Mæland, 2019; Samdal et al., 2017; Vifladt & Hopen, 2004). På samme måte kan det å utvikle mestringsressurser øke opplevelsen av empowerment, da det gir individer muligheten til å håndtere problemer de møter på i livet, og «få kontroll over» og «økt kontroll over» sin egen helse og livssituasjon (Jo & Nabatchi, 2018; Mæland, 2019; Samdal et al., 2017; Vifladt & Hopen, 2004).

Empowerment og mestring kan også ses i sammenheng med medvirkning og tilhørighet. Dette er fordi begrepene bidrar til å styrke både grupper og individers evner til delta meningsfullt og aktivt i samfunnet, samtidig utvikle evner for å kontrollere deres livssituasjon (Bergem, 2020; Jo & Nabatchi, 2018; Mæland, 2019; Rydin et al., 2012; Samdal et al., 2017; Vifladt & Hopen, 2004).

4.0 Metode

En forskningsprosess og et forskningsprosjekt begynner vanligvis med at en forsker ønsker å finne ut noe eller lure på noe. Som nevnt tidligere var jeg nysgjerrig på hvilke erfaringer ungdommer har i møte med medvirkning, og hvordan det påvirker deres mestring og den sosiale bærekraften i lokalsamfunnet.

I denne delen gjør jeg rede for metodisk valg og vitenskapelig ståsted, forklarer hvorfor jeg har valgt å bruke intervju som metode, beskriver utvalg og rekrutteringsprosessen, samt beskrivelse av planlegging av intervjuprosessen og intervjusituasjonen. Jeg beskriver deretter kort hvorfor jeg har valgt å transkribere data selv. For å gjøre prosessen med analysen så beskrivende som mulig har jeg valgt å gi dette avsnittet stor plass. Deretter sier jeg noe om kvalitetskriterier, reliabilitet og validitet og avslutter med forskningsetisk refleksjon og vurderinger.

4.1 Metodisk valg og vitenskapelig ståsted

Valg av metode har bakgrunn i studiens fokusområder og tema. Gjennom en samfunnsvitenskapelig metode innhenter en kunnskap om den sosiale virkeligheten (Johannessen et al., 2016, s. 25). Samfunnsvitenskapelig metode undersøker menneskers virkelighet. Virkeligheten består av samhandling, fortolkninger, erfaringer og gjenstander (Johannessen et al., 2016, s. 31). I min oppgave har det derfor vært naturlig å bruke kvalitativ metode for å besvare min problemstilling og forskningsspørsmål. Målet med oppgaven har vært å innhente ungdommers opplevelser og erfaringer på et dypere plan, hvor jeg har hatt et ønske om å forstå deres perspektiv. Jeg vil kort forklare hvorfor min oppgave har en fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming. Thagaard (2009) beskriver fenomenologi slik:

Fenomenologien tar utgangspunkt i den subjektive opplevelsen og søker å oppnå en forståelse av den dypere meningen i enkeltpersoners erfaringer.

(Thagaard, 2009, s. 38)

Videre beskriver Thagaard (2009) hermeneutikk slik:

Hermeneutikken fremhever betydningen av å fortolke folks handlinger gjennom å fokusere på et dypere meningsinnhold enn det som er umiddelbart innlysende.

(Thagaard, 2009, s. 39)

I min oppgave tenker jeg at det sosiale fenomenet som skal studere er «mestring», og dette undersøkes gjennom informantenes beskrivelser av erfaringer og deres opplevelser i møte med medvirkning.

Det fortolkende paradigme knyttes til en induktiv tilnærming, hvor en går fra empiri til teori (Malterud, 2021, s. 27). Min oppgave har en fortolkningsbasert tilnærming, og knyttes derfor til en induktiv tilnærming. En Induktiv tilnærming vil si at en innhenter empiriske data fra enkelt hendelser og enkeltindivider som skal bidra til å belyse problemstilling og forskningsspørsmål (Malterud, 2021, s. 113).

4.2 Datainnsamling

Innen kvalitativ forskning er det flere ulike fremgangsmåter en kan ta i bruk for å innhente informasjon for å besvare en problemstilling (Thagaard, 2009, s. 13). I kvalitativ metode er deltakende observasjon og intervju de mest brukte metodene. Intervju egner seg godt om en ønsker å få informasjon av informantens synspunkter, selvforståelse og opplevelser.

Informantene kan fortelle om hvordan de opplever sine erfaringer og sin livssituasjon (Thagaard, 2009, s. 13). For å innhente data til min oppgave har det vært mest naturlig å ta i bruk intervjuer. Dette er fordi jeg ønsker å undersøke hvilke erfaringer ungdommer har rundt medvirkning, og se om det å medvirke kan bidra til mestring og øke den sosiale bærekraften i lokalsamfunnet. Ved å ta i bruk kvalitative intervjuer kan jeg innhente den informasjonen jeg trenger for å besvare min problemstilling og forskningsspørsmål.

4.2.1 Intervju

I denne oppgaven har jeg valgt å ta i bruk semistrukturerte intervjuer. Ved bruk av semistrukturerte intervjuer har forsker utarbeidet en intervjuguide på forhånd (Thagaard, 2009, s. 89). Intervjuguiden jeg benyttet er fremstilt i vedlegg 3. Intervjuguiden ble et hjelpemiddel som skulle sikre at jeg kom inn på temaer jeg ønsket å undersøke. Likevel var det rom for frie samtaler der jeg kunne følge opp interessante temaer for å forstå ungdommenes perspektiv. Malterud (2021) skriver:

Det gode kvalitative intervju skal gi rom for flertydighet. De fleste menneskelige fenomener har flere sider, og motsigelser, dilemmaer og paradokser og kan gi oss viktig innsikt som vi ikke får tak i når vi bare går etter unisone fortellinger. Intervjueren skal være lydhør for forandring, både historier som forteller om prosesser og utvikling, og perspektiver som endrer seg som følge av samtalen.
(Malterud, 2021, s. 135)

4.3 Utvalg

Empirisk data er kilden til svar på problemstilling og forskningsspørsmål. Utvalget påvirker våre funn og tolkninger, og det bestemmer hvilken side av saken en kan fortelle noe om (Malterud, 2021, s. 57). Utvalget til min oppgave var et strategisk utvalg, hvor jeg rekrutterte deltakere som hadde egenskaper og kvalifikasjoner knyttet til min problemstilling, og som kunne svare på en reflektert måte om de aktuelle temaene. Alle informantene mine var mellom 15-17 år og var deltakere i et styre eller råd.

4.3.1 Rekruttering

Rekruttering av informanter var en prosess som var tidkrevende. I september begynte jeg å lete etter informanter som kunne være aktuelle, og etter mye leting kom jeg frem til et styre hvor ungdommer var delaktige med medvirkning. Jeg henvendte meg direkte på e-post til sekretæren i styre for å gi informasjon om prosjektet, og for å kartlegge deres interesse for å delta på intervju. Da ungdommene hadde mange saker de arbeidet med fikk jeg avslag og de hadde ikke mulighet til å delta før jul. Deretter begynte en ny leteprosess for å rekruttere andre relevante informanter. Etter mye leting uten hell, fikk jeg tips fra veiledere om å henvende meg direkte til et av medlemmene i dette styre. Jeg fikk kontaktinformasjon til en av medlemmene og tok dermed kontakt på e-post i oktober. I e-posten presenterte jeg meg selv, gav informasjon om prosjektet og kartla ungdommenes interesse for å delta. Informanten ønsket å stille til intervju og hadde muligheten til å delta på intervju etter jul. Videre brukte jeg «snøballmetoden» gjennom den første informanten, og da takket 6 andre ungdommer ja til deltakelse. Informantene var engasjerte i tema og har erfaringer i møte med medvirkning da de var medlem i ulike styrer og råd.

Etter rekrutteringen avtalte jeg sammen med informantene tidspunkt, dato og møtested for individuelle intervju. Intervjuene ble gjennomført i februar og tidlig i mars.

4.4 Planlegging av intervjuene

Ved gjennomførelse av kvalitative intervjuer krever det god planlegging i forkant. Denne delen av oppgaven vil omhandle hvordan jeg utarbeidet intervjuguide, hvordan jeg tok i bruk lydopptak, hvordan jeg gjennomførte mine intervju, samt min rolle som intervjuer.

4.4.1 Intervjuguide

I forkant av intervjuene lagte jeg en intervjuguide. Når jeg skulle lage intervjuguiden tenkte jeg nøye gjennom hvilke spørsmål jeg skulle stille. For å utarbeide relevante spørsmål gikk jeg gjennom problemstilling, forskningsspørsmål, teori, forskning, kunnskapsgrunnlag og hensikt med oppgaven. I prosessen med å utarbeide spørsmål til intervjuguiden tenkte jeg nøye gjennom hvilke ulike svar som kunne komme frem av de ulike spørsmålene. Til slutt endte jeg opp med 11 spørsmål hvor hensikten var å la informantene snakke om egne erfaringer og opplevelser med medvirkning, saker de har arbeidet med, hva det gjør med de personlig å kunne medvirke samt hvilke erfaringer og opplevelser de har rundt kommunens arbeid for å nå ut til ungdommer og deres rett til medvirkning. Ved å stille åpne spørsmål ga det også muligheten til å stille oppfølgingsspørsmål.

4.4.2 Lydopptak

Under gjennomføringen av intervjuene ble det benyttet diktafon som jeg lånte av UiA. Ved bruk av diktafon fanger en opp samtaledata, men det fanger kun opp samtalens nærspråklige og språklige elementer, og ikke den nonverbale kommunikasjonen. Malterud (2021) påpeker også at det ikke er nødvendig med et teknisk og dyrt utstyr, men at det alltid er nødvendig å sjekke underveis at opptaket går som planlagt (Malterud, 2021, s. 73). Ved bruk av diktafon gav det meg muligheten til å spole tilbake underveis i transkriberingen for å lytte og registrere pauser, tonefall og ordbruk.

4.5 Gjennomføring av intervju

Hvor intervjuene fant sted valgte informantene selv. Fem av intervjuene ble gjennomført på et møterom på UiA, et ble gjennomført på et bibliotek og et på en kafe. Jeg ønsket å la informantene velge hvor intervjuet fant sted, med hensikten av at de skulle føle seg trygge og i kjente omgivelser om det var ønskelig.

Jeg startet intervjuene innledningsvis med å fortelle om meg selv, hva jeg ønsket å undersøke og formålet med intervjuene. Før intervjuet startet snakket vi om samtykkeskjema og jeg

understrekte at det var anonymt og konfidensielt å delta, samt at lydopptak ble slettet når oppgaven leveres i mai. Med tanke på at noen av informantene var under 16 år hadde jeg utarbeidet et samtykkeskjema for de under 16 år hvor foresatte måtte signere for godkjenning av informantens deltakelse (se vedlegg 2), og et for de over 16 år hvor de selv kunne signere for deltakelse (se vedlegg 1). Jeg presiserte også at informantene kunne stille spørsmål før jeg satt på båndopptakeren og at de også kunne stille spørsmål underveis. Før jeg satt på båndopptakeren sørget jeg for at den lå på en hensiktsmessig plass slik at lyden skulle bli tatt opp på best mulig måte. Underveis i intervjuene sjekket jeg jevnlig for at diktafonen fungerte, og at opptaket gikk som planlagt. Jeg hadde også med meg ekstra batteri tilgjengelig. Avslutningsvis valgte jeg og spør informantene om de hadde noen spørsmål eller om de ønsket å tilføye noe.

Intervjuene var varierende i varighet, men gjennomsnittlig varte alle syv intervjuene på cirka 45 minutter. Jeg erfarte at noen av ungdommene var nervøs i starten av intervjuet, men at de underveis ble mer avslappet og trygge. Flere av informantene presiserte selv at de synes det var gøy å delta og at det var god erfaring for de å ha med seg videre.

4.5.1 Intervjurollen

I forkant av intervjuene brukte jeg mye tid på å lese meg opp på forskning og teori for å ha god kontroll på tema. I forarbeid til intervjuene tenke jeg mye på hvilke svar som kunne komme frem og så for meg hvordan jeg skulle følge opp underveis i intervjuet. Dette gjorde jeg for å være forberedt på hvordan jeg skulle følge opp de ulike svarene som informantene kunne komme med. Jeg gjennomførte også noe prøveintervju på samboeren min og studievenninner for å øve og være forberedt til intervjurollen. Kvale og Brinkman (2015) spesifiserer viktigheten av å være klar og vennlig som intervjuer. Det er viktig å snakke forståelig og tydelig, samt ikke bruke for avansert akademisk språk. De spesifiserer også at det kan være lurt å stille klare, lette, korte og enkle spørsmål (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 196). Dette er noe jeg hadde i bakhodet i forkant og underveis i intervjuene. Under intervjuene var jeg oppmerksom på å bruke strategien prober. Prober er en strategi som omhandler kort respons, hvor forskeren viser interesse av det informanten forteller. Dette kan føre til at informanten får lyst til å fortelle mer (Thagaard, 2009, s. 91). Ved bruk av denne strategien underveis i intervjuene opplevde jeg at informantene ble mer avslappet og fikk lyst til å fortelle mer. Underveis i intervjuene var jeg bevisst på min rolle som intervjuer og det å

være empatisk for å vise at jeg lytter til det informantene snakket om. Dette viste jeg gjennom anerkjennende nikk til informantene under intervjuene.

Et intervju er åpenbart en verbal kommunikasjon, men spesielt når det skjer ansikt til ansikt er det også kroppslig kommunikasjon. Hvordan intervjueren sitter, beveger seg og hvilke kroppsspråk intervjueren kommuniserer med kan påvirke interaksjonen mellom intervjuer og informant (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 125). På bakgrunn av dette var jeg bevisst på min kroppslige kommunikasjon under intervjuene.

4.6 Transkribering

Å transkribere betyr å transformere, og her oversetter en fra talespråk til skriftspråk. Et intervju er et direkte sosialt samspill og ved bruk av transkribering kan det være vanskelig å gjenskape stemmeleie, kroppsspråk og ironi i skriftspråk (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 205). Transkribering kan gjennomføres av forsker selv, eller benytte dataprogram som transkriberer for deg. Malterud (2021) påpeker at det er mange ulike grunner til hvorfor forsker selv skal foreta transkripsjonen (Malterud, 2021, s. 79-80). Malterud (2021) skriver:

Med gevinsten av at du selv skriver ut dine data, er særlig knyttet til den tidlige tilgangen til materialet som en slik detaljert gjennomgang kan gi. Ved selv å være mellomledet mellom tale og tekst får du gjenoppleve erfaringene fra datainnsamlingen og gjøre deg kjent med materialet fra en ny side. (...). Dette kan gi gode ideer til spørsmål som vi stiller mer eksplisitt i analysefasen (Malterud, 2021, s. 80).

For meg var det viktig å unngå å miste verdifulle utsagn, og jeg valgte derfor å transkribere selv. Jeg transkribere kort tid etter intervjuene da formålet var å få med mest mulig. Jeg startet med å transkribere ordrett av lydopptakene rett etter intervjuene. Underveis i transkriberingen måtte jeg flere ganger spole tilbake for å forsikre meg om at jeg fikk med meg det som ble sagt, for å få med alt som ble kommunisert underveis i intervjuene. Det finnes ingen universell kode eller form for transkripsjon av forskningsintervjuer, men allikevel bør uttalelsene transkriberes ordrett og med ord for ord. For å skape et mer talespråk gjennom skriftspråk bør en registrere alle «eh» er, pauser, latter, sukk og lignende (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 208). På bakgrunn av dette noterte jeg ned sukk, latter, pauser og andre non-verbale tegn for å danne et mer virkelighetsnært skriftspråk.

4.7 Analysemetode

Det finnes ulike fremgangsmåter for å analysere data. Kvalitative data representerer store mengder med informasjon (Malterud, 2021, s. 84). Gjennom en analyse kan en komme frem til ulike begreper, modeller, beskrivelser eller en kombinasjon av disse (Malterud, 2021, s. 85).

Jeg har forstått det slik at uansett hvilken fremgangsmåte en velger så vil det innebære å foreta en dekontekstualisering og rekontekstualisering. Slik jeg har forstått dekontekstualisering skal en ta ut deler av stoffet og se det nærmere sammen med andre elementer som sier noe om det samme. Med rekontekstualisering skal en forebygge reduksjonisme. Her skal jeg sikre svarene som jeg leser fra det dekontekstualiserte materialet fortsatt har en referanse fra den sammenhengen det kommer fra.

For å danne struktur på det som for meg var et relativt omfattende og stort datamateriale, valgte jeg å bruke Malterud sine trinn i systematisk tekstkondensering (Malterud, 2021, s. 99-110) som et rammeverk. Dette er en tilnærming som er sikret for å gi nybegynnere en enkel innføring i analyseprosessen, og hvordan den kan gjennomføres på en overkommelig og systematisk måte (Malterud, 2021, s. 97).

I analysearbeidet har det vært viktig for meg å beskrive hva jeg har gjort så nøyaktig som mulig. Jeg skriver at jeg har brukt trinnene til Malterud (2021) som et rammeverk, dette er fordi jeg har foretatt selvstendige valg underveis i analyseprosessen. Malterud nevner selv at valg må tas underveis i prosessen for å gjennomføre analysen på en oversiktlig måte for en selv. Underveis i analyseprosessen skrev jeg alle valg som ble tatt i en prosjektlogg. Dette var for å ha en oversikt over valg som ble tatt underveis. Systematisk tekstkondensering består av fire trinn:

1. Helhetsinntrykk – fra villnis til foreløpige temaer
 2. Meningsbærende enheter – fra foreløpige temaer til koder og sortering
 3. Kondensering – fra kode til abstrahert meningsinnhold
 4. Syntese – fra kondensering til beskrivelser, begreper og resultater
- (Malterud, 2021, s. 99-110).

1. I det første trinnet skulle jeg gjøre meg kjent med materialet. Dette innebærer å lese gjennom det transkriberte sidene, og vurdere underveis hvilke temaer som kan representere min problemstilling og forskningsspørsmål. Dette kan være rundt 4-8 temaer som intuitivt vekker min oppmerksomhet. Hvor mange temaer som vekker oppmerksomheten til forskeren varierer ut i fra om en har gruppeintervju, individuelle intervjuer og hvor omfattende materialet er (Malterud, 2021, s. 99-100).

Etter jeg hadde lest de transkriberte sidene, kom jeg frem til fem foreløpige temaer. Disse temaene var «fremtidens voksne», «plass for ungdom å være», «erfaringer i møte med kommunen/politikere», «medvirkningskanaler» og «påvirkningskraft, men ikke nok kraft til å medvirke».

2. I dette trinnet skal jeg organisere den delen av materialet som jeg skal studere nærmere. Her går forsker gjennom de foreløpige temaene og drøfte hvordan disse kan belyse problemstillingen. Deretter går en på ny gjennom det transkriberte materialet for å identifisere meningsbærende enheter. Her skal forsker grundig vurdere hvilke meningsbærende enheter som er relevant og hvilke som ikke er relevant å ha med. Deretter skal forsker sortere de meningsbærende enhetene under de ulike temaene, her blir de meningsbærende enhetene systematisert og kodet (Malterud, 2021, s. 100-101).

Jeg valgte å gjøre om de fem temaene jeg lagte under første trinn, da jeg ikke følte disse temaene ville dekke de meningsbærende enhetene. Jeg valgte å danne andre temaer som kunne inkludere flere meningsbærende enheter. Jeg viste også at i et senere trinn skal det lages subgrupper og en mer nøye sortering vil derfor skje her. De nye temaene ble til «positive erfaringer i møte med medvirkning», «negative erfaringer i møte med medvirkning», «tilhørighet» og til slutt så valgte jeg å beholde temaet «fremtidens voksne».

Videre sorterte jeg de relevante meningsbærende enhetene under hvert tema. Det var et omfattende og tidkrevende arbeid da man må være grundig og systematisk når man går gjennom teksten. For å skape en oversikt i de transkriberte sidene, valgte jeg å markere de ulike meningsbærende enhetene med en farge som representerte hvert tema.

3. I dette trinnet skal den sorterte informasjonen abstraheres og sammenfattes, ved å kode og identifisere de meningsbærende enhetene. Her skal forsker systematisk hente

ut meningsbærende enheter som er kodet sammen og kondensere innholdet (Malterud, 2021, s. 105). Før forsker starter å kondensere lager en to til tre subgrupper som sier noe om hovedaspektet i kodegruppene (Malterud, 2021, s. 106).

Det kan være nyttig å danne subgrupper sammen med andre. Dette er for å etablere fruktbare subgrupper som best mulig kan presentere relevante fenomener som en ønsker å studere (Malterud, 2021, s. 106). Jeg valgte derfor å gjøre dette arbeidet sammen med mine veiledere. Etter jeg sammen med veiledere dannet subgrupper, sorterte jeg de meningsbærende enhetene inn under de ulike subgruppene. Videre kondenserte jeg de ulike meningsbærende enhetene i hver subgruppe. Dette var en tidkrevende prosess, men som også var nyttig da jeg så en tydelig sammenheng i det informantene snakket om. Underveis i prosessen med å lage kondensat så jeg også om ulike meningsbærende enheter måtte flyttes til andre subgrupper. Hensikten med å lage et kondensat er å danne en tekst som til sammen bærer med seg innholdet fra de ulike meningsbærende enhetene i de ulike subgruppene (Malterud, 2021, s. 108). Videre valgte jeg ut et gullsitat fra kondensatet som på best mulig måte representerte innholdet.

4. I dette trinnet skal forsker rekontekstualisere. Her setter en sammen bitene igjen og sammenfatter det en har funnet i fortolkete synteser. Dette er som grunnlag for nye begreper og beskrivelser som kan deles med andre (Malterud, 2021, s. 108). Videre skal forsker utforme en analytisk tekst under hver subgruppe som utgjør et relevante aspekter av hovedfunnene. Videre vurderer forsker om gullsitatet som ble utarbeidet i trinn 3 fortsatt representerer en dekkende illustrasjon (Malterud, 2021, s. 109). Avslutningsvis i analysen skal forsker validere funnene opp mot sammenhengen den er hentet ut fra. Videre skal forsker rekontekstualisere resultatene opp mot det empiriske materialet (Malterud, 2021, s. 110).

Jeg har nå gjort rede for mitt analyseverktøy. Utdrag fra analysen er fremstilt i vedlegg 6. Gjennom analysen har det vært et fokus på at mine funn skal kunne belyse min problemstilling og forskningsspørsmål. I kapittel 5.0 presenterer jeg mine funn og resultater.

4.8 Kvalitetskriterier

I denne delen av kapitlet skal jeg presentere hvilke kvalitetskriterier som er tatt hensyn til ved innsamling av data.

4.8.1 Studiens validitet og reliabilitet

Validitet er noe som er knyttet til tolkning av data, og det handler om gyldigheten av de tolkningene forskeren kommer frem til. En kan vurdere forskningens validitet ved å stille spørsmål ved tolkningene en har kommet frem til, og se om de er gyldige i forhold til den virkeligheten en har undersøkt (Thagaard, 2009, s. 201). En kan skille mellom intern og ekstern validitet. Intern validitet knyttes til hvordan årsakssammenhenger støttes innenfor en bestemt studie. Begrepet validitet blir brukt i overensstemmelser hvor en oppfatning av validitet har referanser til vurderinger og fortolkninger som omfatter en enkelt studie. Ekstern validitet knyttes til hvordan forståelsen som utvikles i studien, også kan være gyldig i andre sammenhenger. Her brukes begrepet overførbarhet i sammenheng med denne forståelsen (Thagaard, 2009, s. 201).

Reliabilitet knyttes til spørsmålet om en kritisk vurdering av prosjektet gir inntrykk av at forsker har utført forskningen på en tillitvekkende og pålitelig måte. Reliabilitet stiller spørsmål ved om en annen forsker hadde kommet frem til samme resultat ved bruk av samme metode (Thagaard, 2009, s. 198). En kan skille mellom ekstern og intern reliabilitet. Ekstern reliabilitet stiller spørsmålet om repliserbarhet. Det vil si om et forskningsprosjekt er utført i en situasjon som kan gjentas av andre forskere i andre situasjoner. Intern reliabilitet vil si at en kan samsvare konstruksjon av data mellom forsker som arbeider innenfor samme prosjekt. For å oppnå intern reliabilitet må forsker være spesifikk og konkret i rapportering av fremgangsmåten av data. Reliabiliteten i et forskningsprosjekt kan også styrkes om en diskuterer og samarbeider med andre forskere for å trekke beslutninger i forskningsprosessen (Thagaard, 2009, s. 198-199).

I denne studien var målet å undersøke hvilke erfaringer ungdommer har i møte med medvirkning, og hvordan det påvirker deres mestring og den sosiale bærekraften i lokalsamfunnet. Metodevalget ble å undersøke deres erfaringer ved hjelp av semistrukturerte intervju. Jeg har erfart at jeg har brukt et egnet metodeverktøy for å måle det jeg faktisk skal måle, altså å innhente erfaringer fra engasjerte ungdommer med hjelp av intervju som metode.

For å styrke studiens validitet og reliabilitet har det blitt gjort noen tiltak. Det er blitt benyttet bøker og diktafon som er lånt på universitetets bibliotek og fremgangsmåten har blitt nøye diskutert sammen med veiledere. Fremgangsmåten i studien har blitt gjennomgått nøye i forkant, og for at prosessen til oppgaven skal fremstå troverdig, reproduserbar og pålitelig har

den blitt beskrevet nøye. Studien min presenterer også metodiske svakheter og styrker. Dette gir leseren en mulighet til å selv reflektere over studiens validitet og reliabilitet.

Funnene mine beskriver ungdommers erfaringer i møte med medvirkning, og hvilke påvirkninger det har på deres mestring. Det er viktig å påpeke at dette er individuelle erfaringer som kan oppfattes ulikt. Det skal presiseres at jeg ikke har stilt direkte spørsmål rundt tema, men stilt åpne spørsmål (se vedlegg 3) for å komme frem til ungdommenes erfaringer knyttet til min problemstilling og forskningsspørsmål.

Validiteten styrkes når tolkninger fra ulike studier og teorier bekrefter hverandre (Thagaard, 2009, s. 208). Det er ikke naturlig å finne en studie som er helt lik min, men det er likevel mye å hente fra tidligere forskning og litteratur som er med på å styrke validiteten i min studie.

4.9 Forskningsetisk refleksjon og vurdering

Medisinsk og helse forskning har underlagt etisk standard som skal styrke menneskers helse og rettigheter (Malterud, 2021, s. 211). Forskningen reguleres av norske forskrifter og lovverk. Kvalitative studier innebærer møte mellom mennesker med verdier og normer som er viktige elementer av kunnskapen som utvikles. Som forsker av et prosjekt som inkluderer mennesker skal en være kjent med de etiske utfordringene det kan innebære, og en skal følge regelverket som regulerer forskningen (Malterud, 2021, s. 211). Prosjektet mitt er formelt godkjent av SIKT (Kunnskapssektorens tjenesteleverandør, vedlegg 4) og FEK (Fakultetets Etiske Komité, vedlegg 5).

Jeg har tidligere arbeidserfaring som ergoterapeut og har hatt tett dialog med pasienter og pårørende som befinner seg i en sårbar situasjon. Dette opplevde jeg som en styrke under intervjuene da jeg hadde mye samtaleerfaringer, og var dyktig på å stille oppfølgingsspørsmål og få informantene til å føle seg trygg. Før intervjuet tilsendte jeg informantene et samtykkeskjema som de skulle signere i forkant av intervjuet. Jeg utarbeidet to samtykkeskjema hvorav et var for informanter over 16 år hvor informanten selv skulle signere (vedlegg 1), og et samtykkeskjema for de under 16 år hvor foresatte skulle signere (vedlegg 2).

Med bakgrunn av målgruppen har det vært viktig å ha høy bevissthet på anonymisering. I studien var det kun jeg og veiledere som har hatt tilgang til informasjon som kan identifisere

informantene. Dette er på bakgrunn av at veilederne mine bidrog med å sette meg i kontakt med noen av de enkelte informantene. I transkriberingsprosessen ble navn, hvilket styre og råd de satt i, kjønn og bydelen de var fra utelatt slik at en ikke kunne identifisere noen av informantene. Jeg brukte diktafon for å ta opp intervjuene og innholdet ble slettet med en gang transkriberingen var fullført. Videre vil all informasjon som kan identifisere deltakerne bli slettet når prosjektet er ferdig. For meg var det viktig å bringe informantenes kunnskap og erfaringer videre, slik at ny kunnskap kan dannes og som igjen kan bringe forskningen videre.

5.0 Presentasjon av funn

I dette kapittelet presenterer jeg funnene fra min studie. Resultatene skal belyse min problemstilling og forskningsspørsmål. Gjennom analysefasen fremsto fire overordnede temaer hvorav tre av de har tre underpunkter og en av de har to underpunkter. Det er gjennom underpunktene at resultatene blir presentert. Jeg opplevde at informantene hadde så utfyllende sitater, at deltakernes egne uttalelser blir brukt mye i dette kapittelet. Dette er fordi jeg opplevde at deres egne uttalelser ga den beste meningen.

Første del av kapittelet beskriver informantenes positive erfaringer i møte med medvirkning. Her presenterer jeg hvilke erfaringer ungdommene hadde med å bli inkludert, om deres meninger og erfaringer rundt deres påvirkningskraft, og hvilken positiv effekt medvirkningen har på deres mestring. Andre del består av informantenes negative erfaringer i møte med medvirkning. Her presenterer jeg hvilke erfaringer ungdommene har med å bli inkludert for sent, at de ikke føler de har reel medvirkning og hvilke negative innvirkninger det har på deres mestring.

Opplevelsen av tilhørighet er noe som er særst viktig for alle menneskers helse. Opplevelsen av tilhørighet kan også være en mestring i seg selv. Tredje del vil dermed gjengi informantenes beskrivelser av hvorfor en møteplass er viktig for ungdommenes tilhørighet, hvilke positive forventninger de har til en møteplass og hvilke følelser som utløses når de ser at deres ønsker om en møteplass blir bagatellisert.

Fjerde del beskriver informantenes opplevelser av læring og kunnskap gjennom medvirkning, samt hvorfor de mener at de bør bli mer inkludert i medvirkning av stedsutviklingen.

5.1 Positive erfaringer i møte med medvirkning

I denne kategorien blir det formidlet hvilke positive erfaringer ungdommer har i møte med medvirkning. Gjennom analysen så jeg tydelig tre fellestrekk som gikk igjen hos informantene. Dette blir avdekket gjennom inkludering, påvirkningskraft og mestring.

5.1.1 Inkludering

Det var variasjon i informantenes erfaringer rundt inkludering i medvirkning av lokalsamfunnet. Samtlige av informantene føler at de blir inkludert, men de har også ulike

erfaringer rundt hvordan de har blitt inkludert. En informant hadde også en positiv erfaring i sammenheng med kommunens arealplan. H*n forteller dette slik:

Sånn som når den arealplanen kom, den som kom nylig, så gikk vi til kommunen og spurte «kan vi sende en ny høringsuttalelse for vi har ikke fått være med», og det ble tatt veldig seriøst. Så vi lagde en liten oppfølgingsplan med ordføreren faktisk, og da følte jeg virkelig at nå vil han faktisk høre på det vi har å si.

To av informantene nevner at de har erfaringer med dialogmøter i kommunen. En av informantene forteller at dialogmøter er viktig for at ungdom sitt syn skal bli hørt og ikke minst sett. En av informantene beskriver det slik:

*Det vi var på det var vertfall et sånt åpent dialogmøte som de kalte de. Hvor de liksom ville høre på hva vi som bodde på *bydelen* mente da, og høre litt om hvordan det var å være ungdom i vår bydel. Da viste de at de hadde interesse for å høre på oss.*

Flere av informantene nevner at politikere er flinke til å inkludere ungdom. En av informantene forteller at politikere har komt til *bydelen* for å høre på hvordan lokalbefolkningen har det. Informantene forteller også at de møter mye støtte blant politikere, og de opplever at de ofte ønsker å lytte til hva ungdommene har å si. To av informantene beskriver det slik:

*Vi får mye støtte fra politikere. Vi møter veldig mye god tilbakemelding og tilrettelegging fra *parti* siden.*

En av informantene forteller også at h*n opplever at voksne som ofte er i kontakt med ungdom, og har mye med ungdom å gjøre er flinke til å høre og ta ungdommene seriøst. Videre forteller en informant at h*n opplever at kommunen ofte er villig til å lytte om ungdommene forteller om bruken av rusmisbruk i lokalsamfunnet. En annen informant forteller at kommunen er flinke til å inkludere til en viss grad. H*n beskriver en erfaring slik:

Sånn som med en sak vi hadde. Første året kom han alt for sent som gjord at det vi sa, det hadde ikke noe å si. Dette var fordi det var så seint i saken at han dermed ikke rakk gå gjennom det på nytt med de andre, hvis vi hadde noe vi ville endre på. Men så

tok han det med seg, og så kom han året etterpå altså i år, også kom han liksom før de i det hele tatt hadde begynt å bestemme noe sånn at vi kunne sette våre premisser på hva vi synes var viktig.

5.1.2 Påvirkningskraft

Det var lite variasjon i informantenes meninger rundt påvirkningskraft. Samtlige av informantene sier at de føler at de har en påvirkningskraft. Noen av informantene sier også at de føler de har en viss påvirkningskraft fordi de sitter i *styre*. En av informantene beskriver fordelene med å sitte i *styre* slik:

*Jeg har mange muligheter til å ytre meg og sånn, fordi jeg sitter i *styre*.*

En annen informant sier at h*n føler at h*n kan påvirke, fordi h*n har lært seg normene. Dette beskriver h*n slik:

Jeg har ganske god påvirkning, og jeg føler at jeg har det fordi at jeg har lært meg alle disse normene.

En annen informant beskriver at h*n har påvirkningskraft, men dette er på andre grunnlag. H*n beskriver det slik:

Man har jo påvirkningskraft ved det at hvis du snakker og du sier din mening til mange nok andre mennesker så vil folk begynne å høre på deg. Hvis du da snakker med rektorer, du snakker med folk i kommunen, du snakker med politikere så kanskje de finner igjen noe av det de mener i noe av det du sier. Da kan man jo påvirke folk som har en mer reell makt til å gjøre det som man opplever selv som det beste.

5.1.3 Mestring

Flere av informantene vektla at de føler på mye mening og mestringfølelse når de blir hørt eller når de får medvirke. Noen av informantene beskriver det slik:

Når vi blir hørt så føler jeg meg viktig, og føler at jeg har lyst til å fortsette fordi at folk har lyst til å høre på det jeg gjør og sier.

Føler spesielt på motivasjon når vi får til ting da. Når vi ser folk som egentlig har bestemt seg for noe også plutselig åpner de seg for nye ting, da får man skikkelig sånn der «åh vi klarer det liksom!»

Det er jo veldig gøy å samarbeide med andre og få gjennomslag. Det er en mestringsfølelse med det.

Flere av informantene sier at de synes det er gøy når de blir hørt, og at de gir de motivasjon og ekstra energi til å fortsette. En av informantene beskriver det slik:

Jeg synes det er veldig interessant, jeg føler meg veldig hørt og det er veldig gøy å se at faktisk lille meg kan gjøre noe for andre. Så jeg blir veldig gira og synes det er gøy.

En av informantene beskriver at h*n opplever at h*n gjør noe rett for andre. Dette beskrives som en dugnadsfølelse. Videre forteller h*n det føles som en trygghet når andre hører på h*n. Informanten uttaler seg slik:

Når man allerede er engasjert, så blir man jo motivert fordi man føler at oi noen bryr seg om din stemme, man har liksom den tryggheten i det da.

En av informantene hadde en erfaring hvor et parti la frem en sak for ungdommene, og dette forslaget var ungdommene imot, men til slutt ombestemte partiet seg. H*n beskriver det slik:

*Det var en sak tidligere hvor *parti* fremmet et forslag, og vi var imot. De gikk til vår side og det var en fantastisk følelse. Bare det lille der med at å kjenne sånn «kanskje det var det jeg sa som gjord at den ene personen gikk imot partiet sitt, og stemte nei istedenfor ja». Det er bare veldig god følelse og sitte å kjenne på at «okei, det var kanskje noe av det vi gjorde da!».*

5.2 Negative erfaringer i møte med medvirkning

Alle informantene i studien beskrev mange negative erfaringer i møte med medvirkning. Det viste seg at mange følte de ble inkludert for sent og at de ikke hadde en reel medvirkning.

Alle informantene beskrev også hvilke negative følelser de kjenner på når de ikke blir hørt, inkludert, eller får medvirke saker som angår dem.

5.2.1 Inkludert for sent

Samtlige av informantene beskrev at de ble inkludert for sent. Informantene forteller at kommunen ofte har gode initiativer for at ungdom skal være med å medvirke, men at de blir inkludert i siste liten når det allerede er gjort et godt stykke arbeid. En av informantene uttalte:

Veldig mange ganger så er det ikke alltid så flinke på å få med ungdom i startfasen av noe. Det er veldig mye sånn, «men ja nå har vi bestemt at vi skal ha et nytt uteområde, hvilken farge vil dere ha på det?», for da har vi liksom vert med å påvirke siste delen.

En annen informant forteller om en erfaring h*n hadde angående et brev de sendte til kommunen. Ungdommene skrev et brev angående en sak som skulle ut på høring. H*n beskriver det slik:

Det var jo en sak som skulle ut på høring, men vi klagde før den var ute på høring fordi vi mente at vi ikke kunne medvirke når den var på høring. Fordi da er det bare de minste detaljene når hele planen er ferdig. Så vi følte ikke at vi ble involvert godt nok i begynnelsen av prosessen.

Informantene presiserer at de prøver selv å bli flinkere på å ta kontakt med kommunen om det er ting de ønsker å endre på. Dette beskriver de som at ofte blir møtt med kritikk da de ofte får tilbakemelding på at de kritiserer kommunen. Informantene presiserer at de ønsker ikke å kritisere eller klage, men at de ofte må det da de blir inkludert for sent. En av informantene beskriver også at h*n føler de bare er et checkpoint. H*n uttaler seg slik:

Kommunen har egentlig ganske strenge retningslinjer på hva de må gjennom. Men ofte så gjør de det på en måte sist, bare sånn at det blir liksom sånn checkpoint og at de blir sånn «okei nå har vi vert der, og da er vi ferdig med det».

5.2.2 Ingen reel medvirkning

Samtlige av informantene sier at det er en forskjell på medvirkning og påvirkning. De beskriver videre at de ofte får påvirkning selv om de ønsker medvirkning. Kommunen har strenge retningslinjer på hvem de må gjennom for å få innspill i saker. Flere av ungdommene forteller at de merker at kommunen er pålagt til å høre på dem, men at de ikke er pålagt å ta med seg ordentlig hva ungdommene sier. En av informantene uttaler seg slik:

Det vi har lyst til å holde på med, det får ikke vi selv bestemme. Men det skal bestemmes av gamle politikere som ikke følger med i tiden nødvendigvis.

De beskriver at det er vanskelig å ha en stemme om man ikke er profesjonell. En av informantene beskriver dette slik:

Vi blir veldig ofte møtt med «hvis du skal være med på dette så må du liksom klare det, du må være som oss voksne», så vi blir liksom ikke behandlet som voksne, men vi blir forventet å være voksne.

Det er vanskelig å jobbe mot kommunen om de ikke er enig i ungdommenes meninger. Noen av informantene beskriver at det føles som et evighetsoppdrag å prøve å endre på ting i deres bydel. Noen av informantene forteller også at de ofte ikke vet hva som skjer med tilbakemeldingene de har gitt. En av informantene uttaler seg slik:

Vi har hatt noen ting i miljøet der vi bor. Vi prøvde kontakte kommunen for å fikse noe med et lys som ikke fungerte der hvor vi pleide oppholde oss. Vi fikk aldri noe svar tilbake. Vi snakket liksom om at vi ønsket å få gjennom ungdom og våres medvirkning i kommunen. Da sto det liksom «vi leser denne mailen» men så svarte de liksom aldri på det.

Noen av informantene hadde erfaringer med å delta på dialogmøte i kommunen. Her beskriver de at kommunen og folk ofte ønsker å høre om det er en ung taler til stede. Men de forteller videre at de opplever ofte at det de sier blir glemt og at det er mange tomme løfter. Når ungdommene var med på dialogmøte fikk de kun ca 2-3 minutter for å fortelle om sine meninger. En av informantene forteller om en erfaring fra et dialogmøte. H*n forteller på møte om en sak som har vært problematisk i deres bydel. Informanten har tidligere tatt kontakt

og bedt om hjelp for å løse problemet, uten hell. H*n valgte dermed å snakke om dette problemet på dialogmøte. H*n beskriver det slik:

*På det dialogmøte kom jeg og *informant*, og vi sto og snakket til politikere og egentlig til alle de som kommer på dialogmøte fra kommunen. Jeg fortalte litt om dette problemet da. Det virket ut som om det satt skikkelig inntrykk for det var mange som satt med tårer i øynene etterpå, det var mange som var helt sjokkerte. De viste ikke hva de skulle si og det var nesten ingen spørsmål heller. Jeg sto og skalv og nesten gråt selv når jeg fortalte det, og da følte jeg skikkelig at de hadde hørt på oss. Ehm også går jeg fortsatt og venter og det skjer ingenting.*

5.2.3 Medvirkningens negative påvirkning på ungdommers mestring

Alle informantene beskrev sterke negative følelser som oppstod hos dem når de ikke blir hørt eller inkludert i medvirkningen av stedsutviklingen. Samtlige av informantene forteller at de ikke blir hørt og at dette er noe de synes er trist. Flere gav uttrykk for at de føler seg misforstått og de savner at folk bryr seg. En av informantene uttalte seg slik:

Det er jo egentlig ganske sånn håpløs følelse. Når man liksom ser at man er litt udugelig liksom.

Noen av informantene forteller at de opplever at de voksne ser på ungdom som mennesker som ikke kan noe. En av informantene beskriver det slik:

De tenker at vi bare er barn. De tenker at vi ikke vet hvordan det går. De tror vi ikke er så kloke, og de bare tenker at vi ikke har noe å si, at det ikke er vår plass å si noe.

Samtlige av informantene gir uttrykk for at det ikke er toleranse for folk uten erfaring i kommunen eller blant politikere. Dette har ført til at flere føler et stort press på å være formell for å kunne påvirke. En uttaler seg slik:

En ting jeg merker er at jeg blir veldig sliten, fordi for at jeg skal bli tatt seriøst så må jeg jo prate formelt, jeg må være liksom ja på en måte være perfekt. Man blir sykt sliten av å hele tiden måtte tenke på at man skal være voksen nok. Det er det som gjør

meg mest sliten, at jeg må snakke og liksom planlegge ting i hodet før jeg skal si noe høyt. Det må være bra nok hele tiden sånn at de skal høre meg.

Det å ikke bli hørt eller tatt seriøst beskriver alle informantene som trist, frustrerende og irriterende. De opplever det som et evighetsoppdrag å få gjennomslag og flere synes det er en grusom følelse. En informant beskriver det slik:

Det er jo frustrerende. Det blir liksom så dumt for oftest så er den eneste begrunnelsen at, eller de har ikke noe ordentlig begrunnelse. De orker bare ikke ta hensyn til det og det at man ikke blir hørt er jo veldig irriterende. Vi har jo akkurat samme stemme som dere har, men vi har kanskje bare litt mindre erfaring. Men allikevel har jo vi de klareste meningene om hva vi trenger, og hva vi har lyst til å endre på.

Det var flere av informantene som også presiserte det siste som informanten ovenfor beskriver. Flere synes det er frustrerende når de ikke blir hørt, da de selv vet va som er dagsaktuelt og hva som er best for dem. Flere av informantene presiserer også at det er frustrerende når de ikke blir hørt, da de voksne ser at ungdommene sitter på mye kunnskap. En av informantene uttaler seg slik:

Vi har mye kloke tanker, også er det veldig mye sånn, «jaja, men det er ikke så viktig, de gjør jobben sin» også er det liksom, de tingene de gjør nå påvirker jo oss også, og hvordan vi har det og hvordan vi vokser opp. Så det er veldig sånn, litt dritt egentlig at de skal stoppe oss fra å liksom være med.

H*n sier også at det er strevsomt å jobbe mot kommunen. H*n beskriver også videre at:

Det virker jo litt sånn unødvendig å liksom å gidde å bry seg, men jeg gir meg jo ikke fortsatt. Fordi jeg bryr meg jo. Men det er liksom, det er liksom tøft å jobbe imot. Du vil, også blir du liksom konstant trøkket ned da.

Flere av informantene forteller at de opplever at de voksne ønsker å vise at det er de som er de voksne. De forteller videre at de ofte opplever at de voksne er vrangstilte og går til forsvar når de ser hvor mye kunnskap ungdommene egentlig har. De voksne er da opptatt av å vise at de

er de voksne her, og det er dem som bestemmer. To av informantene forteller om en erfaring de hadde knyttet til et møte de hadde med noen fra kommunen angående en sak ungdommene ønsket å bli mer inkludert i. En av informantene beskriver det første møte med personen fra kommunen slik:

Det første han som skulle introdusere seg på møte sa var at han hadde jobbet med dette lengre enn det vi hadde levd. Det er litt sånn, de er ganske hersketeknikk. De skal liksom hele tiden være sånn «vi er bedre, vi har jobbet lengre, vi er smartere». De delte også ut blader til oss på det møte også sa de «dette er tegneserier sånn det er litt lettere for dere å forstå». Fordi hvis det er sånn, så på en side så føler jeg det er latterlig, da fortjener de ikke noe fra oss. Men så føler jeg fortsatt at man må bevise noe, fordi vi MÅ bevise at vi er smarte nok og vi er bra nok hele tiden.

5.3 Tilhørighet

Så og si alle informantene snakket om tilhørighet gjennom intervjuene. Flere av informantene beskrev at en fysisk møteplass for ungdommene var viktig for å føle tilhørighet. Samtlige av informantene snakket også om hvilke positive forventninger de har knytte til en møteplass for ungdom. Gjennom ungdommenes erfaringer med medvirkning forteller de også om hvordan de har prøvd å få tilrettelagt en møteplass for ungdom. Videre uttrykket informantene hvilke følelser som utløses hos dem når de ser at deres ønsker bagatelliseres.

5.3.1 Fysisk møteplass er viktig for tilhørighet

Flertallet av informantene forteller om viktigheten av en møteplass og dens påvirkning på ungdommens tilhørighet. Samtlige av informantene forteller at deres behov om møteplass blir ikke hørt og dette kan føre til problemer for deres opplevelse av tilhørighet. Noen av informantene forteller om en møteplass som de har tilgang til i deres bydel. Her forteller de videre at åpningstidene for denne møteplassen er dårlig og ikke tilrettelagt etter deres behov. Ungdommene beskriver at åpningstidene er korte og er fra 19.00-21.00. Videre forteller de at ungdommene går ut i 21.00 tiden og at det dermed fører til at de ikke har en plass å være. En av informantene beskriver dette som problematisk. H*n uttrykker seg slik:

*Jeg tenker sånn hvis alle ungdommene på *bydelen* sitter hjemme, fordi de ikke har noe sted å treffes så er jo det veldig leit. Det skaper jo ikke noe sosialisering.*

Flere av informantene beskriver at de år etter år jobber for at ungdom skal få en plass og være. De beskriver videre at de har jobbet mye med akkurat dette å legge til rette for en møteplass for ungdom. De har designet en skisse på hvordan de tenker en møteplass for ungdom kan være. Her ber ikke ungdommene om mye, det er snakk om en benk, tak over hodet, en plass å lade telefonen, nærheten av kollektivtransport og en søppelbøtte. En av informantene beskriver hvilke utfordringer som kan oppstå ved at ungdom ikke har en plass å møte. H*n beskriver det slik:

Det viktigste for ungdom er å ikke falle utfor og sjansen for at vi gjør det hvis man ikke har en kommune eller et sted å høre til er veldig stor.

Samtlige av informantene forteller at de ikke har en plass å gå og at mange ungdommer ikke føler på tilhørighet. En av informantene forteller også at det er tilrettelagt for områder hvor folk kan oppholde seg, men at dette ofte er begrenset til at du ikke kan være over 12 år.

Videre forteller informanten at:

Det vi ønsker oss er jo bare at vi skal kunne forbedre våre tilbud, og de tilbudene som egentlig mangler litt da til oss.

Flere av informantene forteller at de føler at ungdom ofte blir vekkprioritert og at de dermed glemmer å legge til rette for en stor gruppe mennesker. En av informantene forteller også at det å være ungdom kommer med utfordringer og at det derfor er viktig å føle tilhørighet. H*n beskriver det slik:

Man prøver å finne ut hvem man er, og da er det utrolig viktig at man føler tilhørighet.

5.3.2 Positive forventninger knyttet til en møteplass

Ungdommene forteller om hvilke positive forventninger de har knyttet til en møteplass. Flertallet av informantene beskriver at de er opptatt av at det skal være et trygt miljø hvor ungdommer kan møtes og være sosiale. De forteller også at de tror at en møteplass vil bidra til at de kan møte nye venner og danne et større nettverk. En av informantene uttrykker hvilken positiv effekt en møteplass kan ha på ungdommene. H*n uttrykker seg slik:

Å føle at man har et sted å være, det tror jeg vil være en mestring i seg selv for unge.

En av informantene forteller også hvordan en møteplass for ungdom kan være positiv på et individnivå og et samfunnsnivå. H*n beskriver det slik:

Vi skal jo på en måte bruke byen vi også. Det er jo like mye vårt område som alle andre sitt. Det vil føre så mye godt på både individnivå og på samfunnsnivå om ungdom er fornøyde og føler på tilhørighet. Fordi hvis vi er glade, føler at vi kan være oss selv og vi kan nå vårt fulle potensial, så vil det være givende for alle rundt oss og ikke minst givende for samfunnet.

5.3.3 Ungdommenes ønsker om møteplass blir bagatellisert

Så og si alle informantene nevner ulike følelser som utløses når de ser at deres ønsker om en møteplass for ungdom blir bagatellisert. Informantene forteller at år etter år jobber de for at ungdom skal få en plass å være. Men de blir alltid bort prioritert. En av informantene uttrykker seg slik:

Man ser jo at ungdommer sliter med tilhørighet i områdene de er i, eller ikke alle, men en del ungdommer sliter med det.

En annen informant uttrykker seg slik:

*Vi er liksom i veien hele tiden. Det har jeg følt på mange ganger selv. Jeg føler når jeg går rundt på *bydelen* så kan ikke jeg være noe sted, fordi vi er ikke velkommen noe sted.*

Noen av informantene forteller om en møteplass som de hadde før. Ungdommene pleide møtes på en fotballbane og dette skapte sosialisering. Informantene forteller videre at det oppstod noen problemer på denne fotballbanen hvor noe begynte å skyte opp fyrverkeri, det kom mange ungdommer fra andre bydeler og de ble til slutt veldig mange som var samlet. Noen begynte å selge narkotika, andre drakk alkohol. Men dette var en møteplass for ungdom og her traff de mange venner som de ikke hadde truffet om det ikke var for denne møteplassen. Informantene forteller selv at de er klar over at det skapte noen problemer, men

at de prøvde gjentatte ganger å få hjelp til å fikse problemene som oppstod. Dette var uten hell. En av informantene uttaler seg slik:

De har jo organisert at politiet kommer innom å sånn, men det er ikke alltid jeg føler det blir gjort riktig, fordi at det blir veldig sånn «vi må fjerne ungdommen» istedenfor å hjelpe ungdommene. Så det var liksom så veldig sånn istedenfor å liksom «å la oss prøve å hjelpe ungdommen», men nei for da måtte de sette inn så mye ressurser, så la oss bare bryte opp sånne miljøer. Jeg føler liksom sånn de, de er ikke villig til å beskytte oss med å si at «jo, men det er en veldig fin plass for ungdom å møtes».

5.4 Fremtidens voksne

Det å være i en læringskurve og styrke sine kompetanser er noe samtlige av informantene nevner at de opplever gjennom medvirkning. Samtidig beskriver informantene hvorfor det er viktig å ha dem med i stedsutviklingen for å danne bærekraftige lokalsamfunn.

5.4.1 Ungdommene får kompetanse som vil ruste dem i fremtiden

Engasjement er noe informantene beskriver at de opplever gjennom deres arbeid med medvirkning. De opplever at de ikke er nervøs for å rekke opp handen, eller fortelle for andre mennesker om deres perspektiv og meninger om ting. De forteller videre at de innhenter seg kunnskap som er gunstig å ha med videre i livet. En av informantene beskriver det slik:

Det å bli flink til å diskutere, flink til å skrive det er på en måte goder som har kommet i tillegg. Det gjør at jeg vil ikke stoppe fordi nå er jeg i en læringskurve og så vil jeg egentlig bare bli flinkere og flinkere. Alle erfaringene man får med seg bare sånn generelt i hverdagen. Vi hadde debatt på skolen i dag og bare det å ikke bli stressa fordi at man er vant til å debattere for mange fler, det hjelper jo veldig.

Flere av informantene forteller at de sitter på mye bakkunnskap som kanskje ikke andre i deres alder sitter med. De forteller at de har mye innside informasjon om saker og de synes det er kult å kunne fortelle til sine venner hva som skal for eksempel bygges i fremtiden. De forteller videre at de har lært å samarbeide med andre de kanskje ikke hadde så mye kjennskap til før. Videre forteller noen at de lærer mye om hvordan ulike systemer fungerer. En informant uttaler seg slik:

Man lærer veldig mye. Jeg føler jeg har lært veldig mye om hvordan systemene vi har i Norge fungerer. Vi har systemer for det bedre eller for det verre hehe.

En informant forteller også at h*n bruker sin stemme for andre gjennom arbeidet med medvirkning og påvirkning. H*n beskriver det slik:

Jeg ønsker å gjøre en forskjell. Jeg ønsker å bruke min stemme for å hjelpe de som nødvendigvis ikke tørr å bruke sin.

5.4.2 Viktigheten av å ha med ungdom i stedsutviklingen

Det at ungdommene er fremtiden er noe samtlige av informantene nevner. En av informantene uttrykker seg slik:

Altså generasjoner endrer seg veldig. De tingene vi har behov for, de tingene som vi bryr oss om eller som er viktig for oss, er ikke sikkert er så viktig for de som kom før oss. Da er det viktig å ta hensyn til det, fordi vi skal være her så veldig mye lengre. Det er ungdommen som er fremtiden så da er det viktig å lytte til de, for mange av de er veldig kloke.

En av informantene forteller også at h*n ønsker å være innblandet i ting som angår henne. H*n forteller det slik:

Det er ting jeg vil forbedre. Jeg vil være involvert i ting som angår meg og det har jeg ikke vert tidligere. Det er jo viktig, det er jo sånn for alle. Alle burde ha en rett til å være med på ting som handler om deres liv og hvordan de ja, skal ha det.

Noen av informantene forteller at de vet best hva som er dagsaktuelt og de har best grep på hva de selv ønsker. De forteller videre at de ønsker å skape en positiv endring for dem selv og for de som kommer etter. For å jobbe mot et bedre samfunn må de inkludere ungdommene mer forteller informantene. De beskriver også at de sitter inne med mye kunnskap som vil være nyttig å ta med seg videre for å tilrettelegge samfunnet på best mulig måte. En av informantene uttrykker seg slik i denne sammenhengen:

Det er på en måte en langsiktig investering å inkludere ungdom i medvirkning av stedsutviklingen.

En av informantene forteller også hvorfor ungdommer også må inkluderes mer i stedsutviklingsprosesser. H*n beskriver dette slik:

En kommune består av så sykt mange ulike mennesker med ulik bakgrunn, med ulike kjønn, ulike perspektiver og ulike behov. Dette fører til at hvis alle skal føle at kommunen er til hjelp der det trengs og når det trengs, så må også alle få rett til å si hvordan de trenger at kommune er til stede. Det tror ikke jeg skjer hvis det sitter en gjeng på 50 stykker med bare hvite menn på 50 år, da vil ikke resten av kommunen føle at den er til hjelp til dem.

6.0 Diskusjon

Målet med denne studien har vært å undersøke hvordan ungdommer erfarer at medvirkning påvirker deres mestring og den sosiale bærekraften i lokalsamfunnet. Jeg har brukt ungdommer fra ulike styrer og råd som forskningsarena. Her har jeg prøvd å finne ut hvordan ungdommene medvirker, om de blir hørt, hvilke følelser som utløses hos dem når de medvirker, hvorfor de ønsker å medvirke og hvorfor ungdommene mener at deres medvirkning bør inkluderes i stedsutviklingsprosesser.

I dette kapitlet drøfter jeg funnene fra studien opp mot kunnskapsgrunnlaget og teoretisk forankring. Barn og unge som er under 18 år har ikke stemmerett. Men barn og unge sitter med en kunnskap som kan bidra positivt i fremtidig utvikling. Det er også en plikt at voksne hører på barn og unge når det blir tatt valg som vil berøre dem. Dette står tydelig i FN's barnekonvensjon og plan- og bygningsloven §5-1 (De forente nasjoner, 1948; Plan- og bygningsloven, 2008). Likevel kommer det tydelig frem gjennom min analyse at ungdommer ikke føler de blir hørt eller tatt seriøst. Gjennom analysen kommer det også frem hvordan ungdommers mestring blir påvirket av medvirkning, hvordan deres tilhørighet blir berørt, samt hvilke kompetanser som styrkes hos dem.

Jeg starter med å diskutere hvordan medvirkning kan styrke det helsefremmende og bærekraftige arbeidet. Videre drøfter jeg hvordan medvirkning kan styrke ungdommers mestring og empowerment, og hvordan ingen reel makt kan påvirke ungdommers mestring og empowerment negativt. Deretter drøfter jeg hvordan ungdommer øker sin kompetanse, og kan bli fremtidige ressurssterke innbyggere ved å medvirke i stedsutviklingsprosesser.

Avslutningsvis i dette kapitlet drøfter jeg studiens metodiske svakheter og styrker.

6.1 Gjennom medvirkning kan det helsefremmende og bærekraftige arbeidet styrkes

Funn fra denne studien viser til at samtlige av informantene føler de blir inkludert i medvirkningen av lokalsamfunnet. Samtidig hadde de ulike erfaringer knyttet til dette. For noen informanter var politikerne støttende og inkluderende, mens for andre var det kommunen som hadde gode initiativ til inkludering av ungdom. Det som for noen utgjorde en forskjell på hvor mye de ble inkludert var at de var medlem i *styre*. Noen kunne også

fortelle at voksne som var mye i kontakt med ungdom ofte var flinkere til å lytte og ta ungdommenes meninger seriøst.

Inkludering er noe som kan knyttes til det helsefremmende arbeidet og noe som kan påvirke befolkningens helse i en positiv retning. Det å arbeide helsefremmende handler ikke kun om helsesektorene, men også andre sektorer påvirker befolkningens helse (Meld. St.19 (2018-2019), 2019, s. 153). Dette gjelder også gjennom stedsutviklingen og hvor mye en inkluderer innbyggerne. I litteraturen finnes det mye som tyder på at det å være åpen for påvirkning fra innbyggerne, og arbeide for mer inkludering er en del av det helsefremmende arbeidet (Mæland, 2019, s. 79). Informantene sier at de føler seg inkludert. Dette er noe som er i tråd med det helsefremmende arbeidet. Det at ungdommene føler at de blir inkludert kan føre til helsegevinster for samfunnet. Inkludering av ungdommer fører til mer engasjement og måloppnåelse (Mansfield et al., 2021; Rotevatn & Breivik, 2016). Tidligere forskning og litteratur understreker også at gjennom inkludering av ungdommer kan en øke muligheten for å nå bærekraftsmålene (Frank, 2006; Gassen et al., 2018; Rotevatn & Breivik, 2016). Dette er viktige områder for det helsefremmende arbeidet. Det å arbeide bærekraftig, øke engasjement og deltakelse i samfunnet er viktige helsefremmende faktorer, og nyttige faktorer for ungdommene å ha med seg videre i livet.

Det kommer frem i mine funn at samtlige av informantene føler seg inkludert i utviklingen i deres lokalsamfunn. Det at informantene har ulike erfaringer knyttet til dette kan være grunnet at de er medlem i ulike styrer, mer aktive i styrene og at de har mer erfaringer knyttet til medvirkning. Det som er positivt med disse funnene er at de føler seg inkludert, da dette er en viktig faktor for det helsefremmende arbeidet.

Informantene i min studie forteller at de føler at de har påvirkningskraft. Det var lite variasjon i informantenes meninger rundt deres påvirkningskraft, men de hadde ulike syn på hvorfor de har påvirkningskraft. Det som utgjorde forskjellen her var at noen mente de hadde påvirkningskraft grunnet at de var medlem i et styre, noen mente de hadde påvirkningskraft fordi de hadde lært seg alle normene. Men det som var felles hos alle informantene var at det følte at de hadde en form for påvirkningskraft.

Gjennom en sosial modell bygger det helsefremmende arbeidet for helsepåvirkning (Mæland, 2019, s. 17). Det at ungdommene føler at de har en form for påvirkningskraft er viktig og står

sentralt i det helsefremmende arbeidet. Vi mennesker har ansvar for egen helse, men det er ulike faktorer i samfunnet som påvirker menneskers indirekte helse. Det kan dermed tenkes at det er viktig at vi mennesker selv får være med å påvirke det som angår oss. I kunnskapsgrunnlaget kommer det frem hva et helsefremmende lokalmiljø og nærmiljø består av. Det kommer også frem at hvilken utforming miljøet har, kan påvirke innbyggernes trygghet, psykiske helse, deltakelse i sosiale aktiviteter, fysisk aktivitet og tilgjengelighet (Helsedirektoratet, 2014, s. 57). Siden samfunnet påvirker hvordan vi mennesker har det, så kan det tenkes at det er naturlig at også ungdommer skal fortelle om sine meninger og at de skal bli hørt. Det at ungdommene sier at de føler at de har en påvirkningskraft er en sentral helsefremmende faktor. Det å føle at en kan påvirke hvordan en selv skal vokse opp, hvordan en har det i samfunnet, hvilken utforming bydelen skal ha er en viktig faktor for å kunne påvirke de ytre påvirkningsfaktorene som igjen påvirker menneskers indirekte helse (Dahlgren & Whitehead, 1991; Mæland, 2019). Menneskers livskvalitet og helse påvirkes av stedet hvor mennesker bor og oppholder seg (Giles-Corti, 2006, s. 1). Individuelle behov, interaksjon for individ og samfunn, og lokalsamfunnet tilstand kommer frem som tre dimensjoner av sosial bærekraft (Hofstad & Bergsli, 2017, s. 38). Her kan det tenkes at ved å styrke interaksjonen mellom individ og samfunn hvor en legger til rette for medvirkning, kan en øke individuelle behov ved å legge til rette for en bedre tilstand i lokalsamfunnet. Det kan dermed tenkes at det også er viktig at vi prioriterer å inkludere ungdommers medvirkning i stedsutviklingen, for å danne helsefremmende lokalsamfunn og bærekraftige samfunn (Taubøll & Skule, 2022).

6.2 Økt opplevelse av empowerment og mestring kan styrkes gjennom medvirkning

Flere av informantene forteller at ungdomstiden er en krevende tid hvor en tar mange valg og noen av de viktigste valgene i livet. Litteraturen og tidligere forskning viser at det å kunne påvirke eller medvirke kan relateres til identitetsbygging (Bergem, 2020; Mansfield et al., 2021). Det å føle at en bygger en identitet er svært viktig spesielt i ungdomstiden. Det er dermed viktig at vi legger til rette for medvirkning blant unge slik at de kan føle på trygghet, identitetsbygging og tilhørighet. Gjennom folkehelsearbeidet ønsker en å fokusere mer på faktorer som øker mestring. Med mestringsbetingelser menes det arenaer som påvirker individers opplevelser av mening, mestring og tilhørighet (Helsedirektoratet, 2014, s. 43).

Tidligere forskning og kunnskap viser at barn og unge har lite direkte påvirkning på samfunnsutviklingen (Mansfield et al., 2021). Samtidig står det i litteraturen at medvirkning kan bidra med kunnskap som styrker kommunale planer, og det kan ha en positiv påvirkning på lokalsamfunnet, enkelt personer og grupper (Bergem, 2020, s. 201).

Opplevelsen av å bli hørt eller å medvirke var noe som vekket positive følelser hos alle informantene. Samtlige forteller at de kjenner på en mestringsfølelse og mening. Flere av informantene forteller også at de får energi og synes det er gøy når de blir hørt. De forklarer videre at det føles godt å gjøre noe for seg selv, men også for andre.

I Dahlgren og Whitehead sin helsedeterminant modell beskrives det andre laget som levevaner, som for eksempel mestring. Opplevelsen av mestring er en faktor som påvirker menneskers indirekte helse (Dahlgren & Whitehead, 1991; Mæland, 2019). Litteraturen viser at mestring i stor grad dreier seg om opplevelsen av å ha kontroll over eget liv (Vifladt & Hopen, 2004, s. 61). Dette kan ses i sammenheng med begrepet empowerment som står sentralt i folkehelsearbeidet. Begreper oversettes til det å vinne større makt og kontroll over eget liv (Mæland, 2019, s. 79). Det at informantene uttrykker at de føler mye mestring og mening når de blir hørt og får medvirke kan knyttes til begrepet empowerment. I litteraturen kommer det også frem at gjennom medvirkning og inkludering fra individer, grupper eller lokalsamfunnet fører til selvforsterkende sosiale prosesser som styrker selvfølelse, identitet og tilhørighet (Mæland, 2019, s. 79). Det er dermed en positiv faktor at ungdommene opplever mestring gjennom medvirkning, og det kan dermed tenkes at det er helsefremmende å medvirke.

Det å føle på mestring var en sentral faktor samtlige av informantene beskrev at de opplevde når de fikk medvirke. Opplevelsen av mestring styrker menneske til å takle utfordringer senere i livet (Vifladt & Hopen, 2004, s. 61). Det kan dermed tenkes at medvirkning bidrar til god kompetanse som er nyttig å ha med seg videre i livet, da medvirkning bidrar til mestring som dermed styrker deres måte å håndtere utfordringer senere i livet.

Tidligere forskning og kunnskap viser til at ungdommer selv har erfart opplevelsen av stolthet, mestring og være av betydning for andre gjennom involvering i utviklingsprosesser (Hagen, 2017; Vromen & Collin, 2010). Videre beskrives det at medvirkning kan være en faktor for mindre utenforskap, og dette vil igjen styrke ungdommenes motivasjon for å

engasjere seg (Hagen, 2017, s. 7). Den helsefremmende ideologien bygger på at felleskapet og enkeltindivider må få større kontroll og innflytelse på forhold som påvirker helsen. Dette betyr at en må få mer kunnskap om forholdene, kunne påvirke beslutninger som påvirker og kan ha konsekvenser for helsen (Mæland, 2019, s. 79). En kan her se en sammenheng mellom samfunnsplanlegging og folkehelse, da medvirkning i stedsutviklingen kan bidra til å styrke faktorer som påvirker den indirekte helsen til befolkningen. Dette kan være faktorer som økt mestring og empowerment som informantene selv har nevnt at de har opplevd gjennom medvirkning. Denne tanken blir også styrket gjennom folkehelsemeldingen «Mestring og muligheter». Her beskriver de at medvirkning fra barn og unge kan være sentralt for å danne helsefremmende samfunn (Meld. St.19 (2014-2015), 2015, s. 50).

6.3 Ingen reel medvirkning fører til negativ påvirkning på empowerment og mestring

Selv om informantene forteller at kommunen har gode initiativ for at ungdom skal medvirke, beskriver også samtlige at de ofte blir inkludert for sent eller i slutfasen av noe. Noen av informantene forteller også at de selv prøver å bli flinkere til å ta kontakt med kommunen om de ønsker å endre på noen, men at dette ofte blir møtt med kritikk. Dette samsvarer med tidligere erfaringer hvor det kommer frem at det ikke er tilstrekkelig med invitasjon for innbyggermedvirkning (Regjeringen, 2018).

For å kunne utvikle gode og helsefremmende lokalsamfunn må en ta i bruk alle tilgjengelige ressurser. Dette betyr at kommunen også må inkludere barn og unge. Per dags dato har vi dessverre ingen lov som sikrer den faktiske innflytelsen rundt medvirkning av barn og unge. Men det er derfor viktig at kommunen arbeider for og legger til rette for inkludering og medvirkning fra barn og unge (Distriktssenteret, 2019). Det å bli inkludert i slutfasen av noe beskriver en av informantene som en følelse av å være et checkpoint. Medvirkning handler om å muligheten til å endre og påvirke samfunnsutviklingen (Distriktssenteret, 2019). Det å inkludere ungdommer i slutfasen av noe kan tenkes å ha lite hensikt, da ungdommene ikke har muligheten til å påvirke eller medvirke i saker om de kommer inn for sent. For å kunne medvirke og påvirke må ungdommene bli inkludert i startfasen slik at de kan påvirke og medvirke saker som også angår dem.

I folkehelsemeldingen «mestring og muligheter» står det at medvirkning er sentralt for å styrke individers mestringsevne og selvkontroll (Meld. St.19 (2014-2015), 2015, s. 50). Mine

tolkninger er at når ungdommene føler de blir inkludert for sent i en sak fører det til at de mister litt kontroll av eget liv, da de selv ikke får være med å påvirke saker som angår dem. Dette kan føre til at de føler avmakt og deretter mister empowerment. Norge raffiserte i 1991 FN's barnekonvensjon, som vil si at Norge har forpliktet seg til å oppfylle og respektere innholdet i barnekonvensjonen. Etter artikkel 12 skal barn og unge ha rett til å si sin mening og de skal også bli ivaretatt (Miljøverndepartementet, 2012, s. 7). Noe som etter min mening ikke ser ut til å bli respektert eller oppfylt når de velger å inkludere ungdommer for sent i saker. Men det er viktig å presisere at dette er kun erfaringer fra 7 ungdommer i en kommune, og det kan være andre erfaringer blant andre ungdommer i denne kommunen og i andre kommuner.

I et samfunn er det viktig at flest mulig blir inkludert og får muligheten til å påvirke planarbeid (Meld. St.19 (2018-2019), 2019, s. 66). Det kan tenkes at barn og unge er en stor samfunnsgruppe. Det vil dermed være viktig at de blir mer inkludert i planarbeid for å kunne påvirke deres omgivelser, som igjen påvirker deres indirekte helse. Barn og unge kan gi viktige innspill som kan forme deres omgivelser, og dette er nærmiljø og omgivelser som de skal leve som fremtidige voksne (Meld. St.19 (2018-2019), 2019, s. 66).

Bærekraft er også noe som står sentralt i det helsefremmende arbeidet. Det kan tenkes at det vil være bærekraftig å inkludere ungdommer tidligere i plansaker. Sosial bærekraft krever at en ivaretar ulike befolkningsgrupper, og dette gjelder også grupper som har et behov for at andre setter deres behov på agendaen (Taubøll & Skule, 2022). Gjennom mine funn kommer det frem at ungdommene prøver å medvirke, men at de blir inkludert for sent. Informantene forteller også om at de selv prøver å ta kontakt om det er noe de vil endre på, men at dette blir møtt med kritikk. Dette samsvarer med tidligere forskning, hvor det kommer frem at ungdoms forslag til endringer i stedsutviklingsprosesser ofte ikke blir godt mottatt av voksne (Mansfield et al., 2021, s. 175). Vi må huske på at dette ofte er ungdommenes første møte med det «voksne liv» og at dette kan ha en negativ påvirkning på deres mestring og empowerment når de ser at de ikke blir inkludert.

Gjennom helsedeterminant modellen til Dahlgren & Whitehead blir sosial støtte og nettverk presentert i det tredje laget. Her forklarer de videre at blant annet et stimulerende lokalmiljø, sosial tilhørighet fremmer god helse og livskvalitet. (Dahlgren & Whitehead, 1991; Mæland,

2019). For å kunne endre de ytre påvirkningsfaktorene kan det tenkes at medvirkning vil stå sentralt for å bidra til dette.

Det er en forskjell på påvirkning og medvirkning forteller informantene. De presiserer at de oftest ønsker medvirkning, men kun får påvirkning. Samtlige forteller at det er vanskelig å jobbe mot kommunen om de er uenige i ungdommenes meninger. Gjennom mine intervjuer oppga også noen av informantene at de ikke alltid vet hva som skjer videre med tilbakemeldingene de har gitt. Ut ifra mine funn kan det se ut som om kommunen ikke legger godt nok til rette for at ungdom skal medvirke. Det at noen av ungdommene ikke føler det er rom for medvirkning om man ikke er profesjonell, står ikke i tråd med plan- og bygningsloven og heller ikke det systematiske folkehelsearbeidet (Folkehelseloven, 2011; Plan- og bygningsloven, 2008).

I plan- og bygningsloven står det at en skal legge til rette for medvirkning når en fremmer et planforslag. I loven står det også tydelig at kommuner har et ansvar for å ivareta og legge til rette for medvirkning fra grupper som trenger det. I loven blir barn og unge nevnt som en slik gruppe (Plan- og bygningsloven, 2008, § 5-1). I folkehelseloven står det at det skal legges opp til en systematisk arbeidsform som skal bidra til politisk forankring, tverrsektoriell og langsiktig innsats. Videre står det at dette innebærer at kommunen skal ha en oversikt over folkehelseutfordringer og videre vurdere konsekvenser og årsaksforhold. Videre forklarer loven at dette kan være en oversikt av utviklingen som kan opprettholde eller skape helseforskjeller (Folkehelseloven, 2011, § 5). Det at ungdommene ikke føler at de har en reel medvirkning over saker som angår dem kan tenkes at kommunen da ikke tar hensyn til det systematiske folkehelse arbeidet. Når ungdommene selv prøver å medvirke og påvirke saker som angår dem og ikke blir hørt kan føre til helseforskjeller. Et eksempel her er at informantene nevner at år etter år har prøvd å fremme at ungdom trenger en plass å være, og dette har ikke blitt hørt ifølge informantene. Dette kan føre til negativ innvirkning på deres mestring og empowerment.

Noen av informantene hadde erfaringer knyttet til dialogmøter. De forteller at dette er en fin plass hvor ungdommer kan få frem sine meninger. Videre forteller de at på et dialogmøte hvor noen av ungdommene skulle fortelle om en sak fikk de kun 2-3 minutter for å presentere dette. Det er et godt tiltak med dialogmøter i kommunen for å legge til rette for medvirkning fra ulike grupper i kommunen. Men etter min mening er 2-3 minutter for liten tid til å kunne

gå dypt nok inn i saker som de ønsker å fremme. Ifølge folkehelsemeldingen «Mestring og muligheter» er medvirkning fra barn og unge sentralt for å danne et helsefremmende samfunn (Meld. St.19 (2014-2015), 2015, s. 50). Folkehelseloven bygger også på fem grunnleggende prinsipper hvorav medvirkning er en av dem. For å arbeide etter folkehelseloven og arbeide helsefremmende må en legge mer til rette for medvirkning fra barn og unge. Her kan det tenkes at ungdommene burde fått mer tid enn 2-3 minutter for å kunne ha en større påvirkningskraft og reel medvirkning.

Det var variasjon i erfaringer med medvirkning som påvirket mestringen til informantene negativt. Uansett hvordan en ser på det, så hadde informantene erfaringer som påvirket mestringen deres negativt. Mange følte de ikke ble hørt og dette synes de var trist, noen savnet at de voksne brydde seg, og noen følte seg udugelig når de ikke ble hørt. En av informantene føler også på et press om å være formell nok for å bli hørt. Det skal være åpent for personer uten erfaring når det kommer til medvirkning knytte til stedsutvikling (Meld. St. 15 (2022-2023), 2023, s. 120). Det kan være at de voksne ikke tenker over hvilket press som blir lagt på ungdommene som prøver å få frem sine meninger. Men dette er allikevel et press som noen av informantene føler på, og det kan tolkes som en negativ påvirkning på ungdommenes mestring. Dette er ungdommer som prøver å gjøre en endring av saker som angår dem og prøver å fremme forslag på en profesjonell måte. De får avslag på avslag og bare det i seg selv kan være demotiverende og føre til følelser som avmakt og mangel på mestring.

Noen av informantene hadde en erfaring som jeg selv ble sjokkert over. Jeg presenterte dette funnet i kapittel 5.2.3, men ønsker å diskutere det spesifikke funnet i dette kapitlet. To av informantene hadde vert på et møte med kommunen sammen med andre ungdommer, angående en sak ungdommene ønsket å bli mer inkludert i. Her forteller de videre at en person fra kommunen startet møte med å fortelle at han hadde jobbet med dette lengre enn de hadde levd. Han hadde også levert ut tegneserier slik at det skulle være «lettere» for ungdommene å forstå. For meg var dette et sjokkerende funn. Etter min mening er dette uprofesjonelt fra kommunens side og ikke i tråd med plan- og bygningsloven § 5-1 eller folkehelseloven § 5 (Folkehelseloven, 2011; Plan- og bygningsloven, 2008). For noen av ungdommene som var på møte kan dette være deres første møte med kommunen og det kan virke skremmende om en møter en slik person. Det kan tenkes at for noen av ungdommene kan det føre til at de ikke ønsker å delta på slike møter lengre og det kan føre til lite mestring.

Det å arbeide for at ungdommer også skal være med å medvirke er en helsefremmende faktor og kan bidra til at ungdommene blir demokratisk innbyggere, føler tilhørighet og mestring. Kommunen har et ansvar for å sikre barn og unges medvirkning. Folkehelse er noe som også gjelder barn og unge og deres medvirkning kan bidra til gode tiltak som fremmer deres empowerment, mestring og tilhørighet (Meld. St. 15 (2022-2023), 2023, s. 121). Samtidig er det viktig å presisere at dette er en erfaring fra informantene og det kan være kommunen har et annet syn på møte. Samtidig er dette en erfaring og opplevelse som informantene har erfart, og som de selv beskriver som en hersketeknikk fra kommunens side.

6.4 En møteplass for ungdom kan være en inngangsport for økt tilhørighet, mestring og empowerment

Informantene forteller at det å ha en møteplass er viktig for dem og det bidrar til tilhørighet. Samtidig forteller noen av informantene om en møteplass som de har tilgang til i deres bydel, men at den ikke blir brukt grunnet åpningstider som ikke er tilrettelagt etter deres behov. Hvilke tilbud det er i lokalsamfunnet og nærmiljøet påvirker oppvekstvilkårene til barn og unge. Det påvirker også individenes trivsel, tilhørighet, trygghet, sosialisering og livskvalitet (Mansfield et al., 2021; Proba, 2020). Møteplasser er noe som bidrar til deltakelse og samhold (Proba, 2020, s. 7). Det kan være kontekstuelle faktorer som påvirker eller hindrer individer fra å være sosial. Dette kan være faktorer som mangel på transport og utforming av bygninger (Hofstad et al., 2016, s. 33). Det er lokalsamfunnets ansvar å legge til rette for at innbyggerne føler seg likeverdige, dette gjelder også barn og unge (Hofstad et al., 2016, s. 34). I henhold til møteplassen som ikke er tilrettelagt etter ungdommenes behov, kan det tenkes at frivillige kunne vært et godt tiltak. Dette er slik at møteplassen kunne hatt andre åpningstider som ville vært mer tilrettelagt for ungdommene. Ved å legge til rette for åpningstider som er tilrettelagt for ungdommene kan det tenkes at det ville blitt tatt mer i bruk, og det kunne ført til sosialisering, samhold og tilhørighet. Dette ville vært i samsvar med Hofstad & Bergsli (2017) sin teori om sosial bærekraft. De forteller at sosial bærekraft handler om blant annet å dekke grunnleggende behov, bidra til økt stedstilhørighet og jobbe for helsefremmende og gode lokalsamfunn (Hofstad & Bergsli, 2017, s. 35-36).

Samtlige av informantene forteller at de år etter år har prøvd å få tilrettelagt en møteplass for ungdom, men at de ikke blir hørt. Det å falle utfor er en risiko ved at de ikke har en møteplass er noe informantene legger vekt på. Kommunen skal arbeide etter folkehelseloven og jobbe

systematisk. Dette betyr at de skal ha en oversikt over folkehelseutfordringer og videre vurdere hvilke konsekvenser det kan ha og hva som er årsaken til utfordringen (Folkehelseloven, 2011, § 5). Gjennom helsedeterminantmodellen til Dahlgren og Whitehead beskriver de sosialt nettverk som det tredje laget. Her beskriver de videre at tilgang på gode venner, tilhørighet og et stimulerende nærmiljø som viktige faktorer for å påvirke helsen til befolkningen i en positiv retning. Samtidig beskriver de at mangel på de faktorene kan være helsehemmende (Dahlgren & Whitehead, 1991; Mæland, 2019). Det vil være svært helsehemmende om ungdom faller utfor. Dette kan øke risikoen for kriminalitet, lite sosialisering, utrygghet, lite deltakelse og fremtidige samfunnsproblemer (Mansfield et al., 2021, s. 177-178)

Informantene forteller også at flere ungdommer sliter med å føle på tilhørighet, og at en møteplass kunne bidra til å styrke følelsen av tilhørighet. Dette samsvarer med forskningen til Hofstad (2016) hvor hun forteller at det å føle tilhørighet til et sted står sterkt knyttet til individets helse. Videre forteller hun at ved å føle tilhørighet til et sted kan føre til helsefremmende faktorer som selvtillit, opplevelse av mening i livet og støtte til å ta positive helsevalg (Hofstad et al., 2016, s. 32). For å jobbe mot et helsefremmende samfunn og for å arbeide helsefremmende bør dermed kommuner legge til rette for at innbyggerne skal føle tilhørighet i sitt lokalsamfunn (Hofstad et al., 2016, s. 33). Det å føle tilhørighet til et sted kan bidra til å øke helsefremmende faktorer som trygghet, sikkerhet og oppbygging av selvidentitet (Berg & Dale, 2004, s. 42-43). Muligheten til å delta i felleskapet og oppleve bekreftelse fra andre mennesker er en faktor som har stor betydning for opplevelsen av tilhørighet (Hofstad et al., 2016, s. 33). Et nærmiljø som legger til rette for sosiale møteplasser som påvirker og stimulerer hverdagslig kontakt, kan føre til positive effekter på den psykiske helsen til innbyggerne. Individene blir mer delaktige i nærmiljøet om de føler på sosial inkludering, trygghet, mestring og tilhørighet (Helsedirektoratet, 2014, s. 58). Det kan tenkes om ungdommene får en møteplass at det bidrar til sosial inkludering og tilhørighet, noe som ses på som helsefremmende. Samtidig vil det være bærekraftig da ungdommene kan bli aktive og delaktige innbygger, noe som også anses å være helsefremmende.

Flere av informantene forteller at de føler at de ofte blir nedprioritert når det handler om å legge til rette for en møteplass for ungdom. De opplever at ungdomstiden er vanskelig og at dette kan komme av mangel på tilhørighet.

Forskning viser at betydningen av medvirkning fra innbyggerne er en sentral faktor for å oppnå helsefremmende og sosiale faktorer gjennom stedsutviklingen. Videre fokuserer forskningen på muligheter for aktivitet, sosialisering, føle seg trygg og tilhørighet som viktige helsefremmende og sosiale faktorer som bør bli lagt til rette for å danne helsefremmende lokalsamfunn. (Rydin et al., 2012, s. 2085). Som en ser ut ifra forskningen så er det mange positive helsefremmende effekter med å legge til rette for medvirkning i stedsutviklingen. Tilhørighet er en gjentakende positiv helseeffekt ved dette. Samtidig forteller samtlige av informantene at de ikke føler tilhørighet. Det kan dermed tenkes at ungdommene vet hva som er best for dem, og hva de mangler i sin bydel. Tidligere forskning utdyper også at barn og unge har andre bekymringer og prioriteringer enn voksne, og at de ofte ønsker å danne tryggere lokalsamfunn og nærmiljø (Frank, 2006, s. 361-362). Dermed er det viktig å lytte til deres meninger og erfaringer slik at en legger til rette for ungdommer. De uttrykker videre at ungdommer i sin bydel sliter med tilhørighet og ikke har det så bra. Det de selv uttrykker at de trenger for å hjelpe ungdommer i sin bydel er en møteplass. Samtidig føler de ikke at de blir hørt og at deres ønsker blir bagatellisert. Det å føle tilhørighet er svært viktig i et folkehelseperspektiv og bidrar til mange positive helseeffekter. I følge Berg og Dale (2004) er dette positive effekter som samhold, identitetsøking, mestring, rutinepreget aktivitet, og sosialisering (Berg & Dale, 2004, s. 42-44).

Noen av informantene hadde en felles forståelse knyttet til en møteplass de hadde før. Tidligere brukte de å møtes på en fotballbane, men dette ble problematisk da flere fra andre bydeler dukket opp og ting kom ut av kontroll. De prøvde få hjelp fra kommunen og det ble satt inn ressurser som politi. Ungdommene satt noen ganger med en følelse av at politiet prøvde å fjerne ungdommen i stedet for å hjelpe ungdommen. Det er viktig å presisere at det ikke er sikkert politiet eller kommunen mente det slik, men en slik tankeprosess hos ungdommene er ikke bærekraftig da det bærer til det negative og ikke til det positive. Ifølge teorien er empowerment et sentralt begrep i folkehelsearbeidet, og det handler om å få større makt og kontroll over eget liv og helse (Mæland, 2019, s. 79). Empowerment kan defineres som en prosess hvor en gruppe mennesker, individer og samfunn arbeider for å mobilisere ulike ressurser for å håndtere sine utfordringer (Sørensen et al., 2002, s. 2379-2380). Det kan tolkes at ungdommene ikke følte empowerment i denne situasjonen, og det fører til det negative at de følte avmakt.

6.5 Ungdom er fremtiden – gjennom medvirkning dannes ressurssterke og demokratisk aktive innbyggere

Gjennom medvirkning opplevde samtlige av informantene at det var i en læringskurve. Dette er funn som samsvarer med litteraturen og tidligere forskning som beskriver at deltakelse utenfor politiske valg kan styrke innbyggernes læring og kompetanse (Falleth & Hanssen, 2012; Frank, 2006). Videre beskriver litteratur at ungdomsårene er en tid hvor en blir mye påvirket, og her dannes praksis som videreføres i livet. Dersom en ønsker å danne et lokalsamfunn med innbyggere som er demokratisk orientert, bør det læres tidlig gjennom spesifikke erfaringer (Hagen, 2017, s. 5). Det kan dermed tenkes at ved å inkludere ungdommer mer i medvirkningen av stedsutviklingsprosesser kan føre til helsefremmende gevinster, som at de blir mer en aktiv ressurs i samfunnet og får en kompetanse og engasjement som vil styrke dem og samfunnet i fremtiden.

Samtidig forteller noen at de opplever et engasjement ved å medvirke. Dette er noe som også belyses i litteraturen hvor de beskriver at medvirkning kan øke stedstilhørighet, identitetsbygging og samfunnsengasjementet hos innbyggere (Bergem, 2020; Falleth & Hanssen, 2012). Engasjement er noe som kan tenkes er viktig om en ønsker å utvikle en aktiv innbygger som er samfunnsengasjert og demokratisk orientert. Det bør dermed bli lagt mer til rette for at ungdommer også skal få være med i medvirkningen av stedsutviklingen om en ønsker å danne lokalsamfunn som er helsefremmende og bærekraftige.

Mine funn fremhever at informantene beskriver at de er neste generasjon og fremtidens voksne. Videre forteller samtlige at generasjoner endrer seg og de har best grep på hva som er dagsaktuelt for dem. Ifølge litteraturen blir helsen til innbyggerne påvirket av strukturelle forhold i samfunnet og levevaner. Dette kan være helsedeterminanter som for eksempel sosialt nettverk og bo- og nærmiljø (Dahlgren & Whitehead, 1991; Hofstad & Bergsli, 2017; Mæland, 2019). Det kan dermed tenkes at det ikke bare levevaner som er avgjørende for helsen, men også samfunnet som ungdommene vokser opp i. Det bør dermed legges mer til rette for at de kan være med å påvirke deres nærmiljø, slik det blir tilrettelagt etter deres behov og ønsker om en skal danne mer helsefremmende og bærekraftige lokalsamfunn.

Samtidig som samtlige av informantene beskriver at de vet hva som er dagsaktuelt for dem, og at de er fremtidens voksne, forteller de også at de ønsker å være involvert i saker som

angår dem, og at de ikke har blitt det tidligere. Ifølge plan- og bygningsloven skal en legge til rette for medvirkning i planforslag (Plan- og bygningsloven, 2008, § 5-2). I folkehelsemeldingen «God helse – felles ansvar» beskriver regjeringen at en skal legge til rette for en samfunnsutvikling som bidrar til helsegevinster for befolkningen (Meld. St. 34 (2012-2013), s. 10). Samtidig presiserer de at kommunen har et spesielt ansvar for barn og unge og sikre deres rett til medvirkning (Meld. St. 15 (2022-2023), 2023; Meld. St. 34 (2012-2013)). Gjennom et folkehelseperspektiv er medvirkning er en viktig kunnskapskilde. Folkehelse er noe som også gjelder barn og unge, og deres medvirkning kan føre til økt livskvalitet og gode oppvekstvilkår (Meld. St. 15 (2022-2023), 2023, s. 121).

6.6 Studiens styrker og svakheter

Jeg har i kapittel 4.8.1 gjort rede for studiens reliabilitet og validitet. Jeg vil nå drøfte studiens styrker og svakheter. Dette gjør jeg i større grad i et retroperspektiv. Her ser jeg med et tilbakeblikk, og har en annen kunnskap enn hva jeg hadde tidligere i prosessen.

6.6.1 Intervju som metode

Målet med studien var å innhente informantenes erfaringer i møte med medvirkning, for å se hvordan det påvirker deres mestring og den sosiale bærekraften i lokalsamfunnet. Her ble semistrukturerte intervju bruk for å undersøke informantenes erfaringer. Med tanke på at jeg har en problemstilling som ønsker å undersøke hvilke erfaringer og hvordan noe oppleves, så jeg det som hensiktsmessig å bruke kvalitativ metode med semistrukturerte intervju som verktøy. Gjennom kvalitativ metode hvor en bruker intervju som verktøy kan en innhente fylldig informasjon om informantenes synspunkter, perspektiver, erfaringer, tanker og følelser rundt tema som blir tatt opp i intervjuet (Thagaard, 2009, s. 87).

Fordelen ved å bruke intervju er at en kan innhente dypere informasjon fra informantene rundt tema en forsker på. Her legges det til rette for individuelle oppfatninger, trygghet og tillit (Malterud, 2021, s. 133). For å danne en trygg atmosfære fikk informantene selv velge hvor intervjuene skulle gjennomføres. Jeg var også obs på å bruke prober, da dette kan føre til at informantene får lyst til å fortelle mer (Thagaard, 2009, s. 91). I intervjusituasjonen var jeg svært imponert over informantene da de var så reflekterte og flinke til å ordlegge seg rundt deres erfaringer, tanker og følelser. Jeg opplevde at noen av informantene var nervøs i starten,

men at de fikk roen underveis. Samtlige fortalte også i ettertid at de synes det var en gøy erfaring og spennende å være med på intervju.

Det er også noen begrensinger en må være klar over ved gjennomførelse av kvalitative intervju. Dette kan være begrensinger rundt hvordan forsker skal utforme og formulere oppfølgingsspørsmål til informantene. Har en informanter som er mer sårbare må det tas hensyn til hvordan en formulerer oppfølgingsspørsmål, samt må oppfølgingsspørsmåla bli utformet slik at en får innhentet informasjon om det en lurer på. Det er særs viktig at forskeren klarer å følge opp fortellingene til informantene slik at en får innhente informasjon som kan besvare problemstillingen en har i studien (Thagaard, 2009, s. 93). Det kom frem både negative og positive funn i min studie. Jeg var svært obs på å stille åpne spørsmål til informantene slik at vi kom inn på erfaringer, tanker og følelser. Jeg vil si at jeg var dyktig på å følge opp underveis, samtidig som jeg forholdt meg til intervjuguiden. Gjennom mine funn fikk jeg rike utsagn som har bidratt til å styrke mine funn i oppgaven med både positive og negative erfaringer. De hadde mange like erfaringer, men også mange ulike. En kan også tenke at informantene har fortalt erfaringer de visste jeg ønsket å høre. Men jeg opplevde deres utsagn som svært troverdige, da de selv la frem både positive og negative erfaringer.

6.6.2 Forskerrolle

I kvalitative studier hvor intervju er et metodeverktøy spiller forsker en stor rolle. Når jeg er et instrument som vurderer, tolker og samler inn data, krever det at jeg har høy bevissthet om eget ståsted og forforståelser (Malterud, 2021, s. 41). I ettertid har jeg naturligvis reflektert over at jeg har vært nær eget materiale. Med dette menes at jeg har sittet lenge og bearbeidet materiale og det kan tenkes at det er en fare for at noen intervjuer har festet seg bedre enn andre og at de har fått større plass i oppgaven. I oppgaven har jeg prøvd å bevare ulike nyanser og videreformidle det informantene mine har fortalt. Dette ble gjort gjennom nøye transkribering og gjennomlesing. Jeg har vært bevisst på å prøve å ivareta og ytre alle informanter og intervjuer i en form for likebehandling og rettferdighet. Som forsker skal en være objektiv, men naturligvis vil mine tanker og personlighet prege tolkningen og forståelsen av materialet. Jeg har tidligere arbeidet tett med pasienter og dette så jeg nytte av i arbeid med denne studien, da kompetansen min rundt nærhet og distanse ble nyttig for å opptre objektivt.

Jeg intervjuet ungdommer med interesse og kompetanse innenfor medvirkning, og dette har bidratt til at jeg har fått rike utsagn og erfaringer. Dette har styrket min studie knyttet til problemstillingen og forskningsspørsmål. I møte med 7 informanter som har fortalt sine erfaringer rundt medvirkning, kjente jeg mye på en lojalitetsfølelse ovenfor informantene. Jeg hadde et ønske om å fortelle deres historier, men har også vært obs på å beskytte dem. Dette har ført til høy bevissthet rundt anonymisering. Studien min startet med å inkludere informantenes kjønn. Men jeg valgte på et senere tidspunkt å fjerne kjønn for å anonymisere bedre. Dette valgte jeg grunnet informantene kan ha kjennskap til hverandre da noen er i samme styre og råd. For å unngå situasjoner hvor de kan kjenne noen igjen valgte jeg dermed å ytterligere anonymisere ved å fjerne kjønn.

I metodeboken til Malterud (2021) påpekes det at det er lurt å ha en prosjektlogg. En prosjektlogg er et viktig hjelpemiddel for å håndtere all prosessdata (Malterud, 2021, s. 53). Dette var noe jeg benyttet meg av, og hadde stor nytte av. Hvis jeg sto fast i prosessen kunne jeg hente det frem og det var til stor hjelp. Jeg følte også det var oversiktlig og fikk meg til å ta veivalg og beslutninger.

Det som var mest krevende med oppgaven var å gjennomføre analysearbeidet. Jeg tok i bruk systematisk tekstkondensering. Metoden er utviklet for å gi en enkel innføring i hvordan en skal gjennomføre en analyseprosess på en systematisk og overkommelig måte. Den er også lagt til rette og utviklet for nybegynnere (Malterud, 2021, s. 97). Dette var mitt første møte med kvalitativ forskning og syntes selv at systematisk tekstkondensering var en oversiktlig og brukervennlig analysemetode. Underveis i analyseprosessen gjennomførte jeg et trinn med veilederne mine da jeg sto fast. Malterud (2021) påpeker at det kan være en fordel å gjennomføre analysen sammen med noen andre. Dette kan føre til at en får et øye på noe en ikke har lagt merke til før (Malterud, 2021, s. 106). Det var mange transkriberte sider som skulle bearbeides, og dette var svært tidkrevende. Her kan det tenkes at jeg kunne benyttet meg av digitale verktøy som ville gjort det mindre tidkrevende og enklere. Likevel ønsket jeg å transkribere selv. Jeg som forsker var til stede under intervjuene og kan dermed huske momenter som kan oppklare uklarhet. Samtidig får forsker gjenoppleve data ved å transkribere selv, og dette kan også føre til at forsker starter analyseprosessen under transkriberingen (Malterud, 2021, s. 79-80).

Jeg gikk bredt ut for å finne kilder og litteratur til min oppgave. Det har blitt benyttet bøker og diktafon som er lånt av universitetets bibliotek. Samtidig har jeg fått litteratur og aktuelle kilder fra veilederne. Jeg har gått gjennom rapportert, litteratur og forskning for å innhente andre relevante kilder. Her har jeg sett på deres referanselister for å innhente mer relevant kunnskapsgrunnlag og teori.

7.0 Konklusjon

Hensikten med min studie har vært å undersøke hvordan ungdommer har erfart medvirkning i stedsutviklingen, og hvilken påvirkning det har hatt på deres mestring og den sosiale bærekraften i lokalsamfunnet.

I lys av teori, tidligere forskning, ungdommenes uttalelser og mine tolkninger viser studiens resultater at ungdommene blir inkludert, men for sent. De har en påvirkningskraft, men ingen reel medvirkning. Samtidig påvirker medvirkningen ungdommers mestring og empowerment både positivt og negativt. Ungdommene utviklet også kunnskaper og ferdigheter gjennom medvirkning.

Det er en sammenheng mellom folkehelse og stedsutvikling. Studiens resultater viser at der vi mennesker bor og lever påvirker individers helse. Ut ifra mine funn kan en konkludere med at gjennom reel medvirkning føler ungdommene på mestring, empowerment og tilhørighet som er helsefremmende faktorer. Samtidig fikk ungdommene kunnskaper og ferdigheter som de selv mente var nyttig å ha med seg senere i livet.

En kan dermed i det store bilde se på medvirkning som en helsefremmende og sosial bærekraftig faktor, da medvirkning fører til mestring, empowerment og tilhørighet, samt at det kan føre til fremtidige demokratisk aktive innbyggere. For å danne fremtidige helsefremmende og sosialt bærekraftige lokalsamfunn bør det legges mer til rette for medvirkning fra ungdommer i stedsutviklingsprosesser.

7.1 Implikasjoner for praksis

Mine funn er ikke uten videre egnet til generalisering hvor andre føler og har erfart det samme som mine informanter. Funnene som fremkommer i studien bør likevel bidra til å stille spørsmål, og inspirere kommuner til å undersøke om de legger nok til rette for medvirkning fra ungdommer i stedsutviklingsprosesser.

Kommuner skal ifølge folkehelseloven og plan- og bygningsloven ha oversikt over folkehelseutfordringer og vurdere årsaksforhold og konsekvenser. Samtidig skal det legges til rette for medvirkning fra personer uten erfaring, og en skal særs ta vare på barn og unges medvirkning i stedsutviklingen (Folkehelseloven, 2011; Plan- og bygningsloven, 2008). Medvirkning ses på som en del av det helsefremmende arbeidet, ettersom det bidrar til

mestring, tilhørighet, læring, stedsidentitet, empowerment og aktive borgere (Evensen & Raanaas, 2018; Hofstad, 2021).

Med denne forskningen i bakhodet så er det fristende å komme med en oppfordring om at denne kunnskapen bør få en større betydning i praksis, om en skal danne mer helsefremmende og sosialt bærekraftige lokalsamfunn. For å forebygge utenforskap, mangel på tilhørighet og fremme empowerment og mestring bør ungdommers meninger og erfaringer bli mer prioritert i stedsutviklingsprosesser. Tilbudene om for eksempel møteplass må tilpasses til ungdommene, og ikke omvendt.

7.2 Forslag til videre forskning

Noen interessante tilnæringer til videre forskning, vil kunne være å ta i bruk kvantitativ metode, for å innhente data fra et større omfang av ungdommer. I den nye folkehelsemeldingen som kom i år, står det at oppvekstsamarbeidet som er en utprøving av en forebyggendemodell med en femårig satsing, skal sikre og styrke ungdommers medvirkning for å utvikle tiltak som fremmer gode oppvekstvilkår (Meld. St. 15 (2022-2023), 2023, s. 121). Til videre kvalitativ forskning, vil det på bakgrunn av dette være interessant å undersøke om det er endringer i ungdommers erfaringer i møte med medvirkning.

Jeg tenker også at det kunne være spennende å undersøke ungdommer som ikke er aktive i ulike styreverv og råd, og se hvilke erfaringer de har i møte med medvirkning. Føler de at kommunen tar initiativ til ungdommer som ikke er så aktive med medvirkning, og føler de at det blir tilrettelagt for deres behov i stedsutviklingsprosesser?

Referanseliste

- Altman, L. (2006). *Mestring og medvirkning gjennom fellesskap og feedback: Empowerment i praksis* (129/2006). Høgskolen i Lillehammer
- Bang, R. (2023). *FN: Norge er det minst lykkelige landet i Norden* [Interview].
<https://sykepleien.no/2023/03/fn-norge-er-det-minst-lykkelige-landet-i-norden>
- Barstad, A. & Sandvik, L. (2015). *Deltaking, støtte, tillit og tilhørighet* (IS-2387). HelseDirektoratet.
- Berg, N. G. & Dale, B. (2004). Sted - begreper og teorier. I N. G. Berg, B. Dale, H. K. Lysgård & A. Løfgren (Red.), *Mennesker, steder og regionale endringer* (2. utg., s. 39-60). Tapir akademisk forlag.
- Bergem, R. (2020). Medverknad i lokalt folkehelsearbeid. *Michael journal*, 199-211.
<https://www.michaeljournal.no/asset/pdf/1000/supplements/michaelsupplement-24/199-211.pdf>
- Brundtland, G. H. & Dahl, O. (1987). *Vår felles framtid*. Tiden norsk forlag.
- Dahlgren, G. & Whitehead, M. (1991). Policies and strategies to promote social equity in health: Bakground document to WHO - Strategy papaer for Europe. *Institute for FUTURE STUDIES*, 2-67.
http://repositori.uji.es/xmlui/bitstream/handle/10234/187797/GoeranD_Policies_and_s_trategies_to_promote_social_equity_in_health.pdf?sequence=1
- De forente nasjoner. (1948). *Verdenserklæringen om menneskerettigheter*. FN-Sambandet.
<https://www.fn.no/content/download/38062/933202?version=41>
- De forente nasjoner. (2021). *Bærekraftig utvikling*. FN-Sambandet
<https://www.fn.no/tema/fattigdom/baerekraftig-utvikling>
- Distriktssenteret. (2019). *Involvering av barn og unge i lokal samfunnsutvikling*. Distriktssenteret - kompetansesenter for distriktsutvikling.
<https://distriktssenteret.no/artikkel/involvering-av-barn-og-unge-i-lokal-samfunnsutvikling/#target-3>
- Erlandsen, B., Loe, S. E., Wolf, S., Iversen, E., Skogvold, U. K., Therkelsen, L. F. & Grimsgaard, T. (2019). *Stedsutvikling: Hvor går veien videre?*
<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewjux6zbtDT-AhUStYsKHYNxAgkQFnoECBMQAw&url=https%3A%2F%2Fwww.samskap.info>

[%2Fdownload.php%3Ffilid%3D16095134081ccc-
&usg=AOvVaw3BhNsJpbNhZHsaP_MpzdGQ](#)

- Evensen, K. H. & Raanaas, R. K. (2018). Helsefremmende nærmiljøutvikling gjennom medvirkning - erfaringer fra Akershus. *Kart og plan*, 161-173.
- Falleth, E. & Hanssen, G. S. (2012). Medvirkning i planlegging. I N. Aarsæther, E. Falleth, T. Nyseth & R. Kristiansen (Red.), *Utfordringer for norsk planlegging* (s. 187-202). Cappelen Damm Høyskoleforlaget.
- Folkehelseinstituttet. (2020). *Sosialt bærekraftige lokalsamfunn*. Folkehelseinstituttet <https://www.fhi.no/hn/folkehelse/artikler/sosialt-barekraftige-lokalsamfunn/>
- Folkehelseloven. (2011). *Lov om folkehelsearbeid* (LOV-2011-06-24-29). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-29?q=folkehelseloven>
- Frank, K. I. (2006). The Potential of Youth Participation in Planning. *Journal of Planning Literature*, 20(4), 351-371. <https://doi.org/10.1177/0885412205286016>
- Gassen, N. S., Penje, O. & Slätmo, E. (2018). *Global goals for local priorities: The 2030 Agenda at local level* (Nordregio report 2018:2). Nordregio.
- Gibson, C. H. (1991). A concept analysis of empowerment. *Journal of Advanced Nursing*, 16(3), 354-361. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.1991.tb01660.x>
- Giles-Corti, B. (2006). The impact of urban form on public health. <https://gensstudy.org/dati/art/64/doc/148.pdf>
- Grunnlova. (1814). *Kongeriket Noregs grunnlov* (LOV-1814-05-17). Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn/KAPITTEL_5#§100
- Hagen, A. L. (2017). Å høre til og bli hørt. Et notat om ungdom og involvering i kommunal planlegging. https://distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2017/10/Notat_Hagen.pdf
- Helliwell, J. F., Huang, H., Norton, M., Goff, L. & Wang, S. (2023). *World Happiness Report*. FN-sambandet. <https://happiness-report.s3.amazonaws.com/2023/WHR+23.pdf>
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2021). *Folkehelseloven*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/tema/helse-og-omsorg/folkehelse/innsikt/folkehelsearbeid/id673728/>
- Helsedirektoratet. (2014). *Samfunnsutvikling for god folkehelse: Rapport om status og råd for videreutvikling av folkehelsearbeidet i Norge* (IS-2203). Helsedirektoratet. https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/samfunnsutvikling-for-god-folkehelse/Samfunnsutvikling%20for%20god%20folkehelse.pdf/_attachment/inline/7bfe0795-9370-4fbf-af77-

[8be0e9b9d62f:79fbdd582d69872f95ecad2fetc3159c6dfed46a/Samfunnsutvikling%20for%20god%20folkehelse.pdf](https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/systematisk-folkehelsearbeid/mal-og-planlegging-i-folkehelsearbeid)

Helsedirektoratet. (2018). *Folkehelse og bærekraftig samfunnsutvikling: Helsedirektoratets innspill til videreutvikling av folkehelsepolitikken* (IS-2748). Helsedirektoratet.

Helsedirektoratet. (2019). *Mål og planlegging i folkehelsearbeidet* Helsedirektoratet.

[https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/systematisk-folkehelsearbeid/mal-og-planlegging-i-folkehelsearbeidet](https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/systematisk-folkehelsearbeid/mal-og-planlegging-i-folkehelsearbeid)

Helsedirektoratet. (2021). *Sektorrapport om folkehelsen 2021*. Helsedirektoratet.

<https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/sektorrapport-om-folkehelse>

Hofstad, H. (2018). Folkehele - Proaktivt grep i pbl. 2008, hva er status etter ti år? I G. S.

Hanssen & N. Aarsæther (Red.), *Plan- og bygningsloven 2008*. Universitetsforlaget.

Hofstad, H. (2021). *Sosialt bærekraftige lokalsamfunn - en litteraturstudie* (NIBR-rapport

2021:7). By- og regionforskningsinstituttet NIBR. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/11250/2767557/2021-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Hofstad, H. & Bergsli, H. (2017). Folkehelse og sosial bærekraft. *By- og*

regionforskningsinstituttet, 104.

<https://www.statsforvalteren.no/contentassets/39fa0364feca496fa13f95e600525f1e/rapport-nibr---folkehelse-og-sosial-barekraft.pdf>

Hofstad, H., Raanaas, R. K., Nordh, H., Aamodt, G. & Hjellset, V. T. (2016).

Helsefremmende lokalsamfunn – hva sier forskningen? *Plan*, 48(3-04), 32-37.

<https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3045-2016-03-04-06>

Holte, A. (u.å). *De 7 psykiske helserettighetene*. Mitt valg! Program for sosial og emosjonell

læring. <https://www.determinvalg.no/nyheter/psykisk-helserettighet-4-folelsen-av-tilhorighets>

Jo, S. & Nabatchi, T. (2018). Co-Production, Co-Creation, and Citizen Empowerment. I T.

Brandson, T. Steen & V. Bram (Red.), *Co-Production and Co-Creation: Engaging Citizens in Public Services* (s. 231-239). Routledge

Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til*

samfunnsvitenskapelig metode (5. utg.). Abstrakt forlag.

Kjølsrød, L. (2023). *Lokalsamfunn*. Store Norske Leksikon. <https://snl.no/lokalsamfunn>

Klepp, K.-I. (2010). *Folkehelsearbeidet - veien til god helse for alle* (IS-1846).

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwj8-W5nNb-AhUXQ_EDHf70BPcQFnoECA8QAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.fritidforalle.no

[%2Fgetfile.php%2F3801471.2331.qpfacaafep%2FFolkehelsearbeidet%2B-%2Bveien%2Btil%2Bgod%2Bhelse%2Bfor%2Balle.pdf&usg=AOvVaw2ILF4Bw33rt hU3Ts4HVbAJ](#)

Knudtzon, L. & Tjerbo, T. (2009). *De unge stemmene. Innflytelsesorgan for barn og unge i kommuner og fylker* (NIBR-rapport 2009:34). Norsk institutt for by- og regionsforskning. <https://distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2019/01/NIBR-de-unge-stemmene.pdf>

Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2014). *Medvirkning i planlegging: Hvordan legge til rette for økt deltakelse og innflytelse i kommunal og regional planlegging etter plan- og bygningsloven*. Regjeringen. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kmd/plan/medvirkningsveileder/h2302b_veileder_medvirkning.pdf

Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2019). *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019-2023*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/contentassets/cc2c53c65af24b8ea560c0156d885703/nasjonale-forventninger-2019-bm.pdf>

Kommunesektorens organisasjon. (2018). *Oversiktsarbeid*. KS. <https://www.ks.no/fagomrader/helse-og-omsorg/folkehelse/verktoykasse-for-strategisk-folkehelsearbeid/oversiktsarbeid/>

Kommunetorget. (u.å). *Hvordan koble folkehelse og planlegging* Kommunetorget for planlegging av folkehelse - og rusarbeid i kommunene. <https://www.kommunetorget.no/Temaomrader/Folkehelse/Hva-er-folkehelse/hvordan-koble-folkehelse-og-planlegging/>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal akademisk.

Malterud, K. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag* (4. utg.). Universitetsforlaget.

Mansfield, R. G., Batagol, B. & Raven, R. (2021). «Critical Agents of Change?» Opportunities and Limits to Children's Participation in Urban Planning. *Journal of Planning Literature*, 36(2), 170-186. <https://doi.org/10.1177/0885412220988645>

Marmot, M., Bell, R., Lionello, L., Allen, J., Casredo, A. & Goldblatt, P. (2023). *Rapid review of inequalities in health and wellbeing in Norway since 2014*. Institute for Health Equity. <https://www.instituteoftheequity.org/resources-reports/rapid-review-of-inequalities-in-health-and-wellbeing-in-norway-since-2014/read-the-full-report.pdf>

- Meld. St.19 (2014-2015). (2015). *Mestring og muligheter*. Helse- og omsorgsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/7fe0d990020b4e0fb61f35e1e05c84fe/no/pdfs/stm201420150019000dddpdfs.pdf>
- Meld. St.19 (2018-2019). (2019). *Gode liv i et trygt samfunn*. Helse- og omsorgsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/84138eb559e94660bb84158f2e62a77d/nn-no/pdfs/stm201820190019000dddpdfs.pdf>
- Meld. St. 15 (2022-2023). (2023). *Nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjeller*. Helse- og omsorgsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/918eb71926fc44c8802fe3c2e0b9a75a/nn-no/pdfs/stm202220230015000dddpdfs.pdf>
- Meld. St. 34 (2012-2013). *God helse - felles ansvar*. Helse- og omsorgsdepartementet.
https://www.regjeringen.no/contentassets/13d899eae52c4a179ad2c41d500ca9fd/pdfs/stm201220130034000nb_pdfs.pdf
- Miljøverndepartementet. (2012). *Barn og unge og planlegging etter plan-og bygningsloven*. Regjeringen.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/bccd028e3b494d2fa8c6840851f2f2f2/t-1513.pdf>
- Mæland, J. G. (2019). *Forebyggende helsearbeid - folkehelsearbeidet i teori og praksis* (4. utg.). universitetsforlaget.
- Noack, T. (2019). *Nærmiljø*. <https://snl.no>
- Plan- og bygningsloven. (2008). *Lov om planlegging og byggesaksbehandling* (LOV-2008-06-27-71). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71>
- Proba. (2020). *Erfaringer fra tre utsatte byområder: Hvilke erfaringer har personer som bor i eller jobber i byområder med levekårsutfordringer?* (Proba-rapport nr. 2020-07). Regjeringen.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/ccc978f8e2184980b4597ba59796e7e3/no/sved/5.pdf>
- Regjeringen. (2015). *Hvorfor innbyggermedvirkning er viktig*
<https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunestruktur/Verktoy/lokaldemokrativeilederen/kommunen-og-innbyggerne/hvorfor-innbyggermedvirkning-er-viktig/id2425679/>
- Regjeringen. (2018). *Innbyggernes medvirkning i planprosesser*
<https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og->

regioner/kommunestruktur/Verktoy/lokaldemokrativeilederen/kommunen-og-innbyggerne/innbyggernes-medvirkning-i-planprosesser/id2425535/

- Rotevatn, M. N. & Breivik, I. (2016). *1.8 milliarder grunner - ungdom, utvikling og bærekraft*. Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner.
<https://www.lnu.no/wp-content/uploads/2021/10/lnu-rapport-12.pdf>
- Rydin, Y., Bleahu, A., Davies, M., Dávila, J. D., Friel, S., Grandis, G. D., Groce, N., Hallal, P. C., Hamilton, I., Howden-Chapman, P., Lai, K.-M., Lim, C. J., Martins, J., Osrin, D., Ridley, I., Scott, I., Taylor, M., Wilkinson, P. & Wilson, J. (2012). Shaping cities for health: complexity and the planning of urban environments in the 21st century. *The Lancet*, 379(9831), 2079-2108. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(12\)60435-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(12)60435-8)
- Samdal, O., Wold, B., Torsheim, T., Harris, A. & Norge, H. (2017). *Stress og mestring* (IS-2655). Helsedirektoratet. <https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/stress-og-mestring/Stress%20og%20mestring.pdf/> /attachment/inline/11df8af9-831e-4535-aaef-43178fa9b389:faf7b30a63b6004ff91eb7d4bbf2c6a89c4d4718/Stress%20og%20mestring.pdf
- Statistisk sentralbyrå. (2018). *Alders- og kjønnsfordeling i kommuner, fylker og hele landets befolkning*. SSB. <https://www.ssb.no/statbank/table/07459/>
- Sørensen, M., Graff-Iversen, S., Karlsen, T. E., Haugstvedt, K. T., Narum, I. G. & Nybø, A. (2002). "Empowerment" i helsefremmende arbeid. *Tidsskrift for den Norske Lægeforening*, 122(24), 2379-2383. <https://tidsskriftet.no/sites/default/files/pdf2002--2379-83.pdf>
- Taubøll, H. B. & Skule, E. (2022). *Mer sosial bærekraft gjennom medvirkning fra barn og unge*. Byggeindustrien <https://www.bygg.no/innlegg-mer-sosial-baerekraft-gjennom-medvirkning-fra-barn-og-unge/1492859/>
- Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode* (3. utg.). Fagbokforlaget.
- Vifladt, E. & Hopen, L. (2004). *Helsepedagogikk: Samhandling om læring og mestring*. Nasjonalt Kompetansesenter for læring og mestring ved kronisk sykdom.
- Vromen, A. & Collin, P. (2010). Everyday youth-participation? Contrasting views from Australian policymakers and young people. *Nordic Journal of Youth Research*, 18(1), 97-112. <https://doi.org/10.1177/110330880901800107>
- World Health. (1986). *Ottawa Charter for health promotion*. Ottawa charter, Canada.
<https://apps.who.int/iris/rest/bitstreams/1152389/retrieve>

Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsskriv og samtykkeskjema for de over 16 år

Informasjonsskriv

Dette er et spørsmål til deg om å delta i datainnsamlingen til min masteroppgave. Masteroppgaven min handler om hvordan ungdommers helse påvirkes gjennom medvirkning av stedsutviklingen. I denne beskrivelsen gir jeg deg informasjon om hva din deltakelse vil innebære for deg, og hensikten med min masteroppgave.

Formål:

Formålet med dette prosjektet er å se på hvilke erfaringer ungdommer har i møte med medvirkning av lokalsamfunnet. Dette prosjektet er i forbindelse med min masteroppgave. Problemstillingen som skal analyseres i masteroppgaven er «Hvordan påvirker medvirkning ungdoms helse og den sosiale bærekraften i lokalsamfunnet?».

Hvem er ansvarlig for prosjektet?

Fakultet for helse- og idrettsvitenskap med institutt for ernæring og folkehelse er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Utvalget i denne studien omhandler unge voksne i Kristiansand kommune og deles inn i to utvalg.

Hva innebærer det for deg å delta?

Deltakelse i prosjektet innebærer at du deltar på et individuelt intervju. Det vil ta deg rundt en time, og i intervjuet vil vi komme inn på spørsmål som omhandler medvirkning, mestring, hvordan du medvirker i ditt nærmiljø og hva det gjør med deg å kunne medvirke. Dine svar fra det kvalitative intervjuet vil bli tatt opp ved hjelp av lydopptak.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du ønsker å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake, uten å oppgi grunn for hvorfor. Dine personopplysninger vil bli slettet om du ønsker å trekke deg. Om du velger å trekke deg fra prosjektet vil det ikke ha noen negative konsekvenser for deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil kun bruke dine opplysninger til formålene vi har beskrevet i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er kun meg og veileder som har tilgang til intervjuet. Ditt navn og kontaktopplysninger vil bli erstattet og kodet som blir lagret på egen navneliste og vil være adskilt fra annen øvrig data. Det blir ikke mulig å gjenkjenne deltakerne i publikasjonen.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene dine blir anonymisert når oppgaven/prosjektet er avsluttet. Prosjektet avsluttes etter planen i juni 2023. Personopplysninger og lydopptak blir da slettet.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler dine opplysninger basert på ditt samtykke.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som du synes er feil eller misvisende,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvor kan jeg finne ut mer?

Har du noen spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter eller ønsker mer informasjon, ta kontakt med:

Institusjon for ernæring og folkehelse ved Universitetet i Agder til

- Ingrid Kronenes Eide (ingridke@uia.no), tlf: (+47 47287303)
- Miple Helmersen (Miple.helmersen@uia.no), tlf: (+47 38142031)
- Trond Hauso - Personverntjenester (personvernombud@uia.no), tlf: (+47 55588180)

Har du spørsmål knyttet til SIKT sin vurdering av prosjektet tar du kontakt med:

- SIKT – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: (+47 53211500)

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Student

Migle Helmersen

Ingrid Kronenes Eide

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjonen om prosjektet «Erfaringer om innbyggermedvirkning i stedsutvikling for unge voksne», og har fått mulighet til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

Å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet avsluttes

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Informasjonsskriv og samtykkeskjema for de under 16 år

Informasjonsskriv

Dette er et spørsmål til deg om å delta i datainnsamlingen til min masteroppgave.

Masteroppgaven min handler om hvordan ungdommers helse påvirkes gjennom medvirkning av stedsutviklingen. I denne beskrivelsen gir jeg deg informasjon om hva din deltakelse vil innebære for deg, og hensikten med min masteroppgave.

Formål:

Formålet med dette prosjektet er å se på hvilke erfaringer ungdommer har i møte med medvirkning av lokalsamfunnet. Dette prosjektet er i forbindelse med min masteroppgave. Problemstillingen som skal analyseres i masteroppgaven er «Hvordan påvirker medvirkning ungdoms helse og den sosiale bærekraften i lokalsamfunnet?».

Hvem er ansvarlig for prosjektet?

Fakultet for helse- og idrettsvitenskap med institutt for ernæring og folkehelse er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Utvalget i denne studien omhandler unge voksne i Kristiansand kommune og deles inn i to utvalg.

Hva innebærer det for deg å delta?

Deltakelse i prosjektet innebærer at du deltar på et individuelt intervju. Det vil ta deg rundt en time, og i intervjuet vil vi komme inn på spørsmål som omhandler medvirkning, mestring, hvordan du medvirker i ditt nærmiljø og hva det gjør med deg å kunne medvirke. Dine svar fra det kvalitative intervjuet vil bli tatt opp ved hjelp av lydopptak. Foreldrene dine kan se intervjuguide på forhånd ved å ta kontakt med meg.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du ønsker å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake, uten å oppgi grunn for hvorfor. Dine personopplysninger vil bli slettet om du ønsker å trekke deg. Om du velger å trekke deg fra prosjektet vil det ikke ha noen negative konsekvenser for deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil kun bruke dine opplysninger til formålene vi har beskrevet i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er kun meg og veileder som har tilgang til intervjuet. Ditt navn og kontaktopplysninger vil bli erstattet og kodet som blir lagret på egen navneliste og vil være adskilt fra annen øvrig data. Det blir ikke mulig å gjenkjenne deltakerne i publikasjonen.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene dine blir anonymisert når oppgaven/prosjektet er avsluttet. Prosjektet avsluttes etter planen i juni 2023. Personopplysninger og lydopptak blir da slettet.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler dine opplysninger basert på ditt samtykke.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som du synes er feil eller misvisende,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvor kan jeg finne ut mer?

Har du noen spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter eller ønsker mer informasjon, ta kontakt med:

Institusjon for ernæring og folkehelse ved Universitetet i Agder til

- Ingrid Kronenes Eide (ingridke@student.uia.no), tlf: (+47 47287303)
- Mige Helmersen (Mige.helmersen@uia.no), tlf: (+47 38142031)
- Trond Hauso - Personvernombudet UIA (personvernombud@uia.no), tlf: (+47 55588180)

Har du spørsmål knyttet til SIKT sin vurdering av prosjektet tar du kontakt med:

- SIKT – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: (+47 53211500)

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Student

Migle Helmersen

Ingrid Kronenes Eide

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjonen om prosjektet «Erfaringer om innbyggermedvirkning i stedsutvikling for unge voksne», og har fått mulighet til å stille spørsmål.

Jeg samtykker til:

Å delta i intervju

Jeg samtykker til at opplysningene til mitt barn behandles frem til prosjektet avsluttes.

(Signert av foresatte til prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Intervjuguide

Intervjuguide – Individuelle intervju

Starter med samtykkeskjema og informasjon om prosjektet.

Del 1 → Fakta spørsmål

- Opplever du at kommunen arbeider for å nå ut til unge voksne og deres rett til påvirkning og innspill rundt endringer av nærområder (fysiske og sosiale forholdene rundt deg, som en skole, fritidssenter, sentrum osv)?
 - o Hvis ja, har du noen eksempler?
 - o Hvis nei, hvorfor tror du ikke det?
- Kjenner du til hvordan du kan komme med innspill til kommunene i aktuelle saker som påvirker nærområde?
 - o Hvis ja, har du kommet med innspill selv?
 - o Hvis nei, hva tror du er grunnen til at du ikke kjenner til de mulighetene?
- Hvordan startet du med å være aktiv med medvirkning av nærområder?

Del 2 → Prosess

- Kan du fortelle hvordan du jobber for å få frem din mening om hvilke endringer av nærmiljøet som bør bli gjort?
- Kan du fortelle litt om en sak du har arbeidet med for å påvirke nærområde?
 - o Hvordan og hvorfor tok du kontakt med dem du tok kontakt med?
 - o Hva skjedde med saken?
 - o Var noen fra kommunen der?
 - o Hvem tok du kontakt med for å få frem din sak?
- Hørte de på deg når du kom med et forslag om endringer av nærområde?
 - o Hvis ja, har du fått gjennomslag nå i senere tid, og hvilke gjennomslag var dette?
 - o Hvis nei, hvorfor tror du ikke at de hørte på deg?
- Føler du at du har noe påvirkningskraft?
- Hvorfor ønsker du å være med å medvirke nærområde?
- På hvilken måte er unge voksne en viktig stemme rundt medvirkning av nærområder?

Del 3 → Helsefremming

- Hva gjør det med deg når du får bidra med medvirkning av nærområde?
 - o Blir du motivert, opplever du mestring, opplever du å bli opprørt, ser du en mening i det du gjør?
- Hva har gjort at du ønsker å være en del av saker som påvirker nærområde?

Del 4 → Avslutning

- Avslutningsvis spør jeg om de har noen spørsmål eller om det er noe de ønsker å legge til.

Vedlegg 4: Godkjenning fra SIKT

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

14.12.2022, 08:01

[Meldeskjema](#) / [Stedsutvikling i et folkehelseperspektiv](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer	Vurderingstype	Dato
345171	Standard	01.12.2022

Prosjektittel

Stedsutvikling i et folkehelseperspektiv.

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Agder / Fakultet for helse- og idrettsvitenskap / Institutt for ernæring og folkehelse

Prosjektansvarlig

Migle Helmersen

Student

Ingrid Kronenes Eide

Prosjektperiode

15.08.2022 - 01.06.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 01.06.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

OM VURDERINGEN

Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

VIKTIG INFORMASJON TIL DEG

Du må lagre, sende og sikre dataene i tråd med retningslinjene til din institusjon. Dette betyr at du må bruke leverandører for spørreskjema, skylagring, videosamtale o.l. som institusjonen din har avtale med. Vi gir generelle råd rundt dette, men det er institusjonens egne retningslinjer for informasjonssikkerhet som gjelder.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til den datoen som er oppgitt i meldeskjemaet.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

<https://meldeskjema.nsd.no/vurdering/633a9448-96d7-4de0-baa9-561d777dcafo>

Side 1 av 2

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fyll-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>
Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Personverntjenester vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Vedlegg 5: Godkjenning fra FEK

Ingrid Kronenes
Eide

Besøksadresse:
Universitetsveien 25
Kristiansand

Ref: [object Object]

Tidspunkt for godkjenning: : 05/01/2023

Søknad om etisk godkjenning av forskningsprosjekt - Erfaringer om innbyggermedvirkning i stedsutvikling for unge voksne - RITM0194352

Vi informerer om at din søknad er ferdig behandlet og godkjent.

Kommentar fra godkjenner:

Hilsen
Forskningsetisk komite
Fakultet for helse - og idrettsvitenskap
Universitetet i Agder

UNIVERSITETET I AGDER
POSTBOKS 422 4604 KRISTIANSAND
TELEFON 38 14 10 00
ORG. NR 970 546 200 MVA - post@uia.no -
www.uia.no

FAKTURAADRESSE:
UNIVERSITETET I AGDER,
FAKTURAMOTTAK
POSTBOKS 383 ALNABRU 0614 OSLO

Vedlegg 6: Utdrag fra analysen

Helhetsinntrykk	Meningsbærende enheter		Kondensering		Syntese	
Villnis til foreløpige temaer	Foreløpige temaer til koder og sortering		Koder til abstrahert meningsinnhold		Kondensering til beskrivelser, begreper og resultater	
Foreløpige temaer	Kode-gruppe	Meningsbærende enheter	Undergruppe	Kondensat	Syntese	Ny overskrift
Erfaringer i møte med kommunen/politikere	Positive erfaringer i møte med medvirkning	<p>«Når vi blir hørt så føler jeg meg viktig, og føler at jeg har lyst til å fortsette fordi at folk har lyst til å høre på det jeg gjør og sier.»</p> <p>«Man har jo en påvirkningskraft.»</p> <p>«Jeg kjente på en ekstrem mestring, da var jeg liksom superfornøyd, jeg håper mange får vite om dette for dette her var dødsgøy.»</p> <p>«Det er jo veldig gøy å samarbeide med andre og få gjennomslag og sånne ting. Det er en mestringsfølelse med det.»</p> <p>«Politikerne er veldig flinke til å høre på oss.»</p>	Medvirkningens positive påvirkning på ungdommers subjektive helse	<p>«Når vi blir hørt så føler jeg meg viktig, og føler at jeg har lyst til å fortsette fordi at folk har lyst til å høre på det jeg gjør og sier.»</p> <p>«Det er jo veldig gøy å samarbeide med andre og få gjennomslag og sånne ting. Det er en mestringsfølelse med det.»</p> <p>Gullsitat: «Det er veldig gøy å samarbeide med andre og få gjennomslag, det gir mestring. Da føler jeg meg viktig og jeg har lyst til å fortsette.»</p>	Gjennom medvirkning kjenner ungdommene på mestring og empowerment når de blir hørt, eller samarbeider med andre.	Økt opplevelse av empowerment og mestring kan styrkes gjennom medvirkning

